

GMINA OLSZANICA

**PLAN
ROZWOJU LOKALNEGO
GMINY OLSZANICA**

Olszanica 2005

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO
GMINY OLSZANICA
NA LATA 2005 – 2015

*Przyjęty uchwałą Nr
Rady Gminy Olszanica
w dniu marca 2005 roku*

Opracowanie:

Pod kierownictwem Wójta mgr Tadeusza Franczyka

Mgr Bogdan Knuth

Skład zespołu:

Mgr Jadwiga Car, Barbara Podkalicka, Grzegorz Wójciszyn, mgr Agnieszka Wójcik, Irena Zych,
mgr Andrzej Zgoba, Piotr Dendura, mgr Helena Tkacz-Przepióra, Urszula Bilik, Adam Chuliński,
Edward Ziółkowski, Maria Straszkievicz, Renata Kapuścińska- Frankowska, Barbara Darasz.

Olszanica 2005

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
2. Główne zasady metodyczne.....	6
3. Charakterystyka gminy.....	7
3.1. Zarys dziejów.....	7
4. Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu rozwoju lokalnego.....	9
4.1. Położenie, powierzchnia, ludność.....	9
4.2. Środowisko przyrodnicze.....	15
4.3. Dziedzictwo kulturowe.....	20
4.3.1. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego.....	22
4.4. Turystyka.....	23
4.5. Gospodarka przestrzenna.....	25
4.5.1. System komunikacji w gminie.....	25
4.5.2. Gospodarka wodno-ściekowa.....	32
4.5.3. Gospodarka odpadami.....	39
4.5.4. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego.....	41
4.5.5. Własność nieruchomości.....	42
4.6. Gospodarka.....	42
4.7. Użytkowanie ziemi.....	43
4.8. Produkcja roślinna.....	45
4.9. Produkcja zwierzęca.....	45
4.10. Ludność-rejestr wyborców.....	46
4.11. Sfera społeczna.....	47
4.11.1. Poziom bezrobocie.....	47
4.11.2. Zatrudnienie i źródła utrzymania.....	49
4.12. Infrastruktura.....	50
4.13. Budżet gminy.....	53
5. Ocena uwarunkowań i kierunków rozwojowych na tle postaw i oczekiwań społeczności lokalnej.....	59
6. Analiza SWOT.....	60
6.1. Problemy i szanse rozwoju gminy.....	60
6.2. Uwarunkowania mające wpływ na rozwój gminy.....	61
6.3. Cele i kierunki rozwoju gminy.....	67
7. Zadania polegające na poprawie sytuacji na obszarze gminy.....	68
7.1. Zasady kształtowania rolnej i leśnej polityki produkcyjnej.....	68
7.2. Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji.....	70
7.3. Kierunki rozwoju gospodarki przestrzennej.....	71
7.4. Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury technicznej.....	76
8. Realizacja zadań i projektów na terenie Gminy.....	86
8.1. Planowane projekty i zadania inwestycyjne w latach 2004 – 2006.....	87
8.1.1 Planowane projekty i zadania inwestycyjne w latach 2005 – 2015 w porozumieniu ze Starostwem Powiatowym w Lesku.....	91

8.1.2	Planowane projekty i zadania inwestycyjne w latach 2005 – 2015 w sektorach państwowych i prywatnych	92
8.1.3	Zestawienie szacunkowych nakładów na realizację przedsięwzięć ujętych w Planie Rozwoju Lokalnego na lata 2005 – 2015	93
9.	Powiązania projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy i powiatu.	94
10.	Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego.	94
11.	Plan finansowy na lata 2005- 2006 oraz na lata 2007-2015.	95
11.1.	Źródła finansowania Planu Rozwoju Lokalnego.	95
12.	Systematyka wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego.	96
13.	Monitoring.	97
14.	Public Relation Planu Rozwoju Lokalnego.	98
15.	Podsumowanie.	100

ZAŁĄCZNIKI:

- Uchwała Rady Gminy o przyjęciu Planu Rozwoju Lokalnego
- Mapa podziału administracyjnego Gminy Olszanica
- Mapa infrastruktury przestrzennej w Gminie Olszanica
- Mapa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- Mapa komunikacji – powiązania zewnętrzne gminy
- Mapa Studium wykonalności – kanalizacji sanitarnej Gminy Olszanica

1. Wprowadzenie

Kilkunastoletnie już doświadczenia z procesu transformacji ustrojowej zapoczątkowane w 1989 roku wskazują, że wieś i rolnictwo należy do specyficznych środowisk społecznych i grup zawodowych, dla których zysk z wprowadzanych reform jest stosunkowo niewielki, jednak nieuniknione koszty towarzyszące wprowadzaniem reformom gospodarczym najbardziej dotknęły to środowisko.

Wprowadzona jako skutek transformacji ustawa samorządowa nadała szerokie kompetencje gminom i ich mieszkańcom do samostanowienia o ich wspólnym rozwoju. Kierunki wspólnego rozwoju w długofalowej perspektywie wytyczać winni sami mieszkańcy, bowiem dotyczą one ich wspólnej przyszłości.

Celowość posiadania i realizowania trafnej koncepcji długofalowego zarządzania gminą nie wymaga uzasadnień. Planowanie strategiczne staje się ważnym czynnikiem w rozwoju obszarów wiejskich i ich lokalnej społeczności. Coraz więcej gmin tworzy swe własne strategie rozwoju. Planowanie bowiem, nastawione na dłuższy horyzont czasowy, jest niezwykle ważnym elementem starania się o wszelkie środki pomocowe z zewnątrz, w tym o fundusze z Unii Europejskiej.

Celem nadrzędnym każdej strategii jest ożywienie gospodarcze gminy, które w rezultacie doprowadzi do powstania nowych przedsiębiorstw, rozwoju już istniejących firm, a co za tym idzie – do powstania nowych miejsc pracy, który jest najważniejszym problemem społecznym naszego terenu. Rozwój ten powinien dotyczyć szczególnie wybranych dziedzin, tak, aby nie dopuścić do rozwoju monokulturowego, który jest zbyt mało odporny na wszelkie zakłócenia koniunktury gospodarczej.

Zasadnicze znaczenie ma sam proces tworzenia strategii. Każda gmina ma nieco odmienne warunki, inne możliwości rozwojowe i inne zasoby. Dlatego nie istnieje wzorcowy proces planowania strategicznego. Indywidualny charakter poszczególnych społeczności, ich zróżnicowanie powoduje, że nie będzie dwóch identycznych strategii gminnych. Niemniej jednak budowa strategii rozwoju każdej gminy w Polsce sprowadza się do trzech podstawowych czynności:

- opracowanie diagnozy, raportu o stanie gminy (jej zasobach), który określi obecne miejsce gminy na ścieżce rozwojowej,
- zarysowanie wizji stanu docelowego, czyli jak ma wyglądać gmina w okresie najbliższych 10 lat,
- w jaki sposób, za pomocą jakich środków należy osiągnąć tak określony cel.

W procesie tworzenia strategii muszą uczestniczyć mieszkańcy i władze gminy. Nie mogą oczekiwać, że strategia zostanie wykonana wyłącznie przez ekspertów z zewnątrz, ponieważ późniejsze zarządzanie strategiczne gminą będzie wyłącznie ich udziałem. Tylko taka strategia, która będzie uznana za wynik wspólnej pracy, może liczyć na aprobatę i szansę realizacji. Plan ożywienia gospodarczego gminy nigdy nie zostanie zrealizowany, jeśli samorząd, władze gminy, mieszkańcy nie uznają go za swój własny.

2. Główne zasady metodyczne

Prezentowana synteza studium rozwoju gminy Olszanica – jednostki samorządowej i administracyjnej szczebla podstawowego stanowi integralną część opracowania, którego efektem będzie sformułowanie i wytyczenie strategicznych kierunków rozwojowych gminy.

Pragmatyka postępowania przy tworzeniu planu rozwoju lokalnego polegać ma na następujących etapach realizacyjnych. Opracowanie planu rozwoju lokalnego (diagnoza stanu) w oparciu o materiał statystyczny dotyczący przeszłych zdarzeń gospodarczych w gminie.

Podstawę opracowania studium stanowią materiały:

- Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Rzeszowie „Rocznik statystyczny – 2003 województwa podkarpackiego”.
- Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego, które przeprowadzono w roku 2002 według stanu w dniu 20 maja 2002 roku.
- Materiały i dokumenty uzyskane bezpośrednio z Urzędu Gminy Olszanica.
- Informacje otrzymane od środowisk naszej gminy.
- Wypracowanie koncepcji kierunków rozwoju gminy w oparciu o oczekiwania mieszkańców. Analiza słabych i mocnych stron gminy, szans i zagrożeń (SWOT) opracowania na bazie dokumentów statystycznych, opinii społeczności lokalnej oraz informacji dostępnych w Urzędzie Gminy w Olszanicach.
- Opracowanie wizji i strategii przemian oraz możliwości rozwiązywania głównych problemów społeczno – gospodarczych.

Przy opracowywaniu niniejszego planu rozwoju lokalnego korzystano ponadto z następujących opracowań naukowych i materiałów źródłowych:

- Plan Strategiczny Gminy Olszanica – Grudzień 1999r.
- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Leskiego na lata 2004-2013.
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Baligród na lata 2004-2013.
- „W gminie Olszanica” - Olszanica 1998r.
- „Zielony rower” -2 grudnia 2001r.
- „Turystyka i agroturystyka -bez granic”- 2003r.
- Heraldyka Gminy Olszanica –2004r.
- Program Ochrony Środowiska oraz Plan Gospodarki Odpadami na lata 2004-2015
- Praca Dyplomowa Grzegorza Wójciszyna „Analiza budżetu gminy w latach 1999 – 2003 na przekładzie gminy Olszanica” – Olszanica 2005

3.Charakterystyka gminy

3.1. Zarys dziejów

Olszanica, jedna z najstarszych wsi w Bieszczadach. Tereny obecnej gminy do XIV wieku były praktycznie bezludne. Ziemie nad górnym Sanem porastały nieprzebyte bory bieszczadzkie. W X wieku ziemie te należały do Rusi Kijowskiej, a po jej rozpadzie (w XII wieku) do Rusi Halickiej. Po wygaśnięciu w roku 1340 halickiej dynastii Romowiczów, cała Ruś Halicka przyłączona została przez Kazimierza Wielkiego do Królestwa Polskiego. Po jego śmierci przyłączono ją do Węgier. Dopiero w roku 1387 królowa Jadwiga ostatecznie włączyła te ziemie do Polski. Pierwsza wzmianka o Olszanicy i Uhercach pochodzi z 1436 roku. Rządziła się wtedy prawem wołoskim i należała do rodu Kmitów. Pod koniec XIV wieku z gruntów Olszanicy wydzielono nową wieś Cisowiec. Nie istniała ona długo, ponieważ obie miejscowości połączono ponownie. Pierwsza cerkiew w Olszanicy, według zachowanych dokumentów, powstała w 1447 roku, obsługiwał ją pop Sań. Kmitowie wzniesli w Olszanicy drewniany dwór obronny, który w XVII wieku przebudowano na fortyfikację typu bastionowego, czego ślady pozostały do dziś. Rozpoczęła się akcja kolonizacyjna na prawie niemieckim. Rejon Olszanicy kolonizowany był przez ludność polską i niemiecką. Prym wiodły w tej akcji rody Kmitów, Bałów i Tarnawskich. Surowy klimat, trudne warunki oraz słabe gleby spowodowały, że pierwsza akcja osadnicza była nieudana. Kmitowie herbu Szreniawa nie dawali za wygraną, konsekwentnie kolonizowali tereny na górnym Sanem. Początkową ich siedzibą był zamek w Sobieniu, a od XVI wieku w Lesku. W 2 połowie XIV wieku lokowali oni na prawie niemieckim Olszanicę i Cisowiec. Olszanica i Uherce po raz pierwszy wzmiankowane była w źródłach dopiero pod rokiem 1436 (*Olschanycza*). Od końca XV wieku rozpoczęła się ponowna kolonizacja wiosek gminy Olszanica na prawie wołoskim. Tym razem była ona skuteczna. Powstała Stefkowa, która w roku 1489 wzmiankowana była w źródłach jako *Stephkowa Voła*. W podobnym okresie powstała Wańkowa. Na prawie wołoskim w 1 ćwierci XVI wieku założono Orelec (pierwsza wzmianka pochodzi z roku 1580), w tym samym okresie powstała Rudenka, Paszowa i Zwierzyń. W Orelecu był w tym czasie folwark i dworzyszczka wołoskie, a wieś należała do dóbr Kmitów. Wiek później włości Kmitów przeszły w ręce rodu Stadnickich. Uherce przeszły do włości Herbutów, a następnie Tarnawskich *herbu Sas*. Kolonizacja na prawie wołoskim pozwoliła na bardziej efektywne gospodarowanie tymi ziemiami. Wołosi słynęli jako doskonali górcy pasterze (hodowcy), drwale, cieśle, smolarze i bartnicy. Rusini za to potrafili zagospodarować mało urodzajne doliny wysokogórskich rzek. Tam gdzie przeważała prawosławna ludność rusińska, Wołosi (nominalnie jak i oni prawosławni) przyjmowali ich język, część zwyczajów i dodawali swoje (głównie z dziedziny hodowlano-pasterskiej), a tam gdzie dominowała katolicka ludność polska lub słowacka, przyjmowali religię katolicką i język polski lub słowacki (Podhale, Orawa, Spisz). Pastercy Wołosi — od setek lat wędrujący szczytami i halami Dynarów, Rodopów, Bałkanów i Południowych Karpat przejmowali zwyczaje pasterskie i wchłaniali część słownictwa górali albańskich, arumuńskich (yalaskich), macedońsko-bułgarskich, greckich a także pasterzy karakaczańskich (potomkowie Traków). Podobnie jak górale podhalańscy, tak i Łemkowie mają w swoich żyłach krew starożytnych ludów dynarsko-bałkańskich: Traków, Ilirów, Daków, Greków i Bułgarów. Na czele wsi (3-12 dworzyszcz) założonej na prawie

wołoskim stał kniaź (podobnie jak sołtys w prawie niemieckim), a grupą kilku wsi wołoskich władał wojewoda wołoski — tzw. krajnik. Chłopo-pasterze osadzeni w wioskach na prawie wołoskim, praktycznie nie odrabiali pańszczyzny (najwyżej w formie podwód lub obowiązkowych prac leśnych), oddawali tylko podatek w formie daniny. Oddawano określoną w akcie lokacyjnym liczbę owiec lub bydła, skór, wełny, serów i miodu. Gospodarstwo wołoskie nosiło nazwę dworzyszczu, w którym mieszkała i pracowała wielopokoleniowa rodzina i służba. Dworzyszczu (kilka zabudowań mieszkalnych i gospodarczych) zamieszkiwało zazwyczaj 20-30 osób, posiadało określony obszar ziemi uprawnej (niewielki), lasu i pastwisk oraz stado owiec i bydła. Prawo wołoskie na tych terenach obowiązywało praktycznie do I rozbioru Polski. Niektóre formy tego ustroju przetrwały na tych ziemiach do połowy XIX wieku. A wykształcone w XVI i XVII wieku stosunki narodowościowo-wyznaniowe nie uległy większej zmianie do roku 1947. Do tego roku większość mieszkańców gminy stanowiła ludność ukraińskojęzyczna (Bojkowie i Łemkowie). Ludność ta była wyznania greko-katolickiego lub prawosławnego. Warunki do uprawy roli były tu wyjątkowo niekorzystne, dlatego głównym źródłem dochodu miejscowej ludności było pasterstwo oraz leśnictwo. Hodowano owce i bydło w odmianie górskiej. Wełnę, skóry, przetwory mleczne sprzedawano na targach po obu stronach granicy. Ogromne znaczenie miała eksploatacja miejscowych lasów, w kilku miejscowościach od późnego średniowiecza istniały tartaki, wypalano węgiel drzewny, pozyskiwano smołę, dziegieć i potaż. Miejscowa ludność wyspecjalizowała się obok szklarstwa i kamieniarstwa — w ciesielstwie, stolarstwie i rymarstwie. Z drewnianymi naczyniami Rusini — (Łemkowie, Bojkowie) docierali na targi i jarmarki do Przemyśla, Lwowa, nawet Krakowa. W odróżnieniu od innych rejonów Polski, na Łemkowszczyźnie (Bojkowszczyźnie) nie było silnego ucisku pańszczyźnianego. Miejscowa ludność cieszyła się znacznymi swobodami, podlegała tylko miejscowej hierarchii rodowej: tzw. kniazom i krajnikom. Znaczna część mieszkańców tych ziem trudniła się jednak rozbójnictwem. Szczególne nasilenie tego zjawiska miało miejsce w wieku XVII. Rozbójników tych nazywano beskidnikami. Napadali oni na kupców podążających traktami węgierskimi oraz na dwory szlacheckie. Tereny Przedgórze Bieszczadzkiego raczej omijały działania wojenne. Więcej szkody czyniły bratobójcze walki między magnatami, m.in. spadkobierca Piotra Kmity — Stanisław Stadnicki, prowadził zbrojny spór ze Szczęsnym Herbutem, a później z Tomaszem Drohojowskim. Ten ostatni zginął w roku 1605 pod Uhercami z rąk samego Stanisława Stadnickiego.

W czasie wojen północnych(1701- 1708) ziemie znad górnego Sanu złupiły wojska szwedzkie. W latach 1769 — 1772 działały tu oddziały konfederatów barskich. W wyniku I rozbioru Polski, ziemie gminy Olszanica znalazły się w granicach cesarstwa austriackiego. Do roku 1850 stosunki własnościowe nie uległy zmianie. Przed zniesieniem przez dwór austriacki w latach 1848-50 poddaństwa, przeciętne gospodarstwo chłopskie liczyło 3 morgi gruntów. Największe z nich liczyły 8-15 morgów, a najmniejsze miały od kilku sążni do jednej morgi (od 1500 do 5600 m²). W 2 połowie XIX wieku na terenie gminy rozpoczęła się eksploatacja ropy naftowej. W znacznym stopniu przyczyniła się ona do wzrostu zamożności miejscowej ludności. W latach 1870-80 przez teren gminy przeprowadzono linię kolejową, co było wówczas wielkim osiągnięciem. W późniejszym okresie często zmieniali się właściciele Olszanicy. Początkiem naszego stulecia właścicielami majątku i zameczku byli Jordanowie, a następnie Jasińscy. Z inicjatywy ostatnich przekształcono dawny zameczek obronny w rezydencję w stylu secesyjnym. W okresie międzywojennym miejscowość liczyła 1200 mieszkańców.

W czasie II wojny światowej, 11 czerwca 1942 roku hitlerowcy wymordowali tu 124 Żydów. Dziś Olszanica jest miejscowością, w której swoją siedzibę ma Urząd Gminy. Znajduje się tu także stacja PKP, przystanek PKS, poczta, rewir dzielnicowy Policji, Ośrodek Zdrowia, straż pożarna, apteka, sklepy, restauracja, kompleks pałacowo-szkoleniowy, wiele firm, oraz gospodarstw agroturystycznych. Turyści przyjeżdżający do Olszanicy powinni zwrócić uwagę na cerkiew p.w. Zaśnięcia Matki Bożej z 1923r, służącą obecnie jako kościół rzymskokatolicki, zespół pałacowo-parkowy, kapliczkę z XIX wieku, budynek starej karczmy.

4. Aktualna sytuacja społeczno- gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu rozwoju lokalnego

4.1. Położenie, powierzchnia, ludność

Gmina Olszanica leży w południowej części województwa podkarpackiego w powiecie leskim. Graniczy z położonymi również w tym powiecie gminami: Lesko, Solina, Ustrzyki Dolne oraz z położoną w powiecie sanockim gminą Tyrawa Wołowska.

Podstawowym szlakiem komunikacyjnym wiodącym przez gminę jest tzw. Duża Pętla Bieszczadzka, prowadząca z Leska do Ustrzyk Dolnych przez **Olszanicę** a następnie Czarną, Lutowską, Ustrzyki Górne, Cisnę Baligród i Hoczew do Leska.

Powiat leski obejmuje powierzchnię 1 954, 3 km²; tworzy go 5 gmin: Baligród, Cisna, Lesko, Olszanica, Solina. Położony jest na terenie Bieszczadów Zachodnich. Charakterystyczną cechą Bieszczadów jest niskie położenie górnej granicy lasów oraz brak górnego piętra ze świerkiem. Na górnej granicy lasów rosną tylko skarłowaciałe buki i olchy, powyżej zaś występują łąki górskie zwane połoninami. W Bieszczadach występują trzy piętra klimatyczne: chłodne, umiarkowanie chłodne i umiarkowanie ciepłe. Najniższe średnie temperatury występują w styczniu i lutym, najwyższe zaś w lipcu.

Olszanica leżący na wysokości od 400 do 650 m n.p.m. posiada średnie roczne temperatury 5,5 do 7,5 stopnia Celsjusza. Opady roczne wynoszą średnio ok. 750-950 mm. Na warunki klimatyczne duży wpływ ma zbiornik soliński oraz zalew myczkowiecki, obniżające roczne amplitudy temperatury i zwiększając wilgotność swojego otoczenia. Południową część powiatu obejmuje Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie”, w którego skład wchodzi Bieszczadzki Park Narodowy oraz Ciśniańsko – Wetliński Park Krajobrazowy. Gmina Olszanica ma powierzchnię 9402 ha. natomiast ludność gminy wynosi –5.129 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2004 r.) Średnie zaludnienie w powiecie wynosi 32 osób na 1 km² natomiast w gminie Olszanica 29 osób na 1 km². Gęstość zaludnienia dla poszczególnych gmin powiatu leskiego zestawiono w tabeli nr1.

Tabela 1.

Gęstość zaludnienia w gminach powiatu leskiego.

L.p.	Nazwa gminy	Gęstość zaludnienia os./km ²
1	Baligród	21
2	Cisna	6
3	Lesko	103
4	Olszanica	29
5	Solina	17

MAPA POWIATU LESKIEGO

INFORMACJA

O LICZBIE MIESZKAŃCÓW GMINY OLSZANICA
W LATACH 1995-2004

Lp	Miejscowość	31.12 1995 r	31.12 1996r	31.12 1997 r	31.12 1998 r	31.12 1999 r	31.12 2000 r	31.12 2001 r	31.12 2002 r	31.12 2003 r	31.12 2004r
1.	Olszanica	1267	1257	1267	1278	1277	1281	1297	1298	1288	1274
2.	Orelec	422	421	420	427	434	428	432	427	422	420
3.	Paszowa	280	279	275	276	280	283	292	303	299	303
4.	Rudenska	341	344	362	373	387	387	393	390	388	391
5.	Stefkowa	614	621	630	621	618	623	625	621	630	641
6.	Uherce Min.	1395	1402	1399	1394	1395	1405	1405	1414	1390	1383
7.	Wańkowa	473	459	454	455	455	458	466	470	463	456
8.	Zwierzyń	245	246	247	250	252	253	257	258	262	261
	OGÓŁEM	5037	5029	5054	5074	5098	5118	5167	5181	5142	5129
			- 8	+ 32	+ 20	+ 24	+ 20	+ 49	+ 14	- 39	- 13

**INFORMACJA
O RUCHU LUDNOŚCI W MIEJSCOWOŚCIACH
GMINY OLSZANICA
od 01.01.2004r. - 31.12.2004r.**

L p.	Miejscowość	Stan na 31.12.2003r.	Przybyło			Ubyło			Stan na Różnica 31.12.2004r. + -
			Zam.	urodz.	Razem	Wym.	zgony	razem	
1.	Olszanica	1288	10	3	13	12	15	27	1274 - 14
2.	Orelec	422	0	4	4	4	2	6	420 - 2
3.	Paszowa	299	5	5	10	4	2	6	303 + 4
4.	Rudenka	388	8	4	12	7	2	9	391 + 3
5.	Stefkowa	630	12	7	19	4	4	8	641 + 11
6.	Uherce Min.	1390	3	12	15	13	9	22	1383 - 7
7.	Wańkowa	463	1	1	2	5	4	9	456 - 7
8.	Zwierzyń	262	1	1	2	1	2	3	261 - 1
Ogółem		5142	40	37	77	50	40	90	5129 - 13

Ludność ogółem - 5129 /pobyt stały/

w tym:

- płęć męska - **2601**

- płęć żeńska - **2528**

Ludność /pobyt czasowy/ ogółem - 98

w tym zameldowanych od 01.01.2004r.-31.12.2004r - **22**

Ruch ludności:

przybyło - 77

ubyło - 90

ogółem - - 13

LICZBA MIESZKAŃCÓW

w poszczególnych miejscowościach Gminy Olszanica
wg stanu na dzień 31 grudnia 2004r.
/pobyty stały/

1.	Olszanica	1274
2.	Orelec	420
3.	Paszowa	303
4.	Rudenska	391
5.	Stefkowa	641
6.	Uherce Mineralne	1383
7.	Wańkowa	456
8.	<u>Zwierzyń</u>	<u>261</u>
	Ogółem :	5129

4.2. Środowisko przyrodnicze

Gmina Olszanica łączy Bieszczady poprzez Góry Sanocko - Turczańskie z Pogórzem Przemyskim. Położona między Leskiem a Ustrzykami Dolnymi przy dużej obwodnicy bieszczadzkiej i drodze krajowej do granicy państwowej z Ukrainą w Krościenku jest często odwiedzana przez turystów. Udając się w Bieszczady (np. w partie połonin, okolice górskich jezior, czy też do znanego coraz bardziej ośrodka sportów zimowych w Ustrzykach Dolnych) lub na Pogórze Przemyskie (m.in. do Arłamowa, Kalwarii Paławskiej, Krasiczyna i Przemyśla) przemierzają oni obszar tej gminy.

Wyjątkowo malownicze wzniesienia Pogórza Leskiego oraz pasm górskich Żukowa, Ostrego Działu, Gór Słonnych i Chwaniowa – terenów o dużej lesistości, bogatej faunie i florze - poprzecinane gęstą siecią rzek i górskich potoków wzbudzają u przybyszów coraz większe zainteresowanie.

Olszanicka gmina zajmuje powierzchnię 9.402 ha. W jej granicach znajduje się 8 miejscowości: Olszanica, Orelec, Paszowa, Rudenka, Stefkowa, Uherce Mineralne, Wańkowa, i Zwierzyń. Wszystkie z nich położone są na obszarach prawnie chronionych tj. w Parku Krajobrazowym Gór Słonnych lub na terenie Wschodniobeskidzkiego Parku Chronionego Krajobrazu.

W miejscowościach turystycznych tej gminy można znaleźć spokój i warunki do kameralnego wypoczynku. Wszędzie stąd blisko. W odległości zaledwie kilkunastu kilometrów (i kilkunastu minut jazdy samochodem) znajdują się dwa duże jeziora bieszczadzkie, nowoczesne baseny, znakomite tereny wędkarskie i myśliwskie, znakomite wyciągi narciarskie z naśnieżanymi stokami, ciekawe ścieżki przyrodnicze, szlaki spacerowe górskie, narciarstwa biegowego, rezerваты i pomniki przyrody, dawne parki podworskie, malownicze trasy rowerowe, stadniny koni i szlaki konne, szybowisko w Górach Słonnych z wymarzonymi warunkami do lotniarstwa oraz górskiego szkolenia szybowcowego. Atrakcyjność wypoczynku w tych okolicach urozmaicają liczne zabytki przeszłości, a zwłaszcza zabytkowe cerkwie drewniane z cennymi ikonami, muzea: historyczne i etnograficzne w Sanoku, muzeum przyrodnicze Ustrzykach Dolnych czy trzy pobliskie sanktuaria Matki Bożej.

Niezmałona niczym cisza, bliski dostęp do cywilizowanego świata, niezłe jeszcze drogi oraz możliwość szybkiego przemieszczania się są poszukiwanymi przez turystów atutami. Z przeprowadzonych sondaży wynika, że takich właśnie warunków do intymnego odpoczynku w ciszy i spokoju, z dala od zatłoczonych i głośnych (jak np. Solina) ośrodków wypoczynkowych poszukują dziś nasi goście. Zarówno dla rodzin z małymi dziećmi jak i dla ludzi starszych, a także dla wędkarzy, myśliwych, narciarzy, miłośników turystyki kwalifikowanej ogromnie atrakcyjne są niewielkie lesiste wzniesienia z odkrytymi, widokowymi polanami, z dobrze oznakowanymi szlakami turystycznymi prowadzącymi ich ciekawie i bezpiecznie po mało uczęszczanych trasach.

Walory środowiska przyrodniczego

Środowisko naturalne, a zwłaszcza krajobrazy pierwotne (nie zmienione przez człowieka) i naturalne (z niewielkimi zmianami dokonanymi przez ludzi w krajobrazie), a także krajobrazy kulturowe (gdzie sieć osadnicza naturalnie wkomponowana w krajobraz nie zachwiała równowagi biologicznej) najbardziej fascynują i przyciągają turystów.

Podkreślają przy tym rzeczywiste, niepowtarzalne piękno tych okolic, ich atrakcyjność i stanowią doskonałe tło dla środowiska geograficznego.

Ocena tej atrakcyjności przez turystów zależy od unikalności ukształtowania powierzchni, walorów widokowych, kulturowych i stopnia kontrastu w stosunku do regionu będącego miejscem ich stałego zamieszkania.

Dla gości odwiedzających tę gminę nie są istotne granice administracyjne poznawanych obszarów (gmin czy powiatów), ale przede wszystkim ich atrakcyjność, walory przyrodnicze, kulturowe.

Obszary chronione

Gmina Olszanica nie leży na terenie parku narodowego. Pierwszym jej atutem jest Park Krajobrazowy Gór Słonnych utworzony w 1992 r. i powiększany w 1996 r. do pow. 51 392 ha. Obejmuje ok. 75 % powierzchni gminy Olszanica oraz znaczne obszary gmin bezpośrednio do niej przyległych. W jego granicach leżą niezwykle malownicze i urzekające krajobrazowo pasma Gór Słonnych, Ostrego Działu i Chwaniowa z przygranicznymi kompleksami Czereniny i Oratyka. Są to północne fragmenty Gór Sanocko - Turczańskich przechodzące w Pogórze Przemyskie. Odwadniane przez gęstą sieć rzek i potoków o kratowym układzie – w przypadku gminy Olszanica 96 należących do zlewiska Olszanki, Tyrawki i Sanu – posiadają wspaniałe w większości krajobrazy naturalne.

Atrakcyjność tego terenu podnoszą przełomowe odcinki rzek i strumieni (m.in. Sanu, Olszanki, Wańkówki, Tyrawskiego Potoku, Borsukowca) ze znakomitymi miejscami do wędkowania, osobliwości geologiczne w postaci oryginalnych skałek piaskowcowych (np. Kamień w Orelcu), osobliwości przyrodnicze dwupiętrowego układu leśnych zbiorowisk roślinnych z grądami i zespołami buczyny karpackiej, rezerwaty („Bobry w Uhercach”), pomniki przyrody (np. „Wodospad na rzece Olszanka”) i parki podworskie oraz bogata fauna i flora.

Drugim atutem gminy jest Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony już w 1972 r. i powiększony w 1991 r. Zajmuje dziś powierzchnię 221 138 ha i południową część gminy. Swoim zasięgiem obejmuje 5 miejscowości: Stefkową, Olszanicę, Orelec, Zwierzyn i Uherce Mineralne z lesistym, a od niedawna zamieszkałym przez niedźwiedzie pasmem Żukowa.

Unikalna budowa geomorfologiczna w wychodniach skałkami z piaskowca, naturalny charakter zbiorowisk roślinnych, oryginalna flora i bogata fauna oraz liczne obiekty kultury materialnej nadają tej okolicy niepowtarzalnego uroku.

W krajobrazie tego obszaru wyróżniają się liczne odkryte szczyty widokowe z rozległymi panoramami na okolicę, polany leśne, znaczne połacie lasów otaczające niemal

zawszą położone w rozległych dolinach miejscowości, malownicze doliny i przełomy rzeczne. Wszędzie niemal dominują krajobrazy naturalne i kulturowe.

Istniejące i projektowane rezerваты przyrody

W tak atrakcyjnym terenie dzięki pasji kierownictwa Nadleśnictw Brzegi Dolne i Lesko utworzono już 4 rezerваты przyrody w Parku Krajobrazowym Gór Słonnych: „Góra Sobień”, „Dyrbek”, „Chwaniów”, „Na Opalonym” oraz jedyny w tym regionie rezerwat faunistyczny „Bobry w Uhercach” w pobliżu ujścia rzeki Olszanki do Sanu.

Pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej

Do najciekawszych drzew - pomników przyrody w gminie Olszanica należą sędziwe okazy stanowiące pozostałości oryginalnych parków podworskich i pałacowych znajdujące się jeszcze w 5 miejscowościach. Spotkać je można w Orelcu, w Olszanicy, w Uhercach Mineralnych, w Stefkowej, i w Zwierzyniu. Są to:

- 300-letni dąb przy kościele w Orelcu,
- cenne drzewostany w parku pałacowym **w Olszanicy**, w tym drzewa pomniki: 32 dęby szypułkowe, 11 jesionów wyniosłych, 12 lip drobnolistnych i szerokolistnych.
- lipy przy kościele, dęby, jesiony wyniosłe i topole balsamiczne przy dworze obronnym i przy byłej cerkwi w Uhercach Mineralnych,
- 7 dębów szypułkowych, 2 jesiony wyniosłe i 5 lip szerokolistnych w Wańkowej,
- dęby szypułkowe, klony polne i zwyczajne, lipy szeroko i drobnolistne w
- okazałe dęby i lipy przy dawnych cerkwiach w Paszowej i w Zwierzyniu.

Do najcenniejszych zabytków przyrody nieożywionej należy obecnie skałka z piaskowca popularnie znana jako Kamień w Orelcu. Żółty szlak spacerowy łączy to miejsce z leżącymi w pobliżu „Skałkami Myczkowieckimi” (znajdującymi się już terytorialnie na terenie gminy Solina) i z ośrodkiem „Caritas”.

Przedsięwzięcia Nadleśnictwa Brzegi Dolne dowodzą, iż można doskonale łączyć funkcje ochrony przyrody z udostępnianiem atrakcyjnych przyrodniczo obszarów do turystycznego poznawania.

Dawne parki dworskie i pałacowe – zachowane niestety tylko w części – stanowią dużą atrakcję dla turystów i są cennymi pamiątkami przeszłości z czasów królów elekcyjnych i z okresu galicyjskiego (1772 – 1918). Wielkie zasługi w ich zakładaniu i upiększaniu mają znane w naszym regionie rody magnackie, rycerskie i szlacheckie. Parki te znajdują się na obszarze wielu gmin, lecz w promocji ich walorów turystycznych nie są należycie eksponowane.

W gminie Olszanica radni planują objąć ochroną i udostępnić dla turystycznego poznawania ocalałe fragmenty parków podworskich lub drzew pomnikowych w Orelcu, Olszanicy, Paszowej, Stefkowej, Wańkowej, Uhercach Mineralnych i w Zwierzyniu. Żółtym szlakiem spacerowym „Caritas” połączono już 3 miejscowości: Orelec – Uherce Mineralne – Zwierzyń. W br. i w latach najbliższych szlaki spacerowe i piesze połączą kolejne wsie, cenne obszary przyrodnicze i zabytki przeszłości.

Ważniejsze masywy leśne i lesistość terenu

Lasy zajmują ponad 65% powierzchni gminy. Największe kompleksy leśne o wysokim stopniu naturalności występują w pasmach górskich Gór Słonnych, Czarnego Działu, Chwaniowa, Ostrego Działu i Żukowa, a także w mniejszych masywach Magury (630 m), Mostów (640 m), Stropu (552 m), Kamionki (607 m), Giewontu (527 m), Węglisk (617 m), Łazów (616 m), Tarnawskiej (581 m) i Pychtery (540 m). Znalazło w nich dogodne warunki do bytowania i rozwoju około 60 gatunków ssaków.

W naszych lasach na stałe zamieszkały rzadkie zwierzęta puszczańskie jak żubry, niedźwiedzie, rysie i żbiki. Licznie występują też wilki, borsuki, wydry, dziki, lisy, sarny, jelenie, zające, kuny, piżmaki, kuropatwy i jarząbki. Młode misie można już spotkać w paśmie Żukowa, w tym w okolicy Orelca i Uherzec Mineralnych. W paśmie Chwaniowa – w okolicach Zawadki – znajduje się naturalna ostoja jelenia karpackiego. Na szczególną uwagę zasługuje też bóbr europejski do niedawna zagrożony wymarciem. Dzięki udanej introdukcji występuje dziś nie tylko w rezerwacie w Uhercach Mineralnych, ale tworzy nowe żeremie i zalewiska na potoku przy pierwszych zabudowaniach Orelca w pobliżu szosy do Soliny. Turyści będą mieli nie lada atrakcję.

Spośród chronionych ssaków występuje w tych stronach 37 gatunków, w tym 13 gatunków nietoperzy. Wśród małych ssaków dominują gryzonie, a osobliwością są liczne nietoperze, w tym jeden z najrzadziej występujących w Polsce podkowiec mały. Należą one do jednej z najbardziej zagrożonych wyginięciem grup zwierząt.

Florę w gminie Olszanica reprezentują cenne gatunki górskie, w tym typowo wschodniokarpackie. Wiele z nich objętych jest ochroną. W leśnictwach Orelec, Stefkowa, stwierdzono występowanie 42 gatunków chronionych i rzadkich roślin naczyniowych jak widłak wroniec, widłak goździsty, widłak jałowcowaty, parzydło leśne, wawrzynek wilczełyko, skrzyp olbrzymi, jęczmnik zwyczajny, pióropusznik strusi, podrzeń żebrowiec, cis pospolity, pełnik europejski, tojad mołdawski, barwinek pospolity, omieg górski, dziewięsił bezłodygowy, ciemiężca zielona, zimowit jesienny, lilia złotogłów, bluszcz pospolity, pokrzyk wilcza-jagoda, lulecznica kraińska, naparstnica zwyczajna, goryczka krzyżowa, storczyk krwisty, storczyk plamisty, storczyk szerokolistny, podkolan biały, podkolan zielony, gółka długoostrogowa, śnieżyczka przebiśnieg, listera jajowata, gnieźnik leśny, tojad, groszek wschodniokarpacki, goryczka orzęsiona, kruszczyk siny, kruszczyk błotny, buławnik wielokwiatowy, kruszyna pospolita, pierwiosnka wyniosła i lekarska.

Spośród gatunków objętych ochroną częściową stwierdzono występowanie 7 z nich. Są to paprotka zwyczajna, kopytnik pospolity, kalina koralowa, konwalia majowa, centuria pospolita, goryczka trojeściowa, marzanka wonna.

Naturalne ostoje rzadkich ptaków

Ptaki stanowią szczególne bogactwo naszych lasów. Stwierdzono, iż występuje tutaj ponad 50% wszystkich gatunków krajowych, tj. aż 155 gatunków, w tym 125 gatunków lęgowych, a 16 gatunków „gości” przelotem. Wśród nich spotkać można prawdziwe osobliwości ornitologiczne.

Szczególnie trzeba wyróżnić gatunki wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt, a gnieźdzące się tutaj. Są to: orzeł przedni występujący w paśmie Gór Sanocko-Turczańskich. Ten największy w Polsce ptak drapieżny (15 gatunków na Mazurach i w Karpatach) potrzebuje łąk do żerowania i starych drzew o mocnych konarach (u nas jodeł) do utrzymania dużego i ciężkiego gniazda (średnica 2 m, wysokość 1 m). Takie warunki znalazł m.in. w naszej gminie.

Kolejne osobliwości ornitologiczne to orlik krzykliwy, puszczyk uralski, dzięcioł białostrzebiasty i dzięcioł trójpalczasty. Najczęściej można je obserwować w okolicach Jeziora Myczkowieckiego, Orelca, Zwierzynia, w rezerwacie „Buczyna w Wańkowej”, w paśmie Oratyka i w paśmie Czereniny.

Bliskość Jeziora Myczkowieckiego i Jeziora Solińskiego sprawia, że sporą grupę stanowią ptaki związane ze środowiskiem wodnym, m.in. kormoran czarny, gągoł, bocian czarny, czapla siwa, zimujące dzikie kaczki i ostatnio coraz częściej spotykane łabędzie.

W zakolu Sanu w Zwierzyniu, a także w dolinie rzeki Olszanki można latem obserwować brodzące w wodzie czarne bociany i czaple siwe. Te ostatnie są kłopotliwe dla właścicieli stawów rybnych, ponieważ potrafią doskonale chwycić ryby w locie i narażają ich na straty.

Śpiew licznych gatunków małych ptaków urozmaica wypoczynek oraz wędrowki i przejażdżki konne naszym gościom o każdej porze roku. Naturalne koncerty ptasie na długo pozostają w ich pamięci.

Spośród występujących u nas 12 gatunków płazów wszystkie objęte są ochroną. Osobliwością jest bardzo rzadka w Polsce traszka karpacka, jaszczurka zielona (gatunek występujący sporadycznie) i salamandra plamista, a także kumaki, rzekotki i traszki. Szczególnie bogate pod tym względem są okolice Orelca i pasmo Gór Słonnych.

Gady reprezentuje 8 gatunków i wszystkie zostały objęte ochroną. Najliczniejszymi są zaskrońce i padalce. W Leśnictwie Orelec występuje wielka osobliwość - wąż eskulapa (gatunek skrajnie zagrożony w kraju). Jego obecność stwierdzono w okolicy Orelca, Uherzec Mineralnych, a także Myczkowiec i Soliny. Wszystkie spośród wymienionych gatunków płazów i gadów wpisane są do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

4.3 Dziedzictwo kulturowe

1. Zabytki architektury murowanej

Najcenniejsze i najciekawsze zarazem zabytki architektury murowanej położone są przy głównych i uczęszczanych trasach turystycznych do Soliny i do Ustrzyk Dolnych. Niewątpliwie na uwagę zasługuje barokowy kościół z 1757 r. w Uhercach Mineralnych, z pięknie odnowionym wnętrzem, otoczony rzadko spotykanym murem obronnym z otworami strzelniczymi. Obok kościoła znajduje się murowany dwór obronny z XVI w., przebudowany w 1830 r.

Przy trasie do Jeziora Myczkowieckiego w malowniczym przełomie Sanu w Zwierzyniu, tuż nad Sanem mamy ciekawą cerkiew murowaną z lat 1750 – 1799 otoczoną oryginalnym kamiennym murkiem zbudowanym z kamienia rzeczno. W niej to znajdował się jeszcze w latach międzywojennych pokryty emalią słynny (1 z 6 w kraju) krzyż limuzyjski z Francji z XIII w. odkryty przez prof. Bochnaka i przeniesiony dla bezpieczeństwa do Muzeum Diecezjalnego w Przemyślu. Dziś turyści licznie odwiedzają cudowne źródło w tej miejscowości, podobnie jak pielgrzymi w okresie przedrozbiorowym i w czasach galicyjskich.

W krajobrazie Olszanicy dominuje malowniczy pałac z 1905 r. otoczony fosą i parkiem, murowana cerkiew z 1900 r., kuźnia i oficyna dworska z lat 1890 – 1910.

2. Zabytki architektury drewnianej

Aż 4 miejscowości w gminie posiada cenne zabytkowe cerkiewki drewniane. Przed laty służyły one wiernym obrządku greckokatolickiego i rzymskokatolickiego, a po ostatniej wojnie zamienione zostały na kościoły rzymskokatolickie. Wpisane zostały w krajobraz Orelca (ok. 1740 r., podawany 1759), Paszowej (1775 – 1799), Rudenki (1843), Stefkowej (1836).

3. Sanktuaria i miejsca pielgrzymkowe

W okresie przeszło 600 lat bardzo znane sanktuarium greckokatolickie p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego funkcjonowało w Zwierzyniu nad Sanem. Założone już w XIII wieku przez Franciszkanów, a następnie prowadzone przez zakon Bazylianów i od czasów zaborów przez duchownych obrządku unickiego ściągало liczne rzesze pielgrzymów. Po deportacjach ludności po ostatniej wojnie (1946 – 1947) na chwilę zamarło, lecz po upowszechnieniu wartości leczniczych wody mineralnej ze źródła w Zwierzyniu turyści odwiedzają to miejsce coraz częściej.

Najbliższe sanktuaria Matki Bożej w kościołach obrządku rzymskokatolickiego z cennymi ikonami w ołtarzach głównych tych świątyń znajdują się w pobliskim Polańczyku, Jasieniu i w Zagorzu. Dowiadując się o ich istnieniu turyści odwiedzają je bardzo chętnie.

4. Kapliczki przydrożne w krajobrazie gminy.

Nie zawsze potrafimy docenić urok przydrożnych kapliczek wpisanych, od co najmniej 2 wieków w krajobraz naszych miejscowości. W gminie Olszanica występują one niemal wszędzie. Budowano je zazwyczaj na początku i na końcu dawnych wsi. Dziś pokazują one ich granice i są doskonałym punktem orientacyjnym na szlakach turystyki rowerowej, pieszej i konnej.

5. Miejsca pamięci narodowej, cmentarze i pomniki wybitnych mieszkańców regionu.

U ogółu turystów odwiedzających nasze strony duże zdziwienie budzi fakt wiązania dziejów tych ziem z nazwiskami wybitnych Polaków, którzy swoimi czynami, dokonaniem, twórczością literacką, pamiętnikarską czy artystyczną wpisali się złotymi zgłoskami w historię Polski i wnieśli do skarbcza naszej kultury narodowej urzekające piękno krajobrazu i atmosferę życia mieszkańców tych stron. Wielu z nich znalazło miejsce spoczynku na naszych cmentarzach, ale nie mają dziś rodziny, która mogłaby zadbać o nagrobek.

Są to zazwyczaj wielcy ludzie jak np. liczni oficerowie z czasów powstań narodowo-wyzwoleńczych, z okresu I i II wojny światowej, artyści, malarze (np. Józef Stroński w Zwierzyńcu - znany malarz odnawiający w całych Bieszczadach kościoły i polichromie cerkwi), poeci, publicyści, wynalazcy, ministrowie, uczeni, twórcy kultury polskiej, oświaty oraz wielu innych. Informacja o miejscach ich wiecznego spoczynku na naszych cmentarzach uświadomi przybywającym do nas turystom ogromne bogactwo kultury tych ziem i mocne polskie korzenie z odległej przeszłości.

Z gminą Olszanica związani są życiem i działalnością m.in. Wincenty Pol (Uherce Mineralne), Orelec, Uherce Mineralne, Zwierzyń), Celina Dominikowska z Treterów (Orelec), Maria Czerkawska (Rudenka), Józef Bieniasz (Olszanica), Józef Stroński (Zwierzyń) itp.

Z Uherzec Mineralnych do Żłobka odkrytym grzbietem pasma Żukowa jechał konno w 1836 r. Wincenty Pol. Urzeczony malowniczym krajobrazem, niezwykle rozległymi panoramami rozciągającymi się na całe Bieszczady i podaniami o najazdach tatarskich usłyszanymi z ust pasterzy napisał „Tańkę albo powieść góralską” o przeżyciach dziewczyny porwanej przez ordyńców do niewoli. Ten poeta związany jest niemal z każdym miejscem w Bieszczadach.

W Orelcu założyła i prowadziła we dworze ciekawe muzeum pamiątek starożytności, powstań narodowych, rzeźb i obrazów Celina Dominikowska, wybitna drzeworytniczka, pamiętnikarka i zbieraczka pamiątek narodowych, autorka „Pieśni z powstania styczniowego z muzyką” wydanych we Lwowie w 1869 r.

O Olszanicy pozostawił nam zabawny romans obyczajowy „Pszczoly i trutnie” Józef Bieniasz, opisujący zwyczaje mieszkańców pałacu i wsi na przełomie ostatnich dwóch wieków.

Z Rudenką związana jest wybitna poetka Maria Czerkawska, autorka znakomitych tomików wierszy o lesie i drzewach, a także wierszy dla dzieci. W tej wsi znalazła męża, mieszkała przez pewien czas we dworze i uwieczniła walory przyrodnicze tych okolic.

Każdej miejscowości można przypisać, co najmniej kilka wielkich nazwisk lub sporo cytatów z dzieł lub z pamiątek pozostawionych przez naszych przodków.

1. Ciekawe obiekty współczesnej gospodarki i techniki.

W gminie Olszanica można poznawać oryginalne obiekty związane z osiągnięciami i dokonaniami mieszkającej u nas społeczności lokalnej. Są to tradycyjne szyby naftowe i kopalnie ropy naftowej, a także zakłady wytwórcze rzadkich przedmiotów użytkowych.

4.3.1. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

W krajobrazie Olszanicy dominuje malowniczy pałac z 1905 r. otoczony fosą i parkiem, murowana cerkiew z 1900 r., kuźnia i oficyna dworska z lat 1890 – 1910.

Najcenniejsze i najciekawsze zarazem zabytki architektury murowanej położone są przy głównych i uczęszczanych trasach turystycznych do Soliny i do Ustrzyk Dolnych. Niewątpliwie na uwagę zasługuje barokowy kościół z 1757 r. w Uhercach Mineralnych z pięknie odnowionym wnętrzem, otoczony rzadko spotykanym murem obronnym z otworami strzelniczymi. Obok kościoła znajduje się murowany dwór obronny z XVI w., przebudowany w 1830 r.

Należy dodać, że stan obiektów należy ocenić jako zadawalający oczywiście z małymi wyjątkami – dwór w Uhercach Mineralnych, który znalazł się w rękach prywatnych i czeka na odrestaurowanie.

4.4. Turystyka

Niepowtarzalne piękno krajobrazu naszej bieszczadzkiej ziemi, a zwłaszcza jej walory przyrodnicze, kulturowe, czystość i bogactwo środowiska naturalnego, atrakcje turystyczne, a także możliwości wypoczynku i ciekawego spędzania czasu wolnego we wszystkich niemal porach roku stanowią wielkie bogactwo atutów, jakimi dysponują dziś Bieszczady. Pragnę zwrócić na nie uwagę na przykładzie mało znanej jeszcze bieszczadzkiej gminy Olszanica.

Najbardziej atrakcyjnymi trasami turystycznymi gminy Olszanica są ciągi komunikacyjne jak np. duża obwodnica bieszczadzka umożliwiająca szybkie dotarcie do Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz linia kolejowa do Chyrowa na Ukrainie i do Humennego na Słowacji. Wśród naszych gości obserwujemy rosnące zainteresowanie wyjazdami do krajów ościennych w celu bliższego poznania obszarów przygranicznych. Zjawisko to jest szansą dla bardziej dynamicznego rozwoju turystyki przyjazdowej.

Inne atrakcyjne trasy prowadzą z Uherzec Mineralnych do Soliny i do Myczkowiec oraz z Olszanicy przez Paszową lub Ropienkę na Pogórze Przemyskie. W miarę upowszechniania informacji o walorach tych okolic zainteresowanie bliższym ich poznaniem przez gości rośnie. Stąd też w naszej gminie podjęto starania o wytyczenie nowych szlaków pieszych w Parku Krajobrazowym Gór Słonnych łączących je z okolicami jezior bieszczadzkich, szybowiskiem w Bezmichowej gmina Lesko i Pogórzem Przemyskim.

Znakowane szlaki turystyczne

Gmina Olszanica tworzy sieć szlaków turystycznych (spacerowych, pieszych górskich, rowerowych, konnych i narciarskich) w celu połączenia atrakcyjnych miejsc i obszarów własnego terytorium z podobnymi terenami w gminach ościennych.

Ujęta w opracowywanej strategii rozwoju gminy sieć szlaków przewiduje następujące połączenia:

a/ *piesze górskie:*

- szlakiem zielonym pieszym górskim od pasma Chwaniowa do pasma Gór Słonnych i szybowiska w Bezmichowej, następnie przez Olszanicę do pasma Żukowa i Jeziora Solińskiego,

b/ *spacerowe:*

- szlakiem żółtym spacerowym „Caritas” z Myczkowiec do Uherzec Mineralnych na pasmo Żukowa, następnie do Orelca i Jeziora Myczkowieckiego,
- szlakiem żółtym spacerowym z Olszanicy przez pasmo Ostrego Działu do Ustrzyk Dolnych,
- szlakiem czarnym spacerowym ze Zwierzynia przez Uherce Mineralnych na Łazy, Czarny Dział, a następnie do Rudenki i szlaku zielonego,
- szlakiem niebieskim spacerowym z Ostrego Działu przez Stefkową Górną na pasmo Żukowa z zejściem do Bóbrki i Jeziora Myczkowieckiego.

c/ ścieżki przyrodnicze:

- zielona ścieżka przyrodnicza prowadzić będzie przez najcenniejsze zespoły przyrodnicze w leśnictwie Orelec i Stefkowa i połączy okolice Jeziora Myczkowieckiego z projektowanym rezerwatem „Koziniec”, nieczynnym kamieniołomem w Bóbrce, Orelcem, pasmem Żukowa i pomnikami przyrody nieożywionej.

d/ szlaki turystyki konnej:

- dla uprawiania turystyki konnej tak poprowadzono sieć szlaków pieszych i rowerowych, aby miłośnicy turystyki konnej mogli również z nich korzystać. Połączą one docelowo Paszową z Wańkową, Olszanicą, a Ośrodek „Caritas” w Myczkowcach z Orelcem, pasmem Żukowa, Olszanicą i Uhercami Mineralnymi.

e/ szlaki rowerowe:

W gminie Olszanica projektuje się wytyczenie odcinka Trans-granicznego Szlaku Rowerowego „Zielony rower” łączącego Słowację z Polską i Ukrainą oraz trzech tras rowerowych po mało uczęszczanych drogach lokalnych i leśnych. Połączą one miejscowości położone w Parku Krajobrazowym Gór Słonnych zapewniając spokój i bezpieczeństwo na projektowanych trasach. Będą to:

- szlak czerwony z Olszanicy doliną potoku Serednica do wsi Serednica, Leszczowatego, Ropienki Górnej, Zawadki, Stańkowej, Paszowej, Wańkowej i z powrotem do Olszanicy.
- szlak niebieski łącznikowy z Wańkowej do Brelikowa, Ropienki i Zawadki,
- szlak niebieski łącznikowy z Olszanicy do Bezmiechowej Górnej i szybowiska w Górach Słonnych.

4.5. Gospodarka przestrzenna

4.5.1. System komunikacji w gminie

Gmina Olszanica położona jest w północno - wschodniej części powiatu leskiego. System komunikacji jako jeden z podstawowych elementów zagospodarowania układu przestrzennego gminy pełni w stosunku do niego rolę usługową. Usługowa rola systemu komunikacji polega przede wszystkim na zaspokojeniu podstawowych potrzeb w przewozie ludzi i towarów. Jego prawidłowe funkcjonowanie jest czynnikiem stymulującym rozwój danego regionu. Stąd w gospodarce rynkowej rozwój komunikacji ma wymierny aspekt ekonomiczny. Wyższa jest atrakcyjność terenów dostępnych komunikacyjnie i odwrotnie mniejsza jest atrakcyjność terenów wymagających ponoszenia kosztów ich udostępnienia.

Miejscowość Olszanica jest siedzibą władz gminnych i pełni wielorakie funkcje, w tym administracyjne, usługowe, oświatowe, rolnicze.

Głównymi zewnętrznymi powiązaniem komunikacyjnymi gminy Olszanica są kierunki:

I. Zewnętrzne.

a / drogowe :

Powiązane poprzez drogę krajową nr 84:

- Olszanica - Lesko,
- Olszanica - Ustrzyki Dolne.

Droga krajowa nr 84 administrowana jest przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Rzeszowie, Rejon w Lesku,

Powiązanie poprzez sieć dróg powiatowych:

- Olszanica - Tyrawa Wołowska,
- Olszanica - Ustrzyki Dolne,
- Olszanica - Solina.

b / kolejowe :

Przez teren Gminy Olszanica przebiega linia kolejowa relacji Zagórz – Krościenko – granica państwa, na terenie gminy jej długość wynosi 12 km.

Linia ta umożliwia bezpośrednie połączenia kolejowe w układzie ponadregionalnym z miastami: Warszawa, Kraków, Katowice, Łódź, Nowy Sącz, Krynica, Chyrov (Ukraina),

II. Wewnętrzne

Generalnie powiązania wewnętrzne opierają się na sieci dróg powiatowych, a elementem uzupełniającym są drogi gminne.

Do najważniejszych połączeń należy zaliczyć drogi powiatowe łączące przyległe miejscowości:

- Olszanica - Tyrawa Wołowska,
- Olszanica - Ustrzyki Dolne,
- Olszanica - Solina.

III. Sieć drogowa – stan istniejący

Na terenie gminy Olszanica główną osią komunikacyjną jest droga krajowa nr 84 relacji Lesko – Ustrzyki Dolne.

Podstawowy układ sieci komunikacyjnej gminy Olszanica stanowią następujące drogi:

- w systemie transportowym wojewódzkim:

- droga wojewódzka nr 895 od torów kolejowych w miejscowości Uherce Mineralne do granicy miejscowości Orelec/Bóbrka,

- w systemie transportowym lokalnym drogi powiatowe klasy Z na kierunkach:

- Uherce Mineralne – Myczkowce - Bóbrka dł. 2.00 km Nr drogi 1272
- Podkamionka – Zwierzyń – Średnia Wieś dł. 0.8 km Nr drogi 1271
- Olszanica – Ropienka – Wojtkowa dł. 7.3 km Nr drogi 1293
- Uherce Mineralne – Rudenka dł. 2.9 km Nr drogi 1268
- Tyrawa Wołowska – Wańkowa dł. 6.2 km Nr drogi 1225
- Rakowa – Stańkowa – Ropienka dł. 0.9 km Nr drogi 1226
- Wańkowa – Dźwiniacz – Brzegi Dolne dł. 1.75 km Nr drogi 1269
- Wańkowa – Leszczowate – Łodyna dł. 0.5 km Nr drogi 1268

Długość drogi krajowej wynosi 13,6 km, wojewódzkiej 6,2 km, powiatowych 22,474 km. Stan drogi krajowej i wojewódzkiej jest zadawalający, natomiast drogi powiatowe są w dużym stopniu ulepszone, jednak ich wartość techniczną i eksploatacyjną należy uznać za nie spełniającą aktualnych wymogów transportu i komunikacji (wymagają modernizacji np.: odnowy nawierzchni, odwodnienia, remontów przepustów, mostów itp.).

Parkingi

Na terenie gminy w chwili obecnej jest niewiele miejsc parkingowych dla potrzeb mieszkańców a zwłaszcza turystów odwiedzających Bieszczady, a te które funkcjonują, znajdują się przeważnie przy obiektach użyteczności publicznej oraz punktach usługowych.

WYKAZ DRÓG KRAJOWYCH, WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH I GMINNYCH NA TERENIE GMINY OLSZANICA

wg stanu na dzień 20. 01. 2005 r.

WYKAZ DRÓG KRAJOWYCH

Tabela nr 1

Lp.	Nazwa drogi	Numer drogi	Klasa	Długość drogi w km	Rodzaj nawierzchni
1	Lesko – Olszanica – Ustrzyki Dolne	84	G	13,6	masa asfaltowa
Razem				13,6	

WYKAZ DRÓG WOJEWÓDZKICH

Tabela nr 2

Lp.	Nazwa drogi	Numer drogi	Klasa	Długość drogi w km	Rodzaj nawierzchni
1	Uherce Mineralne – do granicy miejscowości Orelec/Bóbrka	895	Z	6,2	asfaltobeton
Razem				6,2	

WYKAZ DRÓG POWIATOWYCH

Tabela nr3

Lp.	Nazwa drogi	Numer drogi	Klasa	Długość drogi w km	Rodzaj nawierzchni
1	Uherce Mineralne – Myczkowce - Bóbrka	1272	L	2,0	Bitumiczna
2	Podkamionka – Zwierzyń – Średnia Wieś	1271	L	0,8	Bitumiczna
3	Olszanica – Ropienka - Wojtkowa	1293	L	7,3	Bitumiczna
4	Uherce Mineralne - Rudenka	1268	L	2,986	Bitumiczna
5	Tyrawa Wołoska - Wańkowa	1225	L	6,238	Powierzchniowe utwalenie
6	Rakowa – Stańkowa - Ropienka	1226	L	0,9	Powierzchniowe utwalenie
7	Wańkowa – Dźwiniacz – Brzegi Dolne	1269	L	1,75	Powierzchniowe utwalenie
8	Wańkowa – Leszczowate - Łodyna	1268	L	0,5	Powierzchniowe utwalenie
Razem				22,474	

ZESTAWIENIE DRÓG PUBLICZNYCH NA TERENIE GMINY

Tabela nr 4

Lp.	Wyszczególnienie	Długość drogi w km
1	Drogi krajowe	13,6
2	Drogi wojewódzkie	6,2
3	Drogi powiatowe	22,474
4	Drogi gminne	18,115
Razem		60,389

GĘSTOŚĆ SIECI DROGOWEJ W GMINACH POWIATU LESKIEGO

Tabela nr 5

Lp.	Nazwa gminy	Gęstość sieci drogowej km/100 km ²
1	Olszanica	18,115
2	Lesko	15,05
3	Solina	8,68
4	Baligród	8,85
5	Cisna	1,74

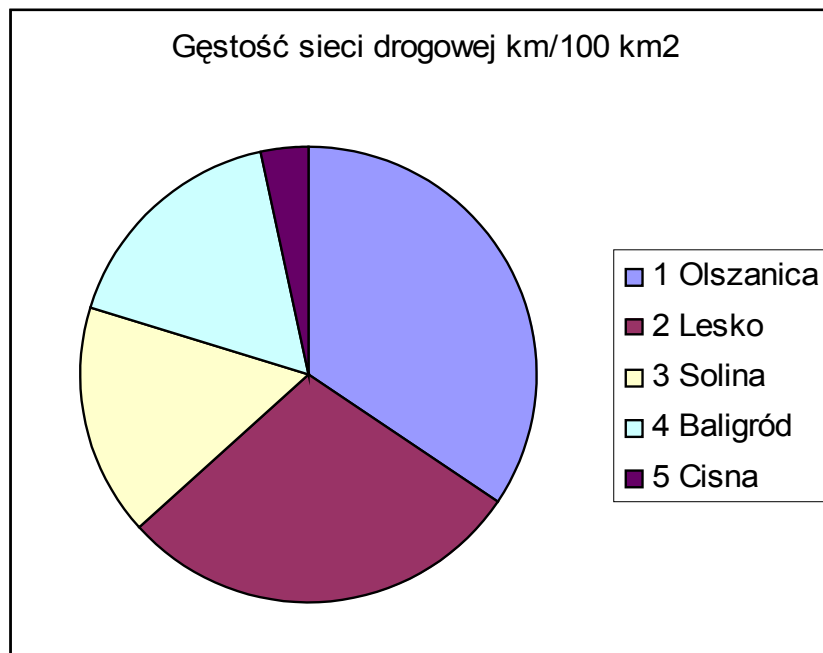
ZESTAWIENIE DRÓG GMINNYCH WG RODZAJU NAWIERZCHNI

Tabela nr 6

Lp.	Rodzaj nawierzchni drogi	Długość drogi w km	%
1	Tłuczniowa	1,226	6,76
2	Asfaltowa	7,24	39,96
3	Żwirowo - tłuczniowa	4,8	26,49
4	Grunтова	0,280	1,54
5	Żwirowa	4,607	25,43
Razem		18,115	

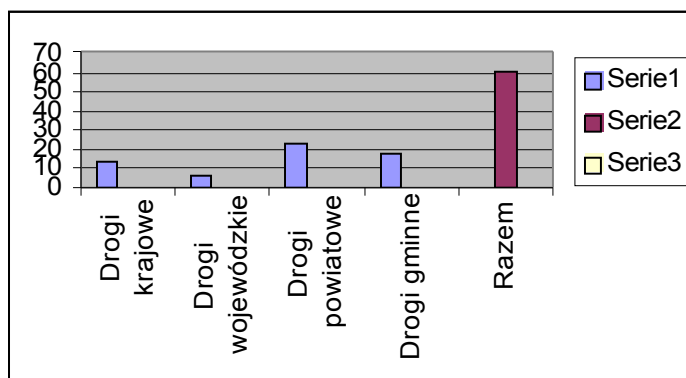
GĘSTOŚĆ SIECI DROGOWEJ W GMINACH POWIATU LESKIEGO

wykres nr 1

ZESTAWIENIE DRÓG PUBLICZNYCH NA TERENIE GMINY OLSZANICA

wykres nr 2

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

WYKAZ DRÓG GMINNYCH NA TERENIE GMINY OLSZANICA

Tabela nr 7

Lp.	Nr ewidencyjny drogi	Nazwa drogi według obowiązującego wykazu urzędowego	Rodzaj nawierzchni	Całkowita długość drogi w kilometrach	Klasa techniczna drogi
1.	1 18301 R	Paszowa	łuczniowa	0,516	D
2.	1 18302 R	Paszowa – Paszowa Górna	0,370 emul. asfaltowa; 0,950 asfaltowa 0,980 żwirowa	2,300	L
3.	1 18305 R	Olszanica – boisko sportowe	0,520 asfaltowa; 0,505 żwirowa	1,025	D
4.	1 18306 R	Olszanica – Olszanica -Leśniczówka	żwirowo - łuczniowa	0,780	D
5.	1 18307 R	Olszanica – do rzeki Olszanka	żwirowa	0,335	D
6.	1 18309 R	Olszanica – osiedle Błonie	żwirowo - łuczniowa	0,625	D
7.	1 18323 R	Olszanica	żwirowa	0,068	D
8.	1 18324 R	Olszanica – Olszanica Górna	żwirowa	0,336	D
9.	1 18324 R	Olszanica obok przedszkola	żwirowa	0,238	D
10.	1 18324 R	Olszanica Górna	żwirowa	0,358	D
11.	1 18325 R	Olszanica Górna	żwirowa	0,280	D
12.	1 18326 R	Olszanica Górna	żwirowa	0,235	D
13.	1 18311 R	Uherce Mineralne – Żłobiny	asfaltowa	0,290	D
14.	1 18312 R	Uherce Mineralne do leśniczówki	asfaltowa	0,750	D
15.	1 18313 R	Uherce Mineralne	asfaltowa	0,190	D
16.	1 18314 R	Uherce Mineralne - Tunel	żwirowo - łuczniowa	1,920	D
17.	1 18315 R	Uherce Mineralne obok remizy OSP	łuczniowa	0,210	D
18.	1 18316 R	Uherce Mineralne - Kostryń	żwirowa	1,667	D
19.	1 18317 R	Uherce Mineralne obok przedszkola	łuczniowa	0,157	D
20.	1 18318 R	Uherce Mineralne przez wieś	asfaltowa	1,310	L
21.	1 18319 R	Uherce Mineralne cmentarz	asfaltowa	0,300	D
22.	1 18320 R	Uherce Mineralne	łuczniowa	0,350	D
23.	1 18321 R	Zwierzyń przez wieś do mostu na rzece San	żwirowo - łuczniowa	0,520	D
24.	1 18322 R	Zwierzyń	0,675 emul. asfaltowa; 0,400 żwir	1,075	L
25.	1 18327 R	Orelec	żwirowo - łuczniowa	0,445	D
26.	1 18328 R	Orelec	żwirowa	0,245	D
27.	1 18329 R	Orelec	żwirowo - łuczniowa	0,510	D
28.	1 18330 R	Stefkowa	żwirowa	0,200	D
29.	1 18331 R	Stefkowa	gruntowa	0,280	D
30.	1 18303 R	Wańkowa obok sklepu	żwirowa	0,600	D
Razem				18,115	

Przedstawione dane pokazują, że gmina posiada dużą ilość dróg gminnych, w tym o nawierzchni asfaltowej zaledwie ok. 50 % ogółu dróg. Zasadniczą przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak wystarczających środków finansowych na drogi oraz sprzętu niezbędnego do prowadzenia robót drogowych. Dlatego też dalszy rozwój sieci dróg gminnych powinien iść w kierunku utrzymania dotychczasowego stanu i poprawy parametrów technicznych istniejących dróg.

- ➔ W odniesieniu do dróg powiatowych można stwierdzić, że są one w wysokim stopniu zdegradowane, a nawet występują odcinki tych dróg o nawierzchni nieutwardzonej.
- ➔ Jedynie nie można mieć większych uwag do stanu technicznego drogi krajowej Nr 84 relacji Lesko – Ustrzyki Dolne oraz drogi wojewódzkiej Nr 895 relacji Uherce Mineralne – Solina.

Reasumując, największymi problemami w zakresie drogownictwa gminy są:

- wysoki stopień degradacji technicznej infrastruktury komunikacyjnej,
- ograniczenia środków finansowych niezbędnych do realizacji inwestycji komunikacyjnych,
- istniejący ruch drogowy,
- ruch pieszcy wzdłuż dróg,
- budowa chodników,
- budowa oświetlenia wzdłuż dróg i na skrzyżowaniach,
- utrzymanie dróg w okresie zimowym.

4.5.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Gmina Olszanica leży w dorzeczu Górnej Wisły – a dokładnie w dorzeczu Sanu: jest to najbogatszy w wodę obszar (24% zasobów ogólnokrajowych). Zasoby wodne charakteryzują się znaczną zmiennością występowania w czasie i nierównomiernym rozmieszczeniem pod powierzchnią ziemi. Średni roczny przepływ dla lat suchych jest znacznie niższy od średniego wieloletniego, relacja ta kształtuje się odwrotnie w latach mokrych. Znaczne naturalne spadki i mała zdolność retencyjna dolin rzecznych przy wysokich opadach atmosferycznych powodują gwałtowny odpływ powierzchniowy, będący przyczyną dużych, nagłych wezbrań rzek i potoków.

Wprowadzona w dniu 1 stycznia 2002 r. ustawa *Prawo wodne* [3] zawiera wiele zapisów powstałych na bazie wytycznych z dokumentów międzynarodowych, w tym Unii Europejskiej. Europejska Karta Wody proklamowana w Strasburgu 6 maja 1968 r. przez Radę Europy sprecyzowała wymogi zlewniowego zarządzania zasobami wodnymi. W ustawie sprecyzowano istotę zarządzania wodami i określono instrumenty tego zarządzania wyszczególniając na pierwszym miejscu „warunki korzystania z wód dorzeczy”. W systemie zarządzania gospodarką wodną powiat leski położony jest na obszarze działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, utworzonego na mocy zarządzenia

Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 1 lutego 1991 r. (MP z dnia 15 lutego 1991 r., Nr 6, poz. 38). Do zakresu działania RZGW należy bilansowanie zasobów powierzchniowych i podziemnych, opracowywanie programów i planów gospodarowania zasobami wodnymi i ochrony wód w dorzeczu oraz ochrony przed powodzią, prowadzenie systemu informacyjnego gospodarki wodnej, opracowywanie warunków korzystania z wód dorzecza, inicjowanie studiów i badań w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych, koordynacja przedsięwzięć gospodarki wodnej, opiniowanie rozwiązań projektowych i lokalizacji inwestycji mających istotny wpływ na gospodarkę wodną, realizacja zadań z zakresu obronności kraju.

Gmina Olszanica położona jest w zlewni rzeki San, Olszanki, Ropienki, Serednicy oraz szeregu cieków bez nazwy. Główną sieć rzeczną w gminie tworzy **rzeka San**. Rzeka San stanowi prawobrzeżny, a zarazem największy karpacki dopływ Wisły o długości 443,4 km i powierzchni zlewni 16.861,3 km² (ogółem). Płyne przez *Bieszczady Zachodnie, Pogórze Środkowo-Beskidzkie i Kotlinę Sandomierską*. Źródła Sanu znajdują się na wysokości ok. 800 m n.p.m. na wschodnich stokach *Piniaszkowego*, na terytorium Ukrainy. Źródłowy odcinek rzeki stanowi granicę Polski i Ukrainy, od źródeł aż do Przemyśla San płynie głęboką, wyciętą w skałach fliszowych doliną. Układ systemów rzecznych wskazuje na obecność w obrębie omawianego terenu działu wodnego, rozgraniczającego zlewiska dwóch mórz - Bałtyku i Morza Czarnego. Granica wododziałowa między zlewiskami mórz (główny wododział karpacki) przebiega na terenie miejscowości Leszczowate. Powyższe rzeki wraz z mniejszymi dopływami tworzą kratowy układ sieci hydrologicznej w obrębie gminy. Rzeka Olszanica, poniżej m. Uherce Mineralne, rozlewa się tworząc szereg niewielkich stawów zakoli. Koryta rzek i potoków mają zmienną szerokość (od 2 - 20 m) i głębokość wcięcia (od 3,0 m). Część z nich to potoki górskie, o znacznych spadkach i gwałtownych przyborach wód w czasie topnienia śniegów i letniego maksimum opadowego.

Największą rzeką w rejonie gminy jest rzeka San przepływająca w korycie o szerokości 40 do 100 m, wciętym na głębokości 3 - 4 m. W wyniku zabudowania zapory i zalewu w Myczkowcach, na odcinku przepływającym przez teren gminy przepływy rzeki zostały uregulowane. Nadmiar wód opadowych magazynowany jest przez zbiornik wodny w Solinie i Myczkowcach.

W związku z tym, brak jest wylewów rzeki wykraczających poza obręb koryta. Pozostałe rzeki nie mają wodowskazów. Stąd trudno ustalić zasięg wylewów katastrofalnych.

Z dostępnych informacji wynika, że w okresie wysokich stanów wody zalewają niżej położone fragmenty den dolinnych.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz. U. Nr 32, poz. 284) dla prezentowania stanu wód powierzchniowych wprowadzono klasyfikację, obejmującą pięć klas jakości tych wód, z uwzględnieniem kategorii jakości wody A1, A2 i A3, określonych w przepisach w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia wyróżniamy następujące, klasy jakości wód powierzchniowych:

klasa I – wody o bardzo dobrej jakości; spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A1; wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na żadne oddziaływania antropogeniczne;

klasa II – wody dobrej jakości; spełniają w odniesieniu do większości wskaźników jakości wody wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A2; wartości biologicznych wskaźników jakości wody wykazują niewielki wpływ oddziaływań antropogenicznych,

klasa III – wody zadawalającej jakości; spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A2; wartości biologicznych wskaźników jakości wody wykazują umiarkowany wpływ oddziaływań antropogenicznych,

klasa IV – wody nie zadawalającej jakości; spełniają wymagania określone dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia w przypadku ich uzdatniania sposobem właściwym dla kategorii A3; wartości biologicznych wskaźników jakości wody wykazują, na skutek oddziaływań antropogenicznych, zmiany ilościowe i jakościowe w populacjach biologicznych;

klasa V – wody złej jakości, nie spełniają wymagań dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia; wartości biologicznych wskaźników jakości wody wskazują na oddziaływania antropogeniczne, występuje zanik w znacznej części populacji biologicznych.

Jak wynika z badań WIOŚ z 2002 roku, rzeka San na odcinku od źródeł do granic gminy została zaklasyfikowana do II klasy czystości wód, z biegiem rzeki następuje pogorszenie jakości wody.

Pozostałe dopływy rzeki San, tylko na krótkich odcinkach prowadzą wody I klasy czystości, w większości są to wody II klasy czystości, zważywszy na poziom związków biogennych. Monitoring jakości tych wód jest prowadzony sporadycznie, brak więc danych w tym zakresie.

Wody podziemne

Zasoby i stan sanitarny wód podziemnych

Obszar gminy Olszanica położony jest w obrębie górsko-wyżynnej prowincji hydrogeologicznej (wg A.S.Kleczkowskiego), w której wydzielono szereg mniejszych jednostek. Gmina znajduje się w obrębie zewnętrznej części Masywu Karpackiego, a dokładniej w obrębie gór i pogórza. Wody wgłębne tu występujące to głównie wody zbiornika czwartorzędowego (dolinne), występujące w ośrodku porowym oraz trzeciorzędowego (szczelinowe i szczelinowo-porowe). Oba te zbiorniki pozostają często w związku hydraulicznym, tworząc przypowierzchniowy, pierwszy poziom wód gruntowych. Poziom ten bezpośrednio reaguje na istniejące warunki hydrologiczne a jego wydajność jest bardzo zmienna i uzależniona od wielkości opadów atmosferycznych. Jednocześnie jest to poziom najbardziej narażony na zanieczyszczenie. Jest on podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności miejscowej. Górny odcinek Sanu (wraz z retencyjnym zbiornikiem w Solinie), a właściwie wody wgłębne w jego obrębie, wchodzi w skład zbiornika rzeki San. Zbiornik ten zaliczony został do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce jako ten, który w przyszłości stanie się jedynym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną. W związku z powyższym zostały wydzielone obszary wymagające: najwyższej i wysokiej ochrony (A.S.Kleczkowski pt. Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce wymagających szczególnej ochrony). Ma to swe uzasadnienie w fakcie, iż jest to zbiornik płytki, w obrębie utworów czwartorzędowo – trzeciorzędowych, słabo lub zupełnie

nieizolowany od powierzchni utworami słabo przepuszczalnymi bądź nieprzepuszczalnymi. Istnienie w obrębie gminy obszarów najwyższej i wysokiej, wymagać będzie ukierunkowanego gospodarowania na ich powierzchni – eliminowanie zagrożeń. Potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia wód tego zbiornika mogą być niekontrolowane zrzuty nie oczyszczonych ścieków komunalnych, powierzchniowy spływ lub infiltracja wód skażonych bituminami (stacje paliw i kopalnie ropy) lub innymi związkami chemicznymi pochodzącymi ze składowisk odpadów lub niewłaściwie magazynowanych substancji chemicznych (np. nawozów sztucznych) oraz nieumiejętnie stosowanych środków ochrony roślin i nawozów sztucznych. O konieczności ochrony zbiornika wód podziemnych świadczy fakt, iż nie tylko w przyszłości, ale już obecnie stanowi on podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy, tym bardziej, że teren gminy nie jest zasobny w wody podziemne.

Wody gruntowe gromadzą się:

w żwirach i madach rzecznych. Wody w obrębie większych dolin gromadzą się w żwirach rzecznych. natomiast w rejonie mniejszych dolin występują w madach rzecznych jako śródglinowe wody zawieszone. Ilość ich i zasobność uzależniona jest od miąższości warstwy piaszczysto - żwirowej. W rejonie gminy większe ilości tych wód występują w dolinie Sanu i w dolnym biegu doliny rzeki Olszanki, gdzie miąższość żwirów dochodzi do 5 m. Wody gruntowe występują w obrębie dolin rzecznych głównie na głębokościach ok. 0,5 - 5,6 m. Bezpośrednio po długotrwałych opadach wody gruntowe mogą pojawić się na głębokościach ok. 0,0 - 3,0 m. Natomiast po okresach długotrwałej suszy poziom wód może znacznie się obniżyć do głębokości ok. 2,5 - 7,5 m od powierzchni terenu. Zasobność tych wód uzależniona jest od miąższości warstwy wodonośnej. Badania wydajności wód tego poziomu wykazały, że poziom ten nie może być brany pod uwagę jako źródło zaopatrzenia w wodę. Maksymalna ich wydajność dochodzi do 7 m³/h przy depresji 3,0 m w rejonach gdzie miąższość warstwy piaszczysto - żwirowej dochodzi do 7 m. W glinach, rumoszach i wietrzelinach skalnych wody te występują w obrębie stoków i zrównań wierzchowinowych. Gromadzą się w stropowych partiach deluwialnych glin zboczowych oraz w stropowych partiach wietrzelin skalnych. Jest to poziom nieciągły, występujący na różnych głębokościach, podlegający dużej rozpiętości wahań zwierciadła. Zasobność jego uzależniona jest od miąższości deluwii i wielkości domieszek rumoszu w ich obrębie. Zasilanie jego odbywa się tylko wyłącznie za pośrednictwem opadów atmosferycznych. Stąd większe ilości tych wód występują podczas intensywnych opadów w rejonach o niewielkich nachyleniach, w strefach podstokowych i w obrębie lokalnych obniżen terenu. Wody te występują głównie na głębokościach 1,2 - 7,5 m od powierzchni terenu. W okresach suchych obniżyć on się może odpowiednio do głębokości 3,0 - 9,0 od powierzchni terenu, tak, że w niektórych rejonach wody tego poziomu zanikają zupełnie. Omawiany poziom wód gruntowych nie może być brany pod uwagę przy projektowaniu zaopatrzenia wsi w wodę. W szczelinach spękanych skał, przeważnie piaskowcowych, wody szczelinowe występują na głębokościach 7 - 36,0 m od powierzchni terenu. Poziom ich zwierciadła występuje pod napięciem hydrostatycznym i stabilizuje się odpowiednio na głębokościach 4 - 21,0 m od powierzchni terenu. Wydajność tego poziomu jest zróżnicowana i waha się w granicach 2,3 - 12,0 m³/h przy depresjach nie przekraczających 5 m. Są też studnie, których wydajność nie przekracza 1,5 m³ l/h przy depresji 39,0 m. Odmienne warunki wodne powstały w sąsiedztwie linii brzegowej zalewu, gdzie szczeliny skalne nasycone zostały wodą pochodzącą z zalewu. Wydajność studni wykonanych w pobliżu linii brzegowej zalewu dochodzi do 80 m³/h przy depresji 1,15 m. Większych ilości wód szczelinowych należy spodziewać się w rejonie

zalegania warstw krośnieńskich dolnych, czyli w południowej części gminy i w rejonie zalegania warstw krośnieńskich dolnych towarzyszących antyklinie Ropienki i Wańkowej.

⇒ Źródła

Źródła wypływają bądź ze szczelin skalnych bądź z pokryw zwietrzelinowych. Wydajność źródeł zwietrzelinowych, których warstwą wodonośną są pokrywy (zazwyczaj gliniaste) jest bardzo mała i bardzo zmienna. Reakcja na zasilanie jest szybka, jednak zwiększona wydajność trwa krótko.

Typowymi wypływami są młaki, wycieki i wysięki. Po deszczach i roztopach następuje szybki, ale krótkotrwały wzrost zarówno liczby jak i wydajności młak. W czasie suszy dużo z tych wypływów zanika. Wycieki odznaczają się nikłymi wydajnościami, ale ze względu na ich dużą ilość odgrywają znaczącą rolę w zasilaniu potoków w wodę. Wysięki mają okresowy odpływ wyłącznie po deszczach i roztopach.

Źródłiska rzek i potoków powinny być szczególnie chronione, ponieważ stanowią swoisty rezerwuuar wody zasilającej cieki.

Wody podziemne występujące na terenie gminy, dzielą się na:

- zwykłe,
- mineralne i lecznicze.

⇒ Zwykłe wody podziemne

Zwykłe wody podziemne występują w trzech horyzontach wodonośnych: czwartorzędowym, trzeciorzędowym i kredowym.

Ze względu na wodonośność, zasobność, jakość wód podziemnych i ich znaczenie dla gospodarki, wydzielone zostały na terenie Polski Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP).

W granicach gminy znajdują się dwa takie zbiorniki

- zbiornik czwartorzędowy „Dolina rzeki San”;
- zbiornik trzeciorzędowy „Bieszczady”.

Charakterystykę Głównych Zbiorników Wód Podziemnych w gminie obrazuje poniższa tabela.

Tabela 3.1 Charakterystyka GZWP

Lp.	Numer zbiornika	Nazwa zbiornika	Powierzchnia [km ²]	Średnia głębokość [m]	Zasoby dyspozycyjne tys. [m ³ /d]
1.	430*	„Dolina Sanu”	98	10	35
2.	431	„Bieszczady”	1120	-	25

* udokumentowane

Wody zbiornika czwartorzędowego mają charakter porowy, jest to poziom przypowierzchniowy pozostający w bezpośrednim kontakcie z powierzchnią, reagujący

wprost na istniejące warunki hydrologiczne. Generalnie zwierciadło wód gruntowych występuje na głębokości do 5 m. pod powierzchnią terenu.

Wody zbiornika trzeciorzędowego występują w ośrodku szczelinowym i szczelinowo-porowym. Utwory, w których zlokalizowane są warstwy wodonośne charakteryzują się dużą zmiennością warunków hydrogeologicznych na niewielkich przestrzeniach. Znajduje to odzwierciedlenie w głębokościach zalegania zwierciadła wód warstwy wodonośnej: nie stanowią one głównego źródła zaopatrzenia, ale wykorzystywane są lokalnie jako użytkowe.

Wody zbiornika kredowego występują w ośrodku szczelinowo-porowym i nie mają większego znaczenia gospodarczego.

Degradację jakości wód podziemnych powoduje głównie wprowadzanie do środowiska geologicznego różnorodnych substancji zanieczyszczających. Zanieczyszczenie może być również efektem zmian naturalnych warunków hydrogeochemicznych wywołanych eksploatacją wody. Potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia wód tego zbiornika mogą być niekontrolowane zrzuty ścieków komunalnych, powierzchniowy spływ lub infiltracja wód skażonych bituminami lub innymi związkami chemicznymi ze składowisk odpadów lub magazynowanych substancji chemicznych np. nawozów sztucznych.

Zbiorniki wód podziemnych narażone są głównie na zanieczyszczenia związane z działalnością człowieka. Można wydzielić następujące typy zagrożeń:

- wielkopowierzchniowe – związane z działalnością rolniczą, zwłaszcza z nieprawidłową gospodarką nawozami mineralnymi, środkami ochrony roślin i gnojowicą w gospodarstwach rolnych: zagrożenie obszarowe może być spowodowane zanieczyszczeniem powietrza, tlenkami siarki i azotu (kwaśne deszcze) oraz metalami ciężkimi zawartymi w pyłach;
- małopowierzchniowe – związane ze składowaniem odpadów przemysłowych i komunalnych;
- liniowe – związane ze wzmożonym ruchem samochodowym, potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia wód podziemnych są także rurociągi produktów naftowych oraz transport kolejowy;
- punktowe – jest to rozwijająca się obecnie w szybkim tempie sieć dystrybucji paliw płynnych, gospodarstwa domowe na wsiach (szamba, przydomowe dzikie wysypiska, fermy hodowlane), a także miejsca zrzutu ścieków przemysłowych i komunalnych.

Ustawa *Prawo wodne* [3] określa zasady gospodarowania wodami podziemnymi oraz sposób zarządzania zasobami wodnymi na terenie kraju. Zgodnie z zapisami tej ustawy oceny jakości wód podziemnych dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w *sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód* (Dz. U. Nr 32, poz. 284) wprowadza pięć klas jakości wód podziemnych:

klasa I – wody bardzo dobrej jakości, w których żaden ze wskaźników nie przekracza wartości dopuszczalnych jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a skład chemiczny upoważnia do wykorzystania ich bez uzdatniania,

klasa II – wody dobrej jakości, dla których z wyjątkiem żelaza i manganu pozostałe wskaźniki jakości nie przekraczają wartości dopuszczalnych jakości wody do spożycia przez ludzi lub uzyskuje wymaganą jakość po prostym uzdatnieniu fizycznym,

klasa III – wody zadowalającej jakości, dla których wykorzystanie wód do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia wymaga typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego. Dopuszcza się przekroczenia wartości dopuszczalnej jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi maksymalnie dla 5 określonych wskaźników,

klasa IV – wody nie zadowalającej jakości, których wykorzystanie przez ludność wymaga zastosowania wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego; w wodzie tej dopuszcza się możliwość przekroczenia określonych 10 wartości dopuszczalnych wskaźników jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,

klasa V – wody złej jakości, nie nadające się do wykorzystania, których uzdatnianie jest nieopłacalne.

Zakres wskaźników ujętych w klasyfikacji uwzględnia te wskaźniki, których obowiązek pomiarów wynika z konieczności spełnienia wymagań zawartych w określonych dyrektywach Unii Europejskiej.

⇒ *Wody mineralne i lecznicze*

Specyficzną grupę wód podziemnych stanowią wody mineralne do celów leczniczych. Wody lecznicze są naturalnymi wodami podziemnymi o udowodnionych właściwościach leczniczych, cechujących się stałym składem chemicznym i naturalną czystością mikrobiologiczną. Wody uważane za mineralne muszą zawierać co najmniej 1000 mg składników mineralnych w litrze. O właściwościach leczniczych decyduje rodzaj i stężenie aktywnych składników biochemicznych. Na terenie gminy nie rozpoznano zasobów takich wód.

Długość sieci wodociągów zbiorczych gmin powiatu leskiego przedstawia poniższa tabela.

Długość sieci wodociągów zbiorczych w km dla gmin powiatu leskiego.

L.p.	Nazwa gminy	Wodociągi zbiorcze km
1	Baligród	12,6
2	Cisna	-
3	Lesko	4,1
4	Olszanica	9,7
5	Solina	42,0

Gospodarka ściekowa

Istniejący system kanalizacyjny

TABELA 2.8. Zbiorczy system kanalizacyjny na terenie gminy Olszanica – stan istniejący

Wyszczególnienie informacji	Nazwa miejscowości objętej systemem kanalizacyjnym
	WAŃKOWA
Liczba mieszkańców korzystających z	96

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

kanalizacji zbiorczej (bez ścieków dowożonych)	
Udział mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych	20,4%
Długość sieci kanalizacyjnej	0,345 km
Ilość odprowadzanych ścieków	13,94 m ³ /d
Nazwa oczyszczalni ścieków obsługującej system	oczyszczalnia typu TURBOJET 80 w Wańkowej
Odbiornik ścieków	potok <i>Wańkowa</i>

Oczyszczalnie ścieków: gminna w Wańkowej i zakładowe w Olszanicy 2 szt. oraz w Uhercach Mineralnych 1 szt.

1. Podkarpacki Ośrodek Motoryzacyjny „Olszanica” – Sebifikon - 30 m³/d
2. Ośrodek Doskonalenia Kadr Służby Więziennej – Bioblok – MU- 50 a - 50 m³/d
3. Szkoła Olszanica – mechaniczno- biologiczna Sebifikon - 10 m³/d
4. Zakład Karny Uherce – mechaniczno- biologiczna - 94,9 m³/d
5. Blok w Wańkowej – mechaniczno- biologiczna - 12 m³/d

Poza w/w systemami w gminie brak jest kanalizacji, ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych.

Długość sieci kanalizacji zbiorczych w km dla gmin powiatu leskiego.

L.p.	Nazwa gminy	Kanalizacja zbiorcza km
1	Baligród	2,2
2	Cisna	3,5
3	Lesko	17,4
4	Olszanica	2,4
5	Solina	2,6

4.5.3. Gospodarka odpadami

Gmina Olszanica jest gminą turystyczno-rolniczą, gdzie głównym źródłem dochodu jest handel i usługi związane z turystyką. Na terenie gminy funkcjonuje kilkanaście większych zakładów zatrudniających ponad 10 osób, w sieci handlowej dominują sklepy małe, zatrudniające 1-2 pracowników. Działalność mieszkańców gminy opiera się na rolnictwie indywidualnym oraz dynamicznie rozwijających się usługach turystycznych i agroturystycznych. Obecnie na terenie gminy znajduje się 22 gospodarstwa agroturystyczne z liczbą 203 miejsc noclegowych.

W związku z rolniczo-turystyczną specyfiką terenu (bez uciążliwego dla środowiska przemysłu), powstają tu głównie odpady komunalne (od ludności i z obiektów infrastruktury społecznej). Z odpadów przemysłowych powstają tu głównie: trociny, ścinki drewna, złom.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

W skład odpadów komunalnych, powstających na omawianym obszarze, wchodzi przede wszystkim odpady z gospodarstw domowych, obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności. Wśród odpadów komunalnych można znaleźć wiele składników, które zaliczamy do odpadów niebezpiecznych, ponieważ zawierają substancje toksyczne, palne, wybuchowe lub mikroorganizmy chorobotwórcze (m.in.: zużyte baterie, akumulatory, świetlówki, termometry, opakowania po farbach, rozpuszczalnikach, lakierach, smary, oleje przepracowane, niewykorzystane leki, przeterminowane środki i opakowania po środkach chemicznych oraz nawozach stosowanych w rolnictwie). Szacuje się, iż na analizowanym terenie ww. odpady stanowią około 0,5 % ogólnej masy odpadów.

Ilości poszczególnych składników w odpadach komunalnych zależą od regionu kraju, charakteru miejscowości, rodzaju budynków mieszkalnych, ich wyposażenia w instalacje ogrzewania i gazu, typu zabudowy oraz stopnia zamożności mieszkańców. Na naszym terenie nie wykonywano analiz ilościowych i jakościowych składu powstających odpadów. Można jednak, metodą analogii, opierając się na wynikach badań odpadów dla gmin o podobnym charakterze, określić ich przybliżony średni skład morfologiczny. Plan gospodarki odpadami sporządzono zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami. Uwzględnione zostały wymagania planów gospodarki odpadami: krajowego i wojewódzkiego. Strukturę planu, cele i kierunki działań, rozwiązania systemowe oraz harmonogram i koszty realizacji gospodarki odpadami przedstawiono w integralnym opracowaniu „Gminny plan gospodarki odpadami”. Odpady stanowią źródło zanieczyszczeń wszystkich elementów środowiska, dla tego gospodarka nimi powinna być traktowana priorytetowo. Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze gmina nie jest predysponowana do lokalizowania składowisk odpadów i innych instalacji do ich unieszkodliwiania i odzysku. Potencjał gospodarczy gminy sprawia, że nie ma zbyt wiele odpadów pochodzących z sektora gospodarczego. Gmina obowiązana jest do budowy systemu selektywnej zbiórki odpadami komunalnymi.

Wskaźniki charakterystyki ilościowej odpadów komunalnych [kg /M/rok] (wg Krajowego Planu Gospodarki Odpadami – X.2002 r.)

Lp.	Źródła powstawania odpadów	Przyjęty wskaźnik nagromadzenia [kg/M/rok]	
		miasto	wieś
1	odpady z gospodarstw domowych	224	116
2	odpady z obiektów infrastruktury	110	45
3	odpady wielkogabarytowe	20	15
4	odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych	40	40
5	odpady z ogrodów i parków	12	5
6	odpady z czyszczenia ulic i placów	15	-
7	odpady niebezpieczne wchodzące w strumień odpadów komunalnych	3	2
	Razem	424	223

Prognozowana gęstość nasypowa odpadów oraz średnie wskaźniki objętościowe i masowe nagromadzenia odpadów wytwarzanych w Gminie Olszanica zgodnie z założeniami KPGO przedstawia poniższa tabela:

Wskaźniki	Rok GMINA OLSZANICA	2005	2010	2015
jednostkowy wskaźnik objętościowy	[m ³ /Mrok]	1,1	1,2	1,5
gęstość nasypowa odpadów	[Mg/m ³]	0,22	0,21	0,19
jednostkowy wskaźnik masowy	[Mg/Mrok]	0,24	0,26	0,29

Na podstawie przyjętych założeń i prognoz oszacowano w analizowanej gminie: ilości wytwarzanych odpadów - objętość i masę, nagromadzenie odpadów, ich skład morfologiczny, ilości poszczególnych frakcji odpadów oraz ich odzysk.

4.5.4. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Osadnictwo, działalność usługowa oraz rolnicza prowadzą do zaśmiecania środowiska i do zanieczyszczania wód powierzchniowych i podziemnych ściekami komunalnymi, rozkładającymi się śmieciami oraz niewłaściwie stosowanymi nawozami czy też środkami ochrony roślin. Proces zwiększania zrzutów zanieczyszczeń do wód zbiega się w czasie z procesem zmniejszania przepływów prowadząc do znacznego pogorszenia jakości wód.

„Dzikie” wysypiska śmieci lokalizowane są najczęściej w korytach rzek, potoków w lasach, na obrzeżach terenów zabudowanych i stanowią one podstawowy element znacznie obniżający wartości estetyczne krajobrazu oraz są bezpośrednią przyczyną zanieczyszczania wód.

Na terenie gminy Olszanica poważnym zagrożeniem czystości wód są ścieki komunalne, eksploatacja surowców mineralnych, wypalanie węgla drzewnego „wędrujące retorty”, niewłaściwie stosowane nawozy sztuczne i środki ochrony roślin.

Natomiast w przypadku zanieczyszczeń powietrza na omawianym terenie kształtuje je emisja takich źródeł jak lokalne kotłownie, indywidualne paleniska domowe, wypalanie węgla drzewnego, komunikacja samochodowa, transgraniczne przenoszenie zanieczyszczeń.

4.5.5. Własność nieruchomości

Ilość mieszkańców i budynków w poszczególnych typach zabudowy opracowano wg danych z ankietyzacji, GUS na podstawie spisu powszechnego oraz danych Urzędu Gminy w Olszanicy.

Typ zabudowy	udział %	Ilość Budynków	Liczba mieszkańców
wielorodzinna		20	582
jednorodzinna		85	307
Razem		105	889
18,3			
zagrodowa		860	4253
82,7			
Gmina razem:		965	5142
100			

• dane wg Urzędu Gminy

Dominującą formą mieszkalnictwa na terenie gminy Olszanica jest zabudowa zagrodowa. Mieszkańcy zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej stanowią około 82,7 % ogółu. Liczbę mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy przedstawia powyższa tabela (dane wg „Strategii Rozwoju Gminy ” oraz ankiet).

4.6 Gospodarka

Gospodarka na terenie gminy oparta jest głównie na rolnictwie indywidualnym oraz małych zakładach produkcyjnych zajmujących się produkcją drzewną, usługami w zakresie budownictwa, usługami sprzętowo – transportowymi, obsługą ruchu turystycznego oraz lokalnym handlem detalicznym. Zmiany, które nastąpiły w kraju spowodowały, że znacznie spadło znaczenie rolnictwa drobnotowarowego. Powodem takiego stanu rzeczy było wejście na polski rynek spożywczy dużej ilości dotowanej żywności z państw Unii Europejskiej, co wymusiło na rolnikach stopniową zmianę struktury gospodarstw w kierunku upraw i hodowli, na jakie pozwalają warunki klimatyczne – glebowe panujące na terenie gminy. Równocześnie coraz więcej gospodarstw rolnych rozwija drugą działalność, jaką jest agroturystyka, która jest dodatkowym źródłem dochodów dla rolników.

Następną dziedziną mającą w gminie największe możliwości rozwoju jest turystyka oraz cała infrastruktura z tym związana. Gmina z uwagi na bardzo dobre położenie geograficzne, przy głównym szlaku komunikacyjnym w Bieszczady, ma wielką okazję wykorzystać tę sytuację. Do spełnienia takich planów potrzebna jest właściwa polityka w zakresie zagospodarowania przestrzennego gminy, dobra infrastruktura techniczna oraz zmodernizowany układ komunikacyjny. Dotychczasowe obiekty służące turystyce nie zawsze spełniają wymagania, jakie są im stawiane przez coraz bardziej wymagających turystów. Natomiast, poza jednym obiektem, na terenie gminy nie ma obiektów służących aktywnemu wypoczynkowi, zarówno w okresie letnim jak również zimowym (baseny kąpielowe, korty tenisowe, wyciągi narciarskie, kąpieliska nad rzekami). W miarę dobrze rozbudowana jest ilość tras i szlaków dla turystyki pieszej, rowerowej i konnej.

W sferze produkcji przemysłowej sytuacja jest w znacznym stopniu uzależniona od koniunktury na rynku krajowym i nie tylko. Podstawowym produktem lokalnym jest surowiec tartaczny, produkcja elementów betoniarskich, węży i akcesoriów ciśnieniowych, armatura dla przemysłu naftowego, wyroby z drewna oraz węgiel drzewny. Wielkość ich produkcji uzależniona jest od popytu na rynku ogólnokrajowym, który potrafi być bardzo niestabilny. Dlatego też jakiegokolwiek załamanie popytu na wyroby z drewna ma natychmiastowe negatywne odbicie u lokalnych producentów.

W zakresie usług sytuacja też nie przedstawia się dobrze: brak miejsc pracy spowodował wysokie bezrobocie (czerwiec 2004 r.- 24,7% w powiecie leskim). Oferty pracy to w większości sezonowe. Wszystko to spowodowało drastyczny spadek zasobów finansowych społeczeństwa, co w konsekwencji doprowadziło do spadku liczby inwestycji prywatnych, w tym budownictwa indywidualnego. Funkcjonujące na terenie gminy Olszanica zakłady usługowe w branży budowlanej i transportowo- sprzętowej świadczą swoje usługi nie tylko na terenie gminy, ale także poza jej granicami, w sąsiednich gminach, a nawet poza granicami powiatu leskiego. Załamanie budownictwa w skali całego kraju jest odczuwalne na terenie gminy w sposób bezpośredni, gdyż można zauważyć spadek ilości osób i podmiotów prawnych zainteresowanych inwestowaniem w budownictwo indywidualne oraz biznesowe.

Z przeprowadzonych obserwacji i rozmów z osobami zainteresowanymi rozwojem budownictwa w różnej formie jasno wynika, że tylko zmiana polityki gospodarczej na szczeblu centralnym umożliwi rozwój budownictwa, które stworzy warunki rozwoju dla całej gospodarki narodowej.

4.7 Użytkowanie ziemi

Przyrodnicze warunki produkcji rolnej na terenie powiatu leskiego można określić jako trudne. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, według metodyki IUNG wynosi 57,8. Wskaźnik ten dla b. województwa krośnieńskiego wynosi 65,5 przy średnim wskaźniku dla Polski wynoszącym 66,6. Spośród gmin sąsiadujących z Olszanicą jeszcze niższym wskaźnikiem charakteryzuje się gmina Solina; posiada wskaźnik zbliżony (55,9).

Wśród składowych elementów bonitacji przestrzeni produkcyjnej warunki agroklimatyczne gminy wyceniane są na 6,5 pkt. w skali 15 punktowej i są one wyższe niż średnia w powiecie (5,3) oraz niższe od średnich warunków w Polsce wynoszących 9,9. Warunki wodne ocenić można jako korzystne, wynoszą bowiem 4,8 pkt. przy średniej w powiecie 4,8 i średniej w kraju – 3,3 pkt. Czynnikiem wpływającym niekorzystnie na potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest ukształtowanie terenu. Wskaźnik bonitacji rzeźby terenu dla gminy wynosi 1,4 pkt. przy średniej w powiecie 1,05 pkt. oraz w kraju 3,9 pkt. Jakość i przydatność rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyceniono na 45,1 pkt. i jest niższa od średniej dla Polski wynoszącej 49,5 pkt. Ogólnie, przyrodnicze warunki produkcji

rolniczej gminy na tle kraju można uznać za niekorzystne, a w skali powiatu leskiego i województwa podkarpackiego lokują gminę Olszanicę poniżej warunków średnich.

Tabela 7. *Zestawienie wskaźnika bonitacji i jakości przestrzeni produkcyjnej gmin powiatu leskiego*

L.p.	Nazwa gminy	Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik przestrzeni produkcyjnej
		rolnicza Jakość i przydatność	Agroklimat	Rzeźba terenu	Warunki wodne	
1	Baligród	42,6	6,2	1,1	4,8	54,7
2	Cisna	36,2	4,2	0,6	4,8	48,8
3	Lesko	49,1	7,5	1,7	4,8	63,1
4	Olszanica	45,1	6,5	1,4	4,8	57,8
5	Solina	44,2	5,8	1,1	4,8	55,9

Źródło: T. Witek – „Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski wg gmin”. Puławy 1994.

Z uwagi na przedstawione wyżej niekorzystne warunki rolnictwo w gminie Olszanica jest słabo rozwinięte, a główną rolę odgrywa hodowla bydła mlecznego, uprawa zbóż z dominacją pszenicy i owsa (odpowiednio 28,0% i 23,0% powierzchni zasiewów zbóż) oraz uprawa ziemniaków obejmująca 26,0% powierzchni zasiewów głównych ziemioplodów. W rolnictwie, zarówno na terenie gminy Olszanica, jak i powiatu leskiego, dominuje indywidualna gospodarka chłopska, w której posiadaniu jest przeważająca część użytków rolnych. Trudne warunki gospodarowania i utrzymująca się dekonunktura w rolnictwie stwarzają konieczność poszukiwania w agroturystyce i turystyce wiejskiej środka na zwiększenie zatrudnienia w gminie i poprawy warunków życia jej mieszkańców.

Ogólnie, przyrodnicze warunki produkcji rolniczej gminy na tle kraju można uznać za niekorzystne, a w skali województwa podkarpackiego lokują gminę Olszanica znacząco poniżej średnich.

W strukturze użytkowania ziemi według klas bonitacji występują tylko klasy III a i III b. Klasy bonitacyjne I i II występują znikomo (ok. 0,5%). Przewagę stanowią grunty klasy IV, które stanowią 64% gruntów, natomiast gruntu klasy V i VI stanowią 27,5% gruntów.

Użytkowanie ziemi w gminie zdeterminowane jest w głównej mierze przyrodniczymi warunkami produkcji oraz historycznie ukształtowanymi proporcjami pomiędzy użytkowaniem rolnym a leśnym. Lasy obejmują 55 % (5113 ha) ogólnej powierzchni gminy i mogą stanowić znaczącą formę zagospodarowania jakościowo gorszych dla rolnictwa terenów.

Powierzchnia gminy wynosi 9402 ha. Użytki rolne zajmują 3362 ha, w tym grunty orne 1958 ha, łąki 191 ha, pastwiska 1040 ha, sady 15 ha, grunty pod zabudowaniami 157 ha, w tym 1 ha pod stawami. Natomiast grunty leśne oraz zadrzewione – 5548 ha.

Użytkowanie ziemi w gminie Olszanica ma charakter względnie stabilny, w odniesieniu do struktury użytkowania ziemi, natomiast w zakresie struktury form własności pewne przeobrażenia dokonały się wskutek przemian społeczno – gospodarczych zachodzących w kraju po 1989 roku. Strukturę tę tworzy 1658 gospodarstw, w tym 564 działki rolne do 1 ha. Liczba gospodarstw indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych nie jest stabilna, zmienia się wykazując pewną dynamikę przemian.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku struktura agrarna gospodarstw w gminie Olszanica przedstawiała się następująco:

do 1	ha	664	gospodarstw
2	ha	534	gospodarstw
5	ha	341	gospodarstw
7	ha	67	gospodarstw
10 i więcej	ha	65	gospodarstw

4.8 Produkcja roślinna

Powierzchnia gruntów osób fizycznych wchodzących w skład gospodarstw rolnych wynosi 3242 ha, w tym użytki rolne zajmują powierzchnię 2701 ha. Grunty orne stanowią powierzchnię 1669 ha, łąki 156 ha, pastwiska 774 ha. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzaczone stanowią 529 ha. Pod zasiewami jest ogółem 490,52 ha. Pozostałe grunty obejmują 12 ha.

Ogólna powierzchnia upraw w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosi 467,26 ha w tym:

- zboża - 299,48 ha
- ziemniaki - 126,02 ha
- pastewne łącznie z mieszankami
zbożowo- strączkowymi na ziarno - 9,59 ha
- pozostałe - 55,45 ha.

4.9 Produkcja zwierzęca

Na ogólną liczbę 1658 indywidualnych gospodarstw rolnych : 262 gospodarstw posiada bydło, 180 gospodarstw trzodę chlewną, 84 gospodarstwa posiada konie, 22 gospodarstwa posiada owce, natomiast pozostałe gospodarstwa posiadają pnie pszczele, kozy, zwierzęta futerkowe. Pogłowie zwierząt gospodarskich przedstawia się następująco: bydło 525 szt. (w tym 421 krów), trzody chlewnej – 240 szt., koni 112 szt. oraz owce 672 szt. Produkcją zwierzęcą jako głównym kierunkiem działalności rolniczej zajmuje się 270 gospodarstw. Dominującą rolę w produkcji zwierzęcej spełniają gospodarstwa o powierzchni do 2 ha. Następną grupą są gospodarstwa, które posiadają areal gruntów do 5 ha.

4.10 Ludność- rejestr wyborców

INFORMACJA O STANIE REJESTRU WYBORCÓW W STAŁYCH OKRĘGACH WYBORCZYCH GMINY OLSZANICA

wg stanu na dzień 31 grudnia 2004r.

Nr okręgu	Liczba mieszkańców	Liczba wyborców
1. Olszanica	1274	982
2. Orelec	420	308
3. Paszowa	303	202
4. Rudenka	391	263
5. Stefkowa	641	492
6. Uherce Mineralne	1383	1062
7. Wańkowa	456	333
8. Zwierzyń	261	209

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Ogółem :	5129	3851
-----------------	-------------	-------------

4.11 Sfera społeczna

4.11.1 Poziom bezrobocie

Informacja o sytuacji na lokalnym rynku pracy – średni stan w 2004 roku

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg jednostek samorządowych

Jednostka	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Z prawem do zasiłku		Bez prawa do zasiłku	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Olszanica	557	268	79	33	463	235
Gmina Lesko	550	275	72	27	479	248
Miasto Lesko	542	268	79	33	463	235
Gmina Baligród	364	177	48	11	316	166
Gmina Cisna	165	72	27	13	138	60
Gmina Solina	569	297	101	41	468	256
Razem	2747	1357	406	158	2327	1200

Bezrobotni do 25 roku życia

Jednostka	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Zarejestrowani w miesiącu		Wyrejestrowani w miesiącu	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Olszanica	121	53	15	7	15	7

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Gmina Lesko	135	76	20	12	18	9
Miasto Lesko	115	62	19	12	19	11
Gmina Baligród	91	37	10	4	10	4
Gmina Cisna	26	11	4	2	4	2
Gmina Solina	149	73	22	12	21	11
Razem	637	312	90	49	87	44

„Napływ” i „odpływ” bezrobotnych

Jednostka	Nowo zarejestrowani bezrobotni		Wylączeni z ewidencji bezrobotnych		Brak gotowości do podjęcia pracy
	ogółem	Poprzednio pracujący	ogółem	Podjęcie pracy	
Gmina Olszanica	46	35	42	16	21
Gmina Lesko	47	33	45	16	24
Miasto Lesko	46	31	52	24	22
Gmina Baligród	25	18	23	7	12
Gmina Cisna	17	14	12	5	5
Gmina Solina	55	42	47	20	21
Razem	236	173	221	88	105

Informacja o sytuacji na lokalnym rynku pracy – stan na 31 styczeń 2005 roku

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg jednostek samorządowych

Jednostka	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Z prawem do zasiłku		Bez prawa do zasiłku	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Olszanica	601	301	96	48	505	253
Gmina Lesko	595	301	69	27	526	274
Miasto Lesko	540	278	62	24	478	254
Gmina Baligród	377	184	35	8	342	176
Gmina Cisna	192	91	43	26	149	65
Gmina Solina	652	333	120	59	532	274
Razem	2957	1488	425	192	2532	1296

Bezrobotni do 25 roku życia

Jednostka	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Zarejestrowani w miesiącu sprawozdawczym		Wyrejestrowani w miesiącu sprawozdawczym	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Olszanica	124	54	11	4	6	1

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Gmina Lesko	132	73	12	3	5	5
Miasto Lesko	101	52	11	4	5	4
Gmina Baligród	76	29	6	1	5	0
Gmina Cisna	27	14	6	5	4	3
Gmina Solina	149	78	10	6	7	1
Razem	609	300	56	23	32	14

„Napływ” i „odpływ” bezrobotnych

Jednostka	Nowo zarejestrowani bezrobotni		Wylączeni z ewidencji bezrobotnych		Brak gotowości do podjęcia pracy
	ogółem	Poprzednio pracujący	ogółem	Podjęcie pracy	
Gmina Olszanica	44	32	31	13	16
Gmina Lesko	52	38	27	17	9
Miasto Lesko	55	41	28	13	14
Gmina Baligród	25	16	23	9	13
Gmina Cisna	20	19	12	2	9
Gmina Solina	67	58	23	15	5
Razem	263	204	144	69	66

4.11.2 Zatrudnienie i źródła utrzymania

Gmina Olszanica mimo tego, że posiada charakter rolniczy, w swojej strukturze posiada wiele podmiotów gospodarczych, w których ma zatrudnienie wielu mieszkańców. Od pokoleń lasy bieszczadzkie były dostawcą surowca tartaczego, wyrobów z drewna, runa leśnego oraz jego przetworów. Na bazie tych bogactw przez lata rozwijały się różne formy działalności gospodarczej, prowadzone zarówno przez podmioty tzw. uspołecznione, i prywatne. Część z nich uległa likwidacji, inne powstawały i funkcjonują w dalszym ciągu. Równocześnie z rozwojem turystyki w skali całego kraju nastąpiło znaczne zainteresowanie terenem Bieszczadów co poniekąd wymusiło powstawanie nowej formy działalności na tych ziemiach jaką były placówki zajmujące się obsługą ruchu turystycznego. Początkowo były to obiekty w całości należące do sektora uspołecznionego, jednak stopniowo struktura własności zmieniała się i obecnie dominująca jest własność prywatna. Wszystkie zmiany zachodzące w Bieszczadach dotyczyły również Gminy Olszanicy, która zawsze była jednym z ważniejszych lokalnych ośrodków gospodarczych. Do czasu załamania się gospodarki nakazowo – rozdzielczej, największa ilość ludności czynnej zawodowo na terenie gminy Olszanica miała źródło utrzymania z produkcji leśnej, rolnictwa, budownictwa mieszkaniowego i drogowego.

Zmiany gospodarcze, jakie nastąpiły w wyniku zmian ustrojowych, wymusiły zmianę stosunków własnościowych we wszystkich sektorach gospodarki, co również miało znaczny wpływ na gwałtowny wzrost bezrobocia (choćby przez chęć obniżenia kosztów produkcji i ograniczanie zatrudnienia). Najbardziej odczuły to zjawisko tereny o słabej w stosunku

do innych infrastruktury przemysłowej, oddalone od dużych ośrodków administracyjno-gospodarczych i głównych szlaków komunikacyjnych.

Dotyczyło to również gminy Olszanica, w której skutki transformacji były bardziej odczuwane, gdyż poza drewnem i znikomym procentem dobrych rolniczo terenów, gmina nie posiada żadnych bogactw naturalnych.

Nowa sytuacja spowodowała, że stopniowo zaczęto przekształcać gospodarstwa z typowo rolnych w gospodarstwa agroturystyczne, w których obsługa turystów jest coraz bardziej dochodowa i stanowi znaczny wkład do domowych budżetów. Podobna sytuacja wytworzyła się w sektorze usług dla ludności lokalnej i nie tylko. Zaczęło powstawać coraz to więcej podmiotów gospodarczych prowadzących różne formy działalności. Istnieją zakłady pracy jednoosobowe, w formie firmy rodzinnej oraz zakłady zatrudniające po kilkadziesiąt osób.

Z dotychczasowej praktyki w skali kraju jasno wynika, że tylko uproszczenie procedur oraz stałość i przejrzystość przepisów prawnych dla podmiotów gospodarczych stworzy dobre warunki do ich rozwoju i znacznego ograniczenia bardzo wysokiego bezrobocia.

Podmioty gospodarcze, które działają na terenie gminy Olszanica są rejestrowane w Urzędzie Gminy dzięki czemu łatwo jest obserwować zmiany zachodzące na lokalnym rynku pracodawców.

Ewidencją podmiotów prowadzących działalność gospodarczą podano wg danych zarejestrowanych w Urzędzie Gminy w Olszaniczy na dzień 03.01.2005 r.

Na terenie gminy prowadzona jest działalność w następujących dziedzinach:

- usługi leśne	16
- usługi transportowe	21
- usługi budowlane	17
- usługi noclegowe	5
- usługi tartaczne	19
- usługi mechaniczne	7
- usługi handlowe	49
- inne	26

Łącznie na terenie gminy prowadziło działalność 160 podmiotów gospodarczych, wśród których można wyróżnić:

- 3 zakłady produkcyjne
- 10 tartaków
- 4 praktyki lekarskie
- 1 apteka
- 1 biuro rachunkowe
- 3 zakłady fryzjerskie
- 17 sklepów
- 1 stacja paliw
- 5 placówek gastronomicznych.

Cechą charakterystyczną jest okresowy wzrost ilości podmiotów gospodarczych, które rozpoczynają działalność wraz z zakończeniem sezonu zimowego oraz spadek liczby tych podmiotów (są wyrejestrowywane z ewidencji) pod koniec roku kalendarzowego. Zjawisko to spowodowane jest w większości przypadków sezonowością produkcji w głównych zakładach pracy funkcjonujących na terenie gminy.

4.12. Infrastruktura

W zakresie infrastruktury wyróżniono następujące elementy: energetykę, ochronę zdrowia, kulturę i rekreację, oświatę i wychowanie, administrację.

Energetyka

W energię elektryczną gmina zasilana jest odgałęzieniami linii elektroenergetycznej średniego napięcia 15 kV, która w całości pokrywa zapotrzebowanie w energię oraz zapewnia niezbędną rezerwę. Linia obsługiwana jest przez Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A.- Rejon Energetyczny w Sanoku, Nadzór w Lesku. Stan techniczny linii jest dobry. Energia elektryczna stanowi jedno z głównych mediów potrzebnych współczesnemu człowiekowi w celu zaspokojenia potrzeb bytowych warunkujących odpowiedni standard życia. Dostarczanie energii ze źródeł zasilania do odbiorcy wymaga przesyłu niejednokrotnie na znaczne odległości. Poza obszarami zurbanizowanymi odbywa się to, głównie systemem linii i stacji redukcyjnych napowietrznych.

Na terenie gminy zlokalizowane są następujące linie energetyczne:

- linia elektroenergetyczna 110 kV Solina – Ustrzyki Dolne,
- linia elektroenergetyczna 110 kV Solina – Bircza.

Gaz

W miejscowościach gminy zorganizowany jest system dystrybucji gazu propan-butan z butli. W miejscowości Uherce Mineralne istnieje stacja paliw płynnych oraz stacja paliw gazowych, a obecnie dobiega końca budowa kolejnej stacji paliw płynnych w Olszanicy.

Telekomunikacja

Wskaźnik gęstości telefonicznej na terenie gminy Olszanica jest zadowalający. Jedynym operatorem jest Telekomunikacja Polska S.A., która ma pozycję monopolisty i nie wskazuje na to, żeby w najbliższym czasie sytuacja miała ulec radykalnej zmianie w łączności przewodowej. Powodem takiego stanu rzeczy jest brak zainteresowania operatorów sieciowych terenami wiejskimi o rozrzuconej zabudowie. W chwili obecnej trudno określić jaką ilość telefonów komórkowych dysponują mieszkańcy gminy, gdyż nie prowadzi się ewidencji ich użytkowników. Danymi na ten temat dysponują operatorzy telefonii komórkowej, którzy tych informacji nie chcą udzielać.

-Gmina – struktura -gmina organizacja referatów

1. Referat Organizacyjny – Administracyjny i Spraw Obywatelskich :

- 1/ Kierownik Referatu
- 2/ Podinspektor ds. kadr i administracji
- 3/ Młodszy referent ds. wojskowych, OC, organizacyjnych i gospodarczych
- 4/ Referent ds. ewidencji ludności

2.Referat Budżetu i Finansów :

- 1/ Kierownik Referatu – Skarbnik Gminy
- 2/ Inspektor ds. płac
- 3/ Inspektor ds. podatku rolnego
- 4/ Inspektor ds. podatków i opłat lokalnych
- 5/ Inspektor ds. windykacji podatkowej
- 6/ Inspektor ds. księgowości budżetowej i obsługi kasowej

7/ Referent ds. ewidencji analitycznej budżetu

3. Referat Kultury, Oświaty, Sportu i Promocji:

- 1/ Podinspektor ds. sportu
- 2/ Referent ds. kultury w WDK w Uhercach Mineralnych ½ etatu
- 3/ Referent ds. kultury w DL w Olszanicy ¾ etatu

4. Referat Infrastruktury, Mienia Komunalnego i Rolnictwa:

- 1/ Kierownik Referatu – Zastępca Wójta
- 2/ Inspektor ds. ochrony środowiska i dodatków mieszkaniowych
- 3/ Inspektor ds. leśnictwa
- 4/ Młodszy referent ds. planowania przestrzennego
- 5/ Podinspektor ds. drogownictwa
- 6/ Inspektor ds. gospodarki ziemią
- 7/ Inspektor ds. obsługi weterynaryjnej
- 8/ Podinspektor ds. rolnictwa

5. Urząd Stanu Cywilnego :

- 1/ Zastępca Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego

6. Radca Prawny

7. Pracownicy obsługi:

- 1/ Kierowca
- 2/ Konserwator
- 3/ 2 Sprzątaczkę w Urzędzie Gminy po ½ etatu
- 4/ Sprzątaczkę w WDK w Uhercach Mineralnych ½ etatu
- 5/ Konserwator w WDK w Uhercach Mineralnych ½ etatu
- 6/ 2 Konserwatorów ujęcia wody w Olszanicy ½ etatu
- 7/ Konserwator oczyszczalni ścieków i ujęcia wody w Wańkowej ½ etatu
- 8/ 4 palaczy w Ośrodku Zdrowia i budynku komunalnym nr 209
- 9/ 2 Palaczy w Urzędzie Gminy

Infrastruktura społeczna

Oświata i wychowanie

Edukacja w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego realizowana jest na terenie gminy w dwóch publicznych zespołach szkół w miejscowościach Olszanica i Uherce Mineralne (Gimnazjum i Szkoły Podstawowe) oraz niepublicznym Gimnazjum w Wańkowej. W gminie funkcjonują także publiczne szkoły podstawowe Wańkowej, Stefkowej, Orelecu oraz niepubliczna szkoła podstawowa Rudenkce. Dzieci ze Zwierzynia dowożone są do ZSP. Uhercach Mineralnych.

Ilość dzieci w poszczególnych oddziałach .

Szkoła	0	I	II	III	IV	V	VI	R-m uczniów	Srednia liczba ucz. w oddz.	I G	II G	III G	R-m uczniów	Ilość Oddz. klasy	Srednia liczba ucz. w klasie
Uherce Mineralne	17	21	14	18	25	27	27	149	21,3	36	40	48	124	6	20,6
Orelec	6	4	7	0	13	0	7	37	7,4						
Olszanica z Paszową	11	17	11	16	22	21	22	120	17,1	42	36	33	111	6	18,5

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

od klasy IV														
Stefkowa	5	11	11	11	8	14	5	65	9,3					
Wańkowa	7	14	12	5	18	17	17	90	12,9	7	13	19	39	3 13
Paszowa	7	5	8	3	0	0	0	23	5,8					
Rudenska	8	12	7	4	6	5	8	50	7,1					
Razem uczniów	61	84	70	57	92	84	86	534					274	

Liczba zatrudnionych nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty w latach 2003-2004

Rok	Stażysta	Kontraktowy	Mianowany	Dyplomowany	Razem
2003	2,63	9,12	56,34	6,12	74,21
2004	2,18	6,08	49,90	15,24	73,40

***Koszty kształcenia jednego oddziału szkolnego
na przykładzie roku 2004***

Wydatki na oświatę w gminie Olszanica w 2004 roku (minus koszty administracyjne związane z prowadzeniem oświaty)	3 540 881
Liczba uczniów ogółem	735
Średnia liczba uczniów w oddziale szkoły podstawowej	18,25
Średnia liczba uczniów w oddziale gimnazjum	21,2

Wyłączono koszty, oddziały klas „0” oraz niepubliczną SP w Rudence i inwestycje. Średnia w oparciu o sprawozdanie GUS S – 02 – 2004 roku, przyjęto 38 oddziałów (24 SP + 14 Gimn.).

Ochrona zdrowia.

Ochrona zdrowia w gminie realizowana jest na bazie budynku komunalnego ośrodka zdrowia w miejscowości Olszanica, w którym pracuje 2 lekarzy, 1 lekarz stomatologa plus osoby medycznego personelu pomocniczego. Funkcjonuje też gabinet rehabilitacji. Opiekę specjalistyczną zapewnia Przychodnia Specjalistyczna w Lesku, opiekę szpitalną dla gminy zapewnia Szpital Powiatowy w Lesku, a pomoc doraźną w zakresie wypadków, zachorowań i usług ambulatoryjnych udziela Pogotowie Ratunkowe w Lesku.

Budynek Gminnego Ośrodka Zdrowia jest własnością gminy, wybudowany na początku lat 80- tych jest w znacznym stopniu wyeksploatowany, a koszty jego remontu są znaczne w stosunku do środków jakie gmina może na to przeznaczyć.

Zaopatrzenie w leki gotowe umożliwia pacjentom istniejąca 1 prywatna apteka w Olszanicy.

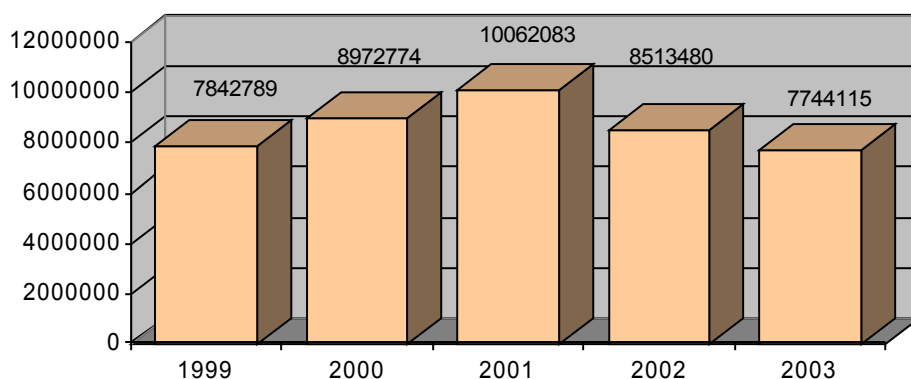
4.13. Budżet gminy

Gmina wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność, dotyczy to również działań w sferze finansów publicznych. Finanse gminne są obwarowane szczególnymi zasadami, a polityka budżetowa jednostki samorządowej opiera się na zasadach budżetowych.

Finanse gmin możemy określić jako pieniężny mechanizm podziału i wymiany wartości materialnych. Polega na gromadzeniu i wydatkowaniu przez gminy zasobów pieniężnych.

Na poniższych wykresach przedstawione są wahania dochodów oraz wydatków Gminy Olszanica w latach 1999 - 2003

Wykres 1. Dynamika wzrostu dochodów gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł.

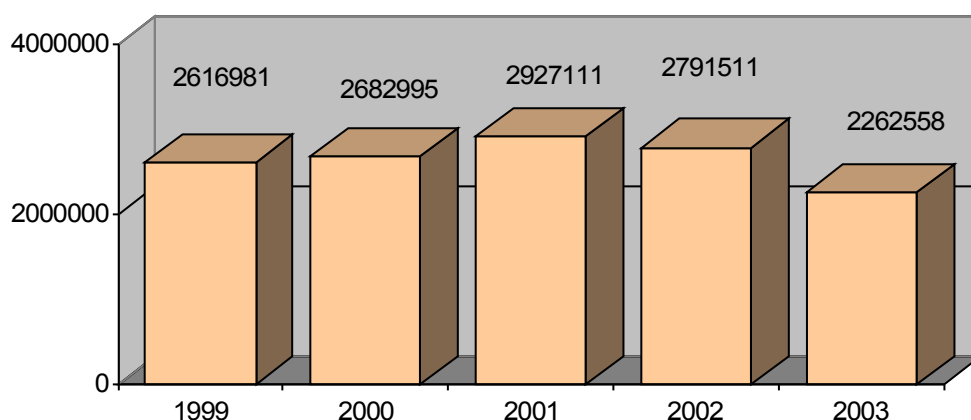
Jak pokazuje wykres 1 do roku 2001 dochody gminy wykazywały tendencję wzrostową, w roku następnym jednak spadły do wielkości 8,5 mln. zł., podobnie było w roku 2003 kiedy to dochody spadły do najniższej kwoty 7744115 zł.

Na dochody gminy składały się następujące źródła finansowania:

- dochody własne,
- subwencje ogólne,
- dotacje celowe,
- dotacje celowe na zadania realizowane na podstawie porozumień z jst,
- dotacje z funduszy celowych.

Dochody własne stanowiły główne źródło finansowania budżetu gminy . Dynamika ich struktury jest zbliżona do dynamiki kształtowania się dochodów ogółem.

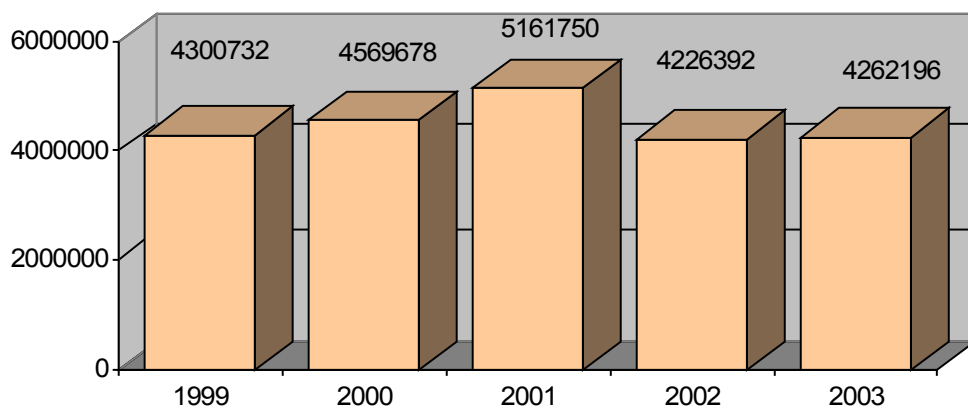
Wykres 2. Dynamika dochodów własnych gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

Dynamika dochodów własnych gminy Olszanica wykazywała do roku 2001 tendencję wzrostową i przybrała w tym roku kwotę 2 927 111 zł., w kolejnych latach zauważa się spadek dochodów własnych, przy czym w roku 2003 zanotowano najniższą wielkość tych dochodów – 2 262 558 zł.

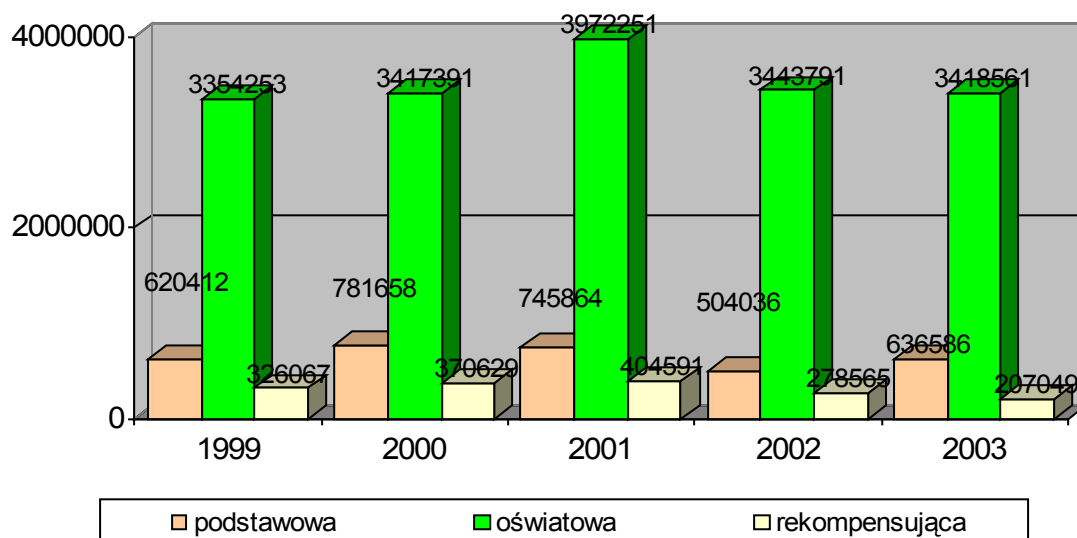
Kolejnym źródłem dochodów w budżecie gminy są subwencje ogólne (wykres 3). W tym wypadku sytuacja przedstawia się nieco inaczej.

Wykres 3. Dynamika subwencji ogółem gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

Dynamika kształtowania się subwencji ogółem jest zbliżona do kształtowania się dynamiki dochodów własnych gminy, z tym, że w roku 2003 zauważa się wzrost jej wysokości w stosunku do roku poprzedniego.

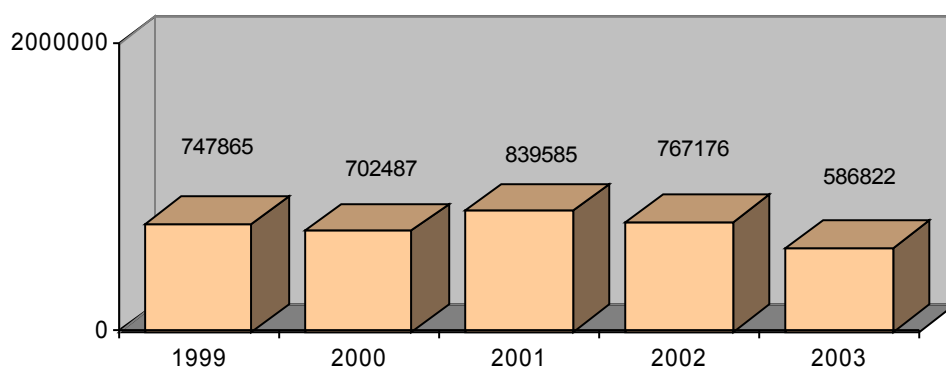
Wykres 4. Dynamika kształtowania się subwencji gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

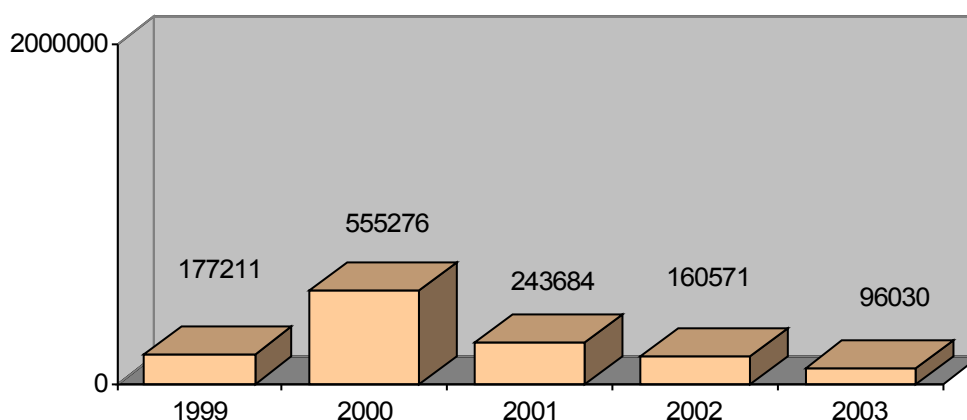
Jak pokazuje wykres 4 w gminie Olszanica wiodącą rolę w finansowaniu budżetu stanowi subwencja oświatowa. Największą wartość przybrała ona w roku 2001 (przeszła 3,9 mln zł) by w latach kolejnych wykazać tendencję malejącą – w 2003 niespełna 3,4 mln zł. Drugą co do wielkości jest subwencja podstawowa, która była najwyższa w roku 2000 – 781658 zł. w latach następnych wykazała tendencję malejącą i w roku 2002 wyniosła 504036 zł, by w roku 2003 podnieść się do kwoty 636586 złotych. W przypadku subwencji rekompensującej zauważa się jej rosnącą tendencję do roku 2001, zaś w latach następnych subwencja wykazywała tendencję malejącą.

W przypadku dotacji celowych (wykres 5), zasilających budżet gminy zauważa się tendencję malejącą przyznawanych kwot. O ile do roku 2001 zauważalny był wzrost kwoty tej subwencji (w 2001 roku była to kwota 839585 zł, to już w roku 2003 wartość subwencji spadła do kwoty 586822 zł).

Wykres 5. Dynamika dotacji celowej na zadania zlecone gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

Wykres 6. Dynamika dotacji celowej na zadania własne gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

Dotacja celowa na zadania własne (wykres 6) stanowiła stosunkowo niewielki udział w dochodach budżetu. W roku 2000 wyniosła ona 555276 złotych (była to kwota największa we wszystkich badanych latach), w latach późniejszych wielkość dotacji miała wyraźną tendencję malejącą – w roku 2003 była to tylko kwota 96030 złotych.

Wydatki budżetu Gminy Olszanica

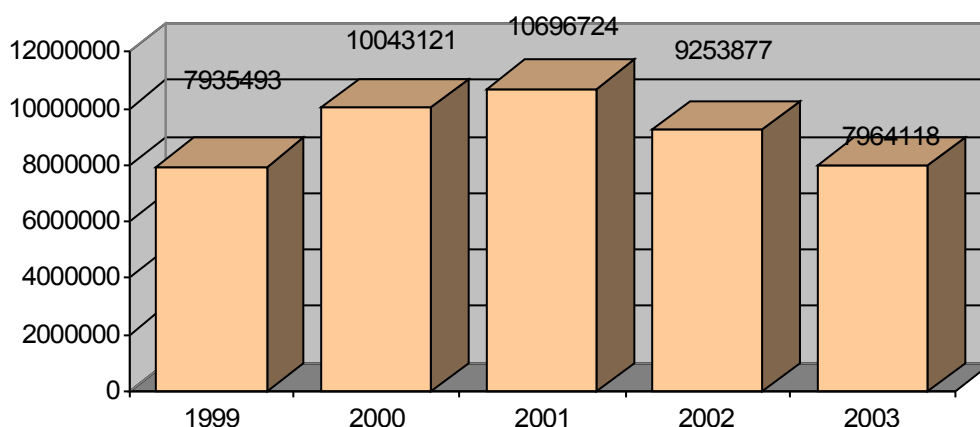
Wydatki gminy są w szczególności przeznaczone na realizację: zadań własnych, zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych ustawami oraz przyjętych do realizacji w drodze umowy lub porozumienia, pomocy rzeczowej lub finansowej dla innych jednostek samorządu terytorialnego.

W praktyce wydatki z budżetu gminy można podzielić na:

- wydatki na administrację samorządową np. na płace pracowników organów gmin, na utrzymanie obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, na zapewnienie porządku i ochrony przeciwpożarowej,
- wydatki na gospodarkę komunalną np. organizację wysypisk i oczyszczanie ścieków, zaopatrzenie w wodę, energię, transport komunalny, dbałość o sieć kanalizacyjną i wodociągową,
- wydatki na oświatę i kulturę np. utrzymanie przedszkoli, szkół, bibliotek, finansowanie sportu i rekreacji oraz urządzeń temu służących,
- wydatki o charakterze socjalnym np. ochrona zdrowia, cmentarze,
- wydatki na spłatę zadłużenia np. spłata pożyczek i kredytów, prowizji i odsetek.

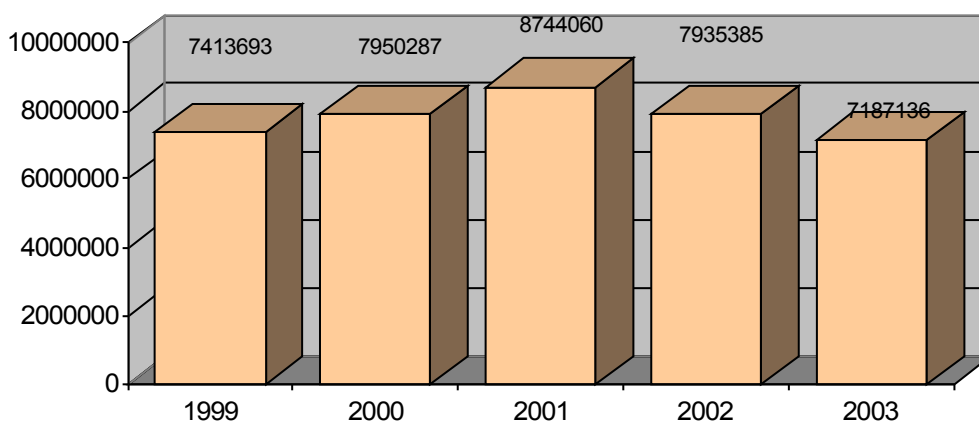
Wydatki gmin powinny być tak planowane, aby ich kwota była równa dochodom budżetowym. Dokonywanie wydatków następuje w granicach kwot określonych w budżecie, z uwzględnieniem prawidłowo dokonanych przeniesień, zgodnie z planowanym przeznaczeniem, w sposób celowy i oszczędny.

Wykres 7. Wydatki ogółem gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

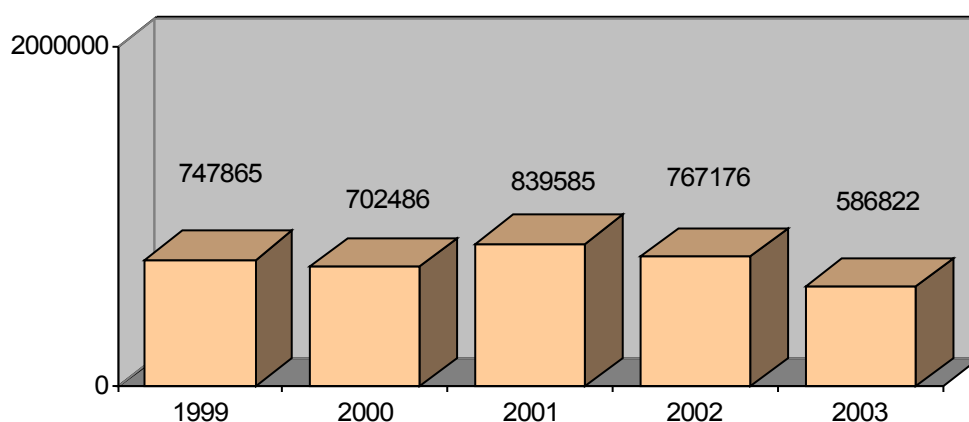
Jak pokazuje wykres 7 wydatki ogółem gminy Olszanica wykazywały tendencję wzrostową do roku 2001 (zamknęły się wówczas kwotą 10,6 mln zł), w latach następnych zauważa się znaczący spadek wydatków 2003 rok zamknął się kwotą 7,9 mln zł.

Wykres 8. Wydatki bieżące gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

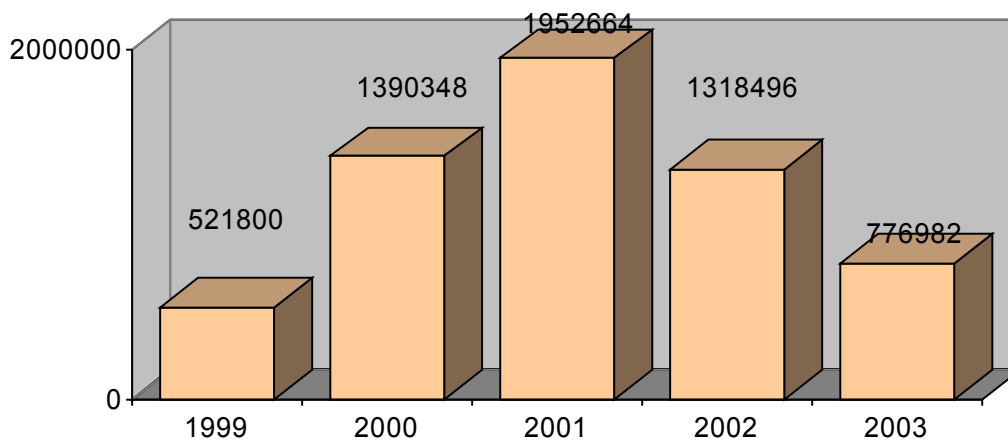
Dynamika wydatków bieżących gminy Olszanica była zbliżona do wydatków ogółem. Do roku 2001 zauważalny był wzrost tych wydatków (rok 2001 zamknął się kwotą 8,7 mln zł), niestety lata kolejne pokazały znaczący spadek wydatków bieżących i w sumie w roku 2003 wydatki spadły do kwoty 7,1 mln zł.

Wykres 9. Wydatki bieżące na zadania zlecone gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

W przypadku wydatków bieżących na zadania zlecone zauważa się ich wzrost do roku 2001, zaś w latach następnych zanotowano już ich spadek, odpowiednio w roku 2001 była to kwota 839585 zł, zaś w roku 2003 tylko 586822 zł.

Wykres 10. Wydatki majątkowe gminy Olszanica w latach 1999-2003 w zł

W wydatkach majątkowych zauważa się również tendencję wzrostową do roku 2001 (w roku 1999 była to kwota 521800 zł, zaś w roku 2001 już 1952664 zł). Jednak lata następne przyniosły załamanie finansów, co spowodowało spadek wydatków majątkowych do kwoty 776982 zł w roku 2003.

Największe obciążenie dla gminy stanowią wydatki bieżące, w tym wynagrodzenia. Pochłonięcie przez te gałęzie działalności gminy znacznej kwoty dochodów nie pozwala na duże dofinansowanie pozostałych sfer działalności gminy, a wydatki przeznaczone na nie stanowią niezbędne minimum.

1. Ocena uwarunkowań i kierunków rozwojowych na tle postaw i oczekiwań społeczności lokalnej

Uwarunkowania rozwojowe gminy wynikają zarówno z potencjału wewnętrznego, materialnych i niematerialnych zasobów gminy, jak i z obiektywnych uwarunkowań zewnętrznych kształtujących pozycję gminy w regionie. Równocześnie procesy rozwojowe winny przebiegać w warunkach społecznej akceptacji dla programu długookresowej transformacji społeczno-gospodarczej gminy. Podmiotowa rola społeczności lokalnej w realizacji celów strategicznych skłania do wnikliwej oceny i analizy postaw oraz oczekiwań mieszkańców co do kierunków ich przyszłego rozwoju. Skuteczna realizacja *Planu Rozwoju Lokalnego* w przyszłości wymaga nie tylko konsensusu społeczno-politycznego między różnymi grupami interesów, lecz również akceptacji i uznania całego programu za własny, który umożliwi wszystkim mieszkańcom gminy Olszanica osiągnięcie zamierzonego poziomu rozwoju.

Potencjał gminy

W zakresie potencjału gminy w pierwszej kolejności należy uwzględnić jej położenie, walory środowiska naturalnego oraz stan infrastruktury technicznej. Cała infrastruktura techniczna stanowiąca bazę rozwoju społeczno-gospodarczego gminy jest niedostatecznie rozwinięta i wymaga pilnej poprawy poprzez natychmiastowe rozpoczęcie procesu inwestycyjnego w możliwym zakresie.

Położenie gminy Olszanica w regionie jest korzystne dla gminy, ponieważ stwarza szanse rozwoju w kierunkach, do których są predyspozycje. Duże możliwości miałyby bezpośrednia współpraca z sąsiadującymi gminami w wybranych płaszczyznach. Jednak dotychczasowa praktyka jednoznacznie wskazuje, że raczej trudno będzie o realizację takiej koncepcji. Powodem takiego stanu jest głównie geograficzne usytuowanie gminy, które utrudnia lub wręcz uniemożliwia realizację z innymi sąsiednimi gminami wspólnych zadań choćby takich jak budowa sieci wodociągowych, kanalizacji sanitarnych czy oczyszczalni ścieków. Jedynym możliwym do wykonania działaniem jest organizacja turystyki, sportu i rekreacji oraz współpraca w ramach Euroregionu z Ukrainą i Słowacją.

Poziom wyposażenia jak i stopień nasycenia podstawowymi elementami infrastruktury technicznej jest zarówno niewystarczający jak i nierównomiernie rozwinięty. W zakresie infrastruktury energetycznej zabezpieczenie w energię elektryczną jest w zasadzie wystarczające, natomiast rozwoju wymaga zaopatrzenie w gaz przewodowy. Sieć drogowa wymaga modernizacji zwłaszcza w zakresie istniejących dróg powiatowych. Pilnego rozwiązania wymaga problem uporządkowania w gminie infrastruktury wodno-ściekowej.

6. Analiza SWOT

6.1 Problemy i szanse rozwoju gminy

Rezultatem wykonanych prac analitycznych i diagnostycznych było zidentyfikowanie mocnych i słabych stron gminy Olszanica. Cele i kierunki rozwoju gminy Olszanica wynikają zarówno z kierunków polityki przestrzennej województwa podkarpackiego, jak i z własnych celów rozwojowych. Możliwości rozwojowe gminy kształtują uwarunkowania istniejące na obszarze gminy. Plan Rozwoju Lokalnego ma na celu określenie podstaw dla formułowania zasad przestrzennego zagospodarowania obszaru gminy. Problemy wynikające z zagospodarowania przestrzeni mają swoje podłoże w funkcjonowaniu elementów przestrzennych w zderzeniu z określoną odpornością środowiska przyrodniczego. Ma to miejsce szczególnie na obszarach prawnie chronionych oraz obszarach szczególnie cennych krajobrazowo i kulturowo. Problemy stwarza sytuacja społeczno- gospodarcza kraju, która nie sprzyja tworzeniu nowych miejsc pracy i działaniom inwestycyjnym na terenie gminy. Sytuację problemową stanowią lasy oraz stan rolnictwa na obszarze gminy. Ważnym problemem jest brak środków kapitałowych na dostosowanie struktur produkcyjnych, przestrzennych oraz usługowych do potrzeb i wymogów gospodarki rynkowej.

Opracowana diagnoza stanu istniejącego oraz wskazanie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych gminy pozwoliło na przeprowadzenie analiz określających szanse i zagrożenia, silne i słabe strony gminy z określeniem stanu obecnego i potencjalnego.

Ich zestawienie przedstawiono poniżej .

Czynniki rozwojowe gminy (wewnętrzne)

Silne strony /czynniki sprzyjające/	Słabe strony /czynniki niesprzyjające/
Korzystne położenie geograficzne	Odpływowy charakter gminy, odpływ ludności szczególnie młodej
Duży potencjał siły roboczej	Brak miejsc pracy na terenie gminy oraz w okolicy
Występujące na terenie gminy średnie i małe firmy	Wysoki poziom bezrobocia- systematyczny wzrost liczby bezrobotnych bez prawa do zasiłku
Duże rezerwy mieszkaniowe określone w <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.</i>	Brak drobnych zakładów produkcyjnych i rzemieślniczych
Stabilność struktur demograficznych- stosunkowo niski przyrost naturalny	Niski standard lub brak w niektórych rejonach bazy turystycznej, agroturystycznej i sportowo- rekreacyjnej
Wyposażenie gminy w podstawowe elementy infrastruktury społecznej	Słaba sieć usług gastronomicznych
Istniejące źródła wód mineralnych, możliwości rozwoju uzdrowiska	Ograniczona możliwość wykorzystania zasobów naturalnych- prawnie chroniony

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

w miejscowościach Zwierzyń oraz Uhercach Mineralnych	obszar krajobrazowy
Rosnące znaczenie turystyki i agroturystyki w rozwoju gminy	Średnia świadomość społeczeństwa o korzyściach wynikających z turystyki

Czynniki rozwojowe gminy (zewnętrzne)

<i>Szanse /czynniki sprzyjające/</i>	<i>Zagrożenia /czynniki niesprzyjające/</i>
Istnienie korzystnych form kredytowania inwestycji	Niestabilność przepisów prawno-podatkowych
Istnienie zakładów produkcyjnych na obszarze gminy	Brak dostępu do tanich kredytów dla budownictwa
Rosnące zapotrzebowanie na zdrową żywność	Handel nie koncesjonowany- nieuczciwa konkurencja
Moda na wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych	Plany objęcia obszaru gminy programem NATURA-2000 z jego konsekwencjami
Wzrost atrakcyjności obszaru gminy dla potrzeb turystycznych	Niedostateczne środki własne i brak zewnętrznych źródeł wspierania rozwoju turystyki w regionie

6.2 Uwarunkowania mające wpływ na rozwój gminy

W następnym etapie przeanalizowano uwarunkowania mające wpływ na rozwój gminy wynikające z otoczenia. Opierając się na publikowanych opracowaniach, raportach i ekspertyzach dokonano analizy i wyodrębniono czynniki sprzyjające i ograniczające rozwój gminy. Zarówno szanse jak i zagrożenia dla rozwoju gminy mają charakter uniwersalny, to znaczy że należąc do tak zwanego makro-otoczenia w znacznym stopniu mogą oddziaływać na zmiany zachodzące na terenie gminy. Jednak osiągnięcie sukcesu zależy w pewnej mierze od umiejętności wykorzystywania lub od lekceważenia zmian zachodzących w makro-otoczeniu tzn. od właściwej oceny i reakcji na pojawiające się szanse i zagrożenia.

Sporządzona lista uwarunkowań nie ma charakteru trwałego i może się zmieniać w miarę przemian zachodzących w otoczeniu gminy.

Uwarunkowania sprzyjające rozwojowi	Uwarunkowania ograniczające rozwój
Uwarunkowania wynikające z położenia w regionie	
1. Położenie w bliskiej odległości od miasta Lesko (ok. 12 km) i od miasta Sanok (ok. 35 km). 2. Korzystne położenie przy drodze wojewódzkiej nr 84 – tzw. Pętla Bieszczadzka	1. Położenie peryferyjne w stosunku do głównych krajowych tras komunikacyjnych.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Uwarunkowania wynikające z polityki rządowej - wytyczne z materiałów do planów zagospodarowania Województwa Podkarpackiego	
1. Gmina znajduje się w strefie walorów przyrodniczych. 2. Położenie gminy w strefie modernizacji i restrukturyzacji rolnictwa. Konieczność restrukturyzacji w kierunku agroturystyki. 3. Miejscowość Olszanica jako wielofunkcyjny ośrodek o znaczeniu lokalnym. 4. Możliwość wykorzystania dziedzictwa kulturowego terenów przygranicznych w zakresie unikatowej architektury drewnianej.	1. Gmina znajduje się w znacznej części w terenach, które mają być objęte programem NATURA-2000, natomiast dotychczas nie zostały określone zasady prowadzenia jakiejkolwiek gospodarki na terenach objętych tym programem.
Uwarunkowania przyrodnicze	
● geologiczne ● 1. Zbiornik wód podziemnych wzdłuż dolnego odcinka dopływów rzeki San zaliczany jest do głównych zbiorników wód podziemnych GZWP nr 431 „Bieszczady” i stanowi perspektywiczne źródło zaopatrzenia w wodę wysokiej jakości.	1. Występowanie zbiornika wód podziemnych nr 431- obejmującego wschodnią część gminy wymaga szczególnej ochrony tych wód: w razie konieczności realizacji obiektów stanowiących potencjalne zagrożenie dla czystości wód podziemnych winny one być lokalizowane poza strefami ONO (Obszary Najwyższej Ochrony Wód Podziemnych) i OWO (Obszary Wysokiej Ochrony Wód Podziemnych). 2. Istnienie strefy najwyższej ochrony źródeł wód mineralnych powoduje konieczność szczególnej ochrony tego terenu.
● hydrograficzne ● 1. Położenie gminy w dolinie dopływów rzeki San stanowi dogodny obszar dla ujęcia wody dla potrzeb lokalnych. 2. Zasoby wodne rzeki San oraz jej dopływów mogą służyć rozwojowi małych zbiorników retencyjnych lub stawów rybnych służących rozwojowi turystyki, rekreacji i wypoczynku pobytowego oraz sobotnio- niedzielного.	1. Rozbudowana sieć wodna małych strumyków i potoków stwarza niedogodne warunki fizjograficzne dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej.
● gleby ●	1. Istnienie zaledwie klas III, IV oraz

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

1. Możliwości zwiększenia obszarów leśnych- zalesienia gruntów rolnych na terenach zakrzaczonych. 2. Istnienie możliwości do rozwoju rolnictwa ekologicznego. 3. Możliwości rozwoju agroturystyki. 4. Istnienie gruntów zmeliorowanych i zrekultywowanych, wykorzystanie kośne pastwiskowe.	w przeważającej ilości klas V i VI gruntów rolnych powoduje słabą przydatność do uprawy rolnej i jej intensyfikacji. 2. Niekorzystne relacje własnościowe ziemi- zdecydowana większość posiadaczy rolnych nie prowadzi ekonomicznej produkcji rolnej, tylko zaspokaja własne potrzeby żywnościowe. 3. Występowanie inwersji termicznej w dolinach rzecznych o najwyższych klasach gleb, surowy klimat na wysokościach około 500 m n.p.m. i wyżej. 4. Niska jakość gleb.
● środowisko ● 1. Według klasyfikacji gmin pod względem występowania zagrożeń środowiska gmina została zaliczona do grupy A, tzn. do grupy gmin na których terenie praktycznie nie występują zanieczyszczenia i uciążliwości, i nie było potrzeby przeprowadzania szczegółowych badań i pomiarów.	1. Największym zagrożeniem dla czystości rzek są ścieki komunalne, natomiast nawozy sztuczne i mineralne których stosowanie w rolnictwie wykazuje tendencję spadkową stanowią niewielkie zagrożenie dla środowiska naturalnego gminy. 2. Eksploatacja surowców mineralnych (powstawanie wyrobisk) powoduje degradację gleb, szaty roślinnej i krajobrazu. 3. Zagrożeniem dla flory i fauny występującej na terenie gminy może być nie kontrolowany ruch turystyczny.
Uwarunkowania kulturowe	
1. Istnienie wielu zabytków kultury materialnej 2. Istnienie wielu obiektów kultury sakralnej (kościoły, cerkwie) 3. Istnienie wielu pomników przyrody:	1. Niewystarczające środki finansowe dla utrzymania obiektów zabytkowych. 2. Ograniczone możliwości w dostosowaniu istniejącej zabudowy zabytkowej do współczesnych wymagań funkcjonalnych. 3. Niedostateczne środki finansowe dla renowacji i utrzymania parków zabytkowych. 4. Niska świadomość społeczna potrzeby estetycznego i atrakcyjnego kształtowania przestrzeni. 5. Potrzeba ochrony zabytkowych drzew i związane z nią nakłady finansowe.
Uwarunkowania demograficzne i społeczne	
● ludność i procesy demograficzne ● 1. Niska gęstość zaludnienia.	1. Zmniejszający się przyrost naturalny. 2. Poziom reprodukcji ludności nie

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

2.Stabilność struktur demograficznych. 3.Duży udział ludności w wieku przedprodukcyjnym.	zapewniający prostą zastępowalność pokoleń. 3.Odływ ludności, szczególnie młodej, ograniczający zarówno potencjał demograficzny jak i ekonomiczny. 4.Niski poziom dochodów mieszkańców. 5.Starzenie się społeczeństwa. 6.Wysoki współczynnik obciążenia demograficznego (duża liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym – starzenie się społeczeństwa). 7.Niski poziom wykształcenia mieszkańców.
● gospodarka mieszkaniowa ● 1.Stabilna gospodarka majątkiem komunalnym gminy	1.Słaby rozwój budownictwa. 2.Duży koszt budowy domu mieszkalnego. 3.Wysokie koszty utrzymania mieszkań. 4.Niski standard zamieszkania dużej ilości rodzin.
● infrastruktura społeczna ● 1.Budowa sali gimnastycznej w Uhercach Mineralnych. 2.Pomoc GOPS świadczona rodzinom potrzebującym. 3.Działalność Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. 4.Funkcjonowanie referatu Kultury Oświaty Sportu i Promocji. 5. Funkcjonowanie Ośrodka Zdrowia. 6.Niezbyt duża odległość do szkół. 7.Możliwość prowadzenia rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych i chorych na terenie gminy.	1.Ograniczone możliwości kształcenia ponad-podstawowego. 2.Wysokie koszty kształcenia. 3.Utrudniony dostęp do leczenia specjalistycznego. 4.Duża ilość mieszkańców w wieku produkcyjnym korzystająca z pomocy społecznej. 5.Wzrastający poziom spożycia alkoholu wśród dzieci i młodzieży. 6.Wysokie koszty organizacji imprez kulturalnych.
● pozarolnicza działalność gospodarcza ● 1.Znaczący udział w gospodarce gminy podmiotów z sektora prywatnego. 2.Dostęp do lokalnego surowca drzewnego. 3.Duże zapotrzebowanie na tarcicę i wyroby z drewna. 4.Wzrastające zapotrzebowanie na usługi typu handel, gastronomia, usługi bytowe.	1.Rozwijająca się działalność, w większości rodzinna nie dająca większej ilości miejsc pracy. 2.Utrudnione warunki prowadzenia działalności gospodarczej (sezonowość produktu, duże odległości). 3.Niedostatek usług gastronomicznych, szczególnie w sezonie.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

5. Rosnąca konkurencja w działalności gospodarczej. 6. Rosnące znaczenie turystyki i agroturystyki w rozwoju gminy. 7. Walory przyrodniczo- krajobrazowe i kulturowe pod względem turystycznym i rekreacyjnym, sprzyjające rozwojowi turystyki pieszej, rowerowej i konnej. 8. Istniejące źródła wód mineralnych. 9. Istniejąca baza noclegowa. 10. Oferta gospodarstw turystycznych. 11. Wzrastające zainteresowanie spędzenia wolnego czasu w kontakcie z przyrodą. 12. Możliwość korzystania z usług infrastruktury około turystycznej przy ośrodkach zakładowych. 13. Możliwość korzystania z funduszy i programów promujących turystykę- szanse promocji regionu.	4. Brak programu rozwoju turystyki. 5. Słaba oferta w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji. 6. Niski standard oferowanych usług. 7. Brak infrastruktury wspomagającej rozwój różnych form turystyki. 8. Zbyt wolny rozwój bazy agroturystycznej. 9. Sprzeczność interesów Zarządu Parków Krajobrazowych, Lasów Państwowych oraz założeń programu NATURA 2000 z planami inwestorów zainteresowanych infrastrukturą turystyczną.
● rynek pracy i bezrobocie ● 1. Istniejące rezerwy siły roboczej.	1. Ograniczony rynek pracy. 2. Brak pracy dla niepełnosprawnych. 3. Mały udział w strukturze zatrudnienia pracujących w usługach rynkowych. 4. Wysoka stopa bezrobocia (bezrobocie agrarne). 5. Duży udział ludzi młodych wśród bezrobotnych. 6. Duży udział wśród bezrobotnych ludzi bez stażu i ze stażem do 1 roku. 7. Duży udział wśród bezrobotnych ludzi nie posiadających prawa do zasiłku. 8. Duża ilość bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym i podstawowym. 9. Długotrwałe bezrobocie. 10. Duże bezrobocie wśród kobiet.
Uwarunkowania wynikające z istniejącego zagospodarowania	
● zabudowa mieszkaniowa ● 1. Uchwalenie Planu Rozwoju Lokalnego będzie jednym z podstawowych instrumentów realizacji inwestycji na terenie gminy Olszanica.	1. Rozwój przestrzenny zabudowy mieszkalno - usługowej ograniczony jest przez istniejącą strukturę: - duża ilość terenów leśnych, - zadrzewionych lub niekorzystnych fizjograficznie,

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

	- bariery komunikacyjne i infrastrukturalne (trasy komunikacyjne o wysokich kategoriach, sieci infrastruktury technicznej wysokich napięć). 2.Brak zainteresowania mieszkańców oraz brak inwestycji budownictwa wielorodzinnego i komunalnego. 3.Brak planu przestrzennego zagospodarowania gminy.
Uwarunkowania infrastrukturalne	
● komunikacja ● 1.Historyczne tradycje powiązań komunikacyjnych w skali kraju i regionu (drogowe). 2.Trwałe związki funkcjonalno- przestrzenne w obszarze województwa i powiatu. 3.Istniejąca infrastruktura drogowa. 4.Bliskość położenia miast Leska, Ustrzyk Dolnych i Sanoka.	1.Wysoki stopień degradacji technicznej infrastruktury komunikacyjnej (drogi gminne i powiatowe). 2.Ograniczenia kapitałowe w realizacji niezbędnych inwestycji komunikacyjnych. 3.Problem utrzymania dotychczasowej infrastruktury komunikacyjnej na niezbędnym poziomie technicznym. 4.Brak dobrych połączeń drogowych na linii wschód - zachód. 5.Przebieg ruchu tranzytowego przez gminę.
● infrastruktura techniczna ● ○ zaopatrzenie w wodę ○ 1.Zasilanie w wodę ze zbiorowego ujęcia wody (obecnie korzysta ok. 23% mieszkańców gminy). 2.Zasilanie poszczególnych miejscowości z lokalnych ujęć źródłanych i studni. 3.Duże zainteresowanie mieszkańców gminy budową wodociągów na terenach deficytowych w wodę. 4.Możliwość istnienia małych lokalnych wodociągów. ○ odprowadzenie ścieków ○ 1.Opracowana koncepcja techniczno-finansowa gospodarki ściekowej oraz gospodarki odpadami dla gminy. 2.Istnienie małych oczyszczalni przy Ośrodku Wypoczynkowym w Olszаницy, przy osiedlu byłego POM-u, ZK Uherce Mineralne, osiedle Wańkowa , Zespół Szkół	1.Brak całościowego zaopatrzenia wodociągowego dla gminy. 2.Indywidualne źródła dostarczające wodę o niekontrolowanej jakości. 3.Częste skażenia wody z nie oczyszczonych ścieków z nieprawidłowo wykonanych zbiorników nieczystości. 4.Sezonowe niedobory wody. 1.Brak systemu kanalizacji na terenie gminy Olszanica. 2.Mała liczba ludności obsługiwana przez istniejącą kanalizację.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

w Olszanicy. 3. Prowadzenie prac związanych z realizacją systemu kanalizacji dla całej gminy. <u>o gospodarka odpadami o</u> 1. Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w celu uporządkowania gospodarki odpadami. <u>o gazownictwo o</u> 1. Możliwość gazyfikacji całej gminy Olszanica. <u>o elektroenergetyka o</u> 1. Dobre wyposażenie w sieć średnich i niskich napięć. <u>o telekomunikacja o</u> 1. Możliwości rozwojowe telekomunikacji przewodowej i bezprzewodowej.	1. Brak gazu sieciowego na większości obszaru gminy. 2. Wysoka cena gazu jako materiału opałowego. 3. Brak środków finansowych na kontynuację budowy gazociągu dla wszystkich miejscowości gminy. 4. Małe zainteresowanie firm gazowniczych dalszą rozbudową sieci. 1. Konieczne modernizacje niektórych linii i niskich napięć. 1. Wysokie ceny usług telefonicznych.
---	--

6.3 Cele i kierunki rozwoju gminy

Celem rozwoju gminy jest osiągnięcie stabilnego i zrównoważonego rozwoju, w którym będzie zapewnione:

- zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców,
- warunki umożliwiające wzrost poziomu życia,
- warunki umożliwiające zaspokojenie przyszłych potrzeb następnych pokoleń,
- ochrona środowiska przyrodniczego jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych,
- kształtowanie struktury funkcjonalno- przestrzennej w nawiązaniu do systemów ekologicznych,
- rozwijanie funkcji zgodnych z predyspozycjami środowiska,

- ➔ dążenie do zapewnienia mieszkańcom w możliwie największym stopniu źródeł utrzymania na terenie gminy, głównie przez aktywizację rozwoju przetwórstwa drzewnego, spożywczego i rozwoju funkcji turystycznej z towarzyszącymi usługami,
- ➔ dążenie do zachowania bądź przywrócenia na niektórych obszarach ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i lokalizacji innych elementów zagospodarowania,
- ➔ wyposażenie obszaru w infrastrukturę społeczną, techniczną i ekonomiczną stosownie do występujących potrzeb.

Kontynuacja procesu rozwoju gminy Olszanica wraz z osiągnięciem zamierzonego celu przebiegać będzie w warunkach, które stworzą dla tego procesu następujące przesłanki:

- ➔ głównym realizatorem polityki lokalnej będzie samorząd gminy,
- ➔ zgromadzony w gminie potencjał demograficzny, społeczny, ekologiczny i techniczny nadal będzie wpływać na przyszłe kierunki jego rozwoju,
- ➔ aktualny stan gospodarki gminy wpływać będzie na podejmowanie działań modernizacyjnych i porządkujących na rzecz zwiększenia efektywności gospodarowania posiadanymi już zasobami, co wiązać się będzie głównie ze zmianami jakościowymi,
- ➔ w polityce inwestycyjnej dotyczącej wytwórczości, samorząd – mając na uwadze przestrzenny, historyczny, proekologiczny i społeczny aspekt rozwoju gminy – będzie wpływać na jakość inwestycji, natomiast w sferze infrastruktury – obok inspirowania, stymulowania i koordynacji inwestycyjnych – sam będzie podmiotem realizującym,
- ➔ na rynku pracy utrzymywać się będzie nadal nieakceptowane społecznie zjawisko bezrobocia, którego skala w znacznej mierze zależeć będzie od aktywności gospodarczej społeczeństwa, a także od polityki władz lokalnych i państwowych.

Plan Rozwoju Lokalnego gminy Olszanica opisuje przyszły pożądaný stan, który jest uzasadniony aspiracjami społeczności lokalnej, a do osiągnięcia którego dążyć będzie polityka

władz samorządowych. Cele określone w *Planie* są zgodne z celem ogólnym strategii rozwoju województwa podkarpackiego zakładającego **przyśpieszenie rozwoju i strukturalnego dostosowania regionu oraz poprawa poziomu życia jego mieszkańców**, natomiast dla osiągnięcia tych celów niezbędne jest przeciwdziałanie marginalizacji środowisk społecznych na obszarach wiejskich przy równoczesnym podnoszeniu konkurencyjności regionu.

7. Zadania polegające na poprawie sytuacji na obszarze gminy

7.1. Zasady kształtowania rolnej i leśnej polityki produkcyjnej

Rolnictwo

Na terenie gminy Olszanica występują różne typy gleb. W obrębie dopływów wytworzyły się gleby typu maď, które są zasobne w składniki pokarmowe i łatwe do uprawy z powodu niewielkiego zróżnicowania rzeźby terenu (III

klasy). Gleby o gorszych cechach fizykochemicznych występują na terenach o większych nachyleniach terenu (IV klasy). Najslabsze gleby występują w obrębie mocno nachylonych stoków, gdzie warstwa gleby jest cienka i narażona na erozję (klasy V i VI).

W gminie Olszanica użytki rolne obejmują powierzchnię 3242ha gruntów klasy III, IV, V, VI. W działalności rolniczej widoczne jest nadal ukierunkowanie na chów bydła, którego obsada znajduje się na poziomie średniej krajowej. Warunki przyrodnicze przyczyniają się do tego, że gospodarstwa rolne są arealem większe niż na terenach podgórskich. Najliczniejsza jest grupa gospodarstw posiadających 2-5 ha ziemi, przy średniej wielkości gospodarstwa 7,8 ha.

Plan zakłada następujące kierunki działań w rolnictwie:

- podstawowym zadaniem dla rolnictwa będzie zwiększenie efektywności produkcji rolnej na stosunkowo niewielkich arealach gruntów,
- zakłada się, że rolnictwo w gminie Olszanica będzie funkcjonowało przede wszystkim w oparciu o gospodarstwa indywidualne, choć nie wyklucza się gospodarstw spółdzielczych,
- przebudowa struktury gospodarstw rolnych w kierunku zwiększenia arealów, rozwoju agroturystyki i zmniejszania liczby ludności utrzymującej się wyłącznie z rolnictwa,
- dążenie do wszechstronnego rozwoju produkcji rolnej i większy rozwój produkcji hodowlanej kultywujący tradycje pasterskie,
- informatyzacja gospodarstw,
- umożliwienie bezpośredniego dostępu gospodarstw do rynków zbytu z pominięciem pośredników,
- zorganizowanie poradnictwa i doradztwa zapewniającego szybki obieg informacji o środkach finansowych możliwych do wykorzystania w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- zorganizowanie poradnictwa i doradztwa rolniczego zapewniającego szybki obieg informacji dla inicjatyw dających szansę na rynkach zbytu,
- zapobieganie nadmiernej erozji gleb,
- ochrona przed zainwestowaniem gleb najwyższych klas bonitacyjnych,
- rozwój rolnictwa ekologicznego i zdrowej żywności.

Leśnictwo

Teren Gminy Olszanica zaliczany jest do terenów o dużej lesistości. Wskaźnik średniej lesistości w 54%. Dla porównania średnia lesistość na terenie działania RDLP w Krośnie – wynosi 38%, a ogólnie w kraju – 28,1%.

Wśród głównych, lasotwórczych gatunków drzew przeważają buk (36%), jodła (21%), sosna (16%) i olcha szara (16%). Ogólnie udział gatunków iglastych i liściastych jest podobny. Dominującym typem siedliskowym jest las górski.

Okolo 80% ogólnej powierzchni leśnej stanowią lasy ochronne, podlegające ochronie ze względu na spełniane funkcje. Pod względem struktury wiekowej największy udział mają

drzewostany w klasie III wieku (41-60 lat), duża jest też ilość drzewostanów w V klasie i wyższych (81 lat i powyżej).

Plan określa następujące kierunki działań w sektorze leśnictwa:

- na obszarach zakrzaczonych o niskiej przydatności rolnej dopuszcza się stosowanie zalesień, natomiast na niektórych obszarach konieczne jest stosowanie odkrzaczania,
- sukcesywna przebudowa drzewostanów z dostosowaniem składu gatunkowego do siedlisk leśnych i pełnionej przez lasy funkcji,
- wyeliminowanie zagrożeń dla lasów wynikających ze skażenia powietrza pochodzenia wewnętrznego i zewnętrznego,
- zwiększenie nadzoru ze strony służb leśnych nad realizacją ustaleń planów urzędzeniowych, szczególnie w lasach prywatnych, w celu wyeliminowania niekorzystnych tendencji przy eksploatacji lasów,
- zapobieganie powstawaniu szkód ze strony czynników takich jak szkodliwe owady i grzyby, nadmierna ilość zwierzyny leśnej oraz rabunkowa gospodarka człowieka.

7.2. Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji

Gmina Olszanica jest gminą o dużych walorach przyrodniczo – krajobrazowych, atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym, sprzyjającym rozwojowi turystyki letniej i zimowej. Właśnie rozwój turystyki w przyszłości będzie motorem rozwoju gospodarczego gminy Olszanica. Jednak aby stworzyć turystykę jako dochodową i rozwojową gałąź gospodarki gminy należy:

- zwiększyć ilość i poprawić jakość bazy turystyczno – wypoczynkowej.

Baza noclegowa jest podstawowym elementem zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego stanowiącym wykładnik zdolności recepcyjnej regionu. Turystyka rozwijać się będzie w oparciu o bazę noclegową w domach wypoczynkowych, w pensjonatach, schroniskach, na polach namiotowych i campingowych. Muszą to być obiekty zarówno o średnich jak i wysokich standardach, wyposażone w infrastrukturę towarzyszącą tj. urządzenia do sportu i rekreacji. Duże szanse rozwoju na terenie gminy ma turystyka wiejska, która przyczyni się do zwiększenia własnych dochodów mieszkańców gminy. Obejmuje ona wszelkie formy turystyki odbywające się na wsi – gdzie zainteresowanie skupia się na elementach rolnictwa – oraz pobytów turystycznych w gospodarstwach wiejskich, które są związane z uczestnictwem turystów w produkcji rolnej i zwyczajami ludowymi.

- utworzyć system informacji poprzez;
 - promocję walorów środowiska przyrodniczego,
 - promowanie gminy jako bazy noclegowej i wypadowej nad Zalew Soliński i Zalew Myczkowiecki oraz w wysokie Bieszczady,
 - prowadzenie działalności wydawniczej (informatory, foldery, internet, płyty CD),
- promować gminę poprzez organizowanie imprez turystycznych i rekreacyjnych,
- nawiązanie współpracy z najlepszymi ośrodkami, również zagranicznymi, świadczącymi usługi turystyczne,
- posiadanie całorocznej oferty turystycznej,
- działania zmierzające do budowy nowych i modernizacji oraz rozbudowy istniejących już obiektów rekreacyjno- sportowych,

- rozbudowa bazy gastronomicznej oferującej turystom różne formy sprzedaży posiłków i serwującej potrawy miejscowej kuchni,
- stosowanie preferencji dla podmiotów gospodarczych inwestujących w rozwój turystyki i wypoczynku,
- pozyskanie profesjonalnej kadry do obsługi gospodarki turystycznej i szkolenie zawodowe właścicieli gospodarstw agroturystycznych,
- działania systemowe w zakresie rozwoju turystyki i wypoczynku;
 - wypracowanie form współpracy administracji rządowej i samorządowej w zakresie promocji turystycznych ofert inwestycyjnych w kraju i za granicą,
 - pozyskiwanie środków finansowych z funduszy krajowych i zagranicznych na realizację inwestycji turystycznych,
 - dążenie do optymalnego wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych dla potrzeb turystyczno- wypoczynkowych, poprzez:
 - ⇒ zagospodarowanie turystyczne terenów chronionych,
 - ⇒ oparcie turystyki na wypoczynku czynnym (turystyka piesza, konna, rowerowa, trasy narciarskie, wędkarstwo),
 - ⇒ łączenie rozwoju turystyki z kompetentnymi funkcjami, jak: z ekologiczną produkcją zdrowej żywności,
 - ⇒ promowanie ruchu turystycznego o atrakcjach kulturowych i historycznych,
 - ⇒ wzbogacenie infrastruktury ogólnodostępnych terenów wypoczynkowych.

Na obszarze gminy należy również utrzymać już istniejące elementy zagospodarowania turystycznego: szlaki piesze, szlaki turystyki rowerowej, szlaki narciarskie, ścieżki dydaktyczne i spacerowe. W okresie zimowym dla szlaków narciarskich proponuje się wykorzystać część szlaków turystyki pieszej oraz dróg leśnych zapewniających doskonałe warunki do uprawiania narciarstwa biegowego. Wyznaczyć szlaki turystyki konnej w oparciu o gospodarstwa agroturystyczne funkcjonujące na terenie gminy, posiadające małe stadniny koni. Turystyka tego typu może być prowadzona w grupach z przewodnikiem, trasy wędrówek powinny być wcześniej uzgadnianie i zgłaszane u użytkownika danego terenu.

7.3. Kierunki rozwoju gospodarki przestrzennej

Rozwój mieszkalnictwa

Warunki mieszkaniowe stanowią jeden z głównych elementów kształtujących warunki życia na danym obszarze. Z uwagi na fakt, że na przestrzeni ostatnich lat liczba oddawanych mieszkań stale maleje, jedyną możliwością uzyskania własnego mieszkania jest indywidualna budowa własnego domu. Zakłada się, że w najbliższych latach nadal dominować będzie budownictwo indywidualne jednorodzinne, dlatego też działania podejmowane w tej dziedzinie to przede wszystkim:

- prawidłowa gospodarka gruntami na obszarze gminy i tworzenie „banku” działek budowlanych– przygotowanych planistycznie i geodezyjnie, co znacznie ułatwi obrót ziemią,
- realizacja inwestycji z zakresu uzbrojenia terenów pod budownictwo mieszkaniowe w postaci dróg oraz doprowadzenia innych mediów: energii elektrycznej, wodociągów, kanalizacji itp.

Dla budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Olszanica planuje się stosowanie następujących rozwiązań projektowych:

-
- utrzymanie kompozycyjnej spójności zabudowy wsi,
 - przechodzenie etapami z zabudową wiejską od istniejących skupisk zabudowy do terenów otwartych,
 - ograniczanie rozpraszania zabudowy co pozwoli:
 - ⇒ uzyskać większą harmonię krajobrazu,
 - ⇒ ograniczyć zmniejszanie się powierzchni obszarów wolnych od zabudowy w terenach już na ten cel przeznaczonych,
 - ⇒ stworzyć warunki do właściwej ochrony środowiska,
 - ⇒ zmniejszyć koszty realizacji infrastruktury technicznej,
 - uzupełnianie funkcji mieszkaniowych zabudową usługową komercyjną lub lokalizowanie pojedynczych obiektów w tych obszarach, przy czym lokalizacja ta nie może wpływać niekorzystnie na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową,
 - kontynuację w zabudowie wiejskiej historycznie ukształtowanych sposobów lokalizacji budynków, zasad kompozycji oraz form architektonicznych, preferowanie na terenie całej gminy zabudowy niskiej, o dachach spadzistych, wykończenie elewacji materiałami naturalnymi,
 - ograniczyć tylko do uzasadnionych przypadków lokalizację inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska (za wyjątkiem inwestycji o charakterze strategicznym dla rozwoju gminy i inwestycji publicznych).

Rozwój działalności produkcyjnej i usługowej

Z uwagi na fakt, że na obszarze gminy Olszanica istnieją tereny nadające się do prowadzenia działalności gospodarczej oraz dążeniami do dalszego rozwoju gminy, będą podejmowane działania mające na celu:

- udzielanie pomocy w podnoszeniu kwalifikacji dla osób prowadzących lub chcących podejmować działalność gospodarczą,
- preferowanie nowych podmiotów gospodarczych oraz już istniejących wydatnie zwiększających zatrudnienie,
- mobilizowanie środowisk lokalnych do podejmowania inicjatyw gospodarczych,
- rozwój współpracy z istniejącymi ośrodkami wspierania przedsiębiorczości, wspieranie inicjatyw służących rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości,
- promocję terenów pod lokalizację dla małych zakładów wytwórczych i przetwórczych,
- wykorzystania w maksymalnym stopniu istniejących zasobów kubaturowych, materialnych oraz surowcowych dla nowych funkcji i branż,
- wprowadzania nowych technologii o niższej energochłonności, oszczędzających wodę oraz o pozytywnym oddziaływaniu na środowisko.

W zakresie gospodarki surowcowej na terenie całej gminy Olszanica dla wspierania rozwoju drobnej przedsiębiorczości należy:

- tworzyć zasoby gminnych gruntów nadających się pod lokalizację inwestycji usługowych,
- wykorzystywać istniejące zasoby kubaturowe dla tych funkcji,
- prowadzić koordynację zamierzeń inwestorów w celu intensywnego wykorzystania terenu i maksymalnie ograniczającego negatywne oddziaływanie na środowisko,

- wykazać szczególną dbałość o efekty przestrzenne zabudowy (gabaryty, wysoką jakość materiałów wykończeniowych, urządzenie terenów zieleni, placów i parkingów),
- zostawiać co najmniej 60% powierzchni działek jako tereny otwarte, nie zabudowane,
- wprowadzić pełne uzbrojenie terenu,
- nie lokalizować obiektów szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi, ograniczyć do uzasadnionych przypadków lokalizację inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska (np. inwestycje o charakterze strategicznym dla rozwoju gminy, inwestycje publiczne),
- eliminować uciążliwe oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i krajobraz (nowoczesne technologie, kształtowanie pasm zieleni izolacyjnej zasłaniającej elementy degradujące krajobraz, itp.),
- nie wprowadzać działalności gospodarczej i użytkowania terenu, która mogłaby zniszczyć lub zmienić w istotny sposób naturalny krajobraz.

Działalność usługowa na terenie gminy Olszanica ma być skierowana głównie dla obsługi ruchu turystycznego oraz miejscowej ludności, dlatego też analizę potrzeb określono w odniesieniu do całej gminy. Przyjęto konieczność adaptacji istniejących placówek z ich dotychczasowymi funkcjami i z możliwością modernizacji i rozbudowy oraz przewidziano rezerwy terenowe dla nowych obiektów usługowych różnego typu.

W **Planie Rozwoju Lokalnego** określono obszary zorganizowanej działalności turystyczno - usługowej z dopuszczeniem modernizacji i uzupełnień oraz lokalizacji usług za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko.

Dla tych terenów istnieje obowiązek przygotowania miejsc postojowych w granicach działek poszczególnych usług oraz wprowadzenie elementów zieleni. Na terenach tych zlokalizowane będą:

- różnego rodzaju pensjonaty, małe hotele, pola biwakowe, campingowe, schroniska, gospodarstwa agroturystyczne i inne, z pełnym wyposażeniem w infrastrukturę sanitarną oraz usługi uzupełniające,
- szlaki turystyki pieszej, konnej, rowerowej oraz urządzenia i obiekty z nimi związane (miejsca odpoczynku, deszczochrony, punkty informacyjno – dydaktyczne, schroniska itp.),
- urządzenia związane z funkcją usługową na otwartej przestrzeni (wyciągi narciarskie, trasy zjazdowe i biegowe) oraz wypoczynkiem nad wodą (naturalne kąpieliska na rzekach).

Kierunki rozwoju oświaty i wychowania

Edukacja w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego realizowana jest na terenie gminy w dwóch Zespołach Szkół Publicznych w miejscowościach Olszanica i Uherce Mineralne (Gimnazjum i Szkoły Podstawowe), Niepublicznym Gimnazjum w Wańkowej, publicznych szkołach podstawowych w Wańkowej, Stefkowej, Orelcu oraz niepublicznej szkole podstawowej w Rudence. Dzieci ze Zwierzynia dowożone są do Z.S.P. w Uhercach Mineralnych. Celem każdego gminnego systemu oświatowego jest osiągnięcie sukcesu w postaci jak największej liczby uczniów podejmujących dalsze kształcenie na poziomie szkoły średniej. Cel ten winien być osiągnięty przy możliwie jak najracjonalniejszych kosztach. Samorządy od momentu przejęcia zadań oświatowych otrzymują na nie subwencję oświatową.

Algorytm jakim jest wyliczana subwencja jest jedynie wzorem do podziału pieniędzy budżetu państwa, w którym nie uwzględnia się rzeczywistych kosztów zadania jakim jest prowadzenie oświaty. Wielkość subwencji nie odzwierciedla kosztów zadań oświatowych, w związku z czym zachodzi konieczność uzupełnienia jej z dochodów własnych.

Ilość szkół, ilość uczniów i ich struktura wiekowa oraz miejsce zamieszkania w znaczny sposób wpływają na koszty funkcjonowania szkół, podobnie jak płace nauczycieli ustalane rozporządzeniem Ministra Edukacji. Sieć osadnicza – niska gęstość zaludnienia, układ komunikacyjny i rozmieszczenie budynków szkolnych pozostałe po poprzednim systemie mają znaczny wpływ na obecny kształt organizacyjny i tym samym koszty. Kształcenie oddziału 7 i 25 osobowego wymaga takiej samej liczby nauczycieli. Na terenach wiejskich funkcjonuje wiele małych szkół z niewielką liczbą dzieci, co skutkuje wysokimi jednostkowymi kosztami kształcenia. Wobec wielości zadań jakie ma do wypełnienia samorząd zachodzi konieczność racjonalizacji wydatków oświatowych przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiego poziomu kształcenia. Analiza danych demograficznych wskazuje z jak dużym spadkiem liczby dzieci w szkołach będziemy mieli do czynienia w latach następnych. Na przestrzeni 2005-2010 liczba dzieci w szkołach spadnie o około 190.

Wersje zmian

Docelowy kształt oświaty na terenie gminy planowany jest następująco:

Likwidacja SP Paszowa – wszyscy uczniowie do SP w Wańkowej, likwidacja Gimnazjum w Wańkowej, wygaszanie SP w Orelcu, likwidacja zespołów szkół w Uhercach i Olszanicy i utworzenie 1 gminnego gimnazjum w Olszanicy z jednoczesną dyslokacją tej szkoły podstawowej do Uherzec. Pozostawienie bez zmian SP w Rudence, przekształcenia SP w Stefkowej w latach następnych np. 2007/2008.

Skutki

Skutkiem tej reformy będzie stworzenie optymalnej sieci szkolnej: zmiana dotyka wszystkie środowiska wiejskie w gminie. Utworzenie jednego gminnego gimnazjum w Olszanicy i 2 stabilnych nie podlegających przekształceniom szkół podstawowych w Uhercach i Wańkowej, spowoduje stabilizację kadry pedagogicznej oraz trwałe długofalowe oszczędności wynikające z poprawy struktury organizacyjnej tj.(liczniejsze oddziały w szkołach podstawowych i gimnazjach).

Wstępny bilans oszczędności wynosi 296 000 zł.

Natomiast w celu podniesienia poziomu i zakresu kształcenia należy podejmować następujące działania:

- sukcesywnie wymieniać sprzęt szkolny i doposażyć szkoły w pomoce dydaktyczne,
- udzielać jak najdalej idącej pomocy rodzinom biednym przy zakupie podręczników i innych pomocy szkolnych,
- pozyskiwać środki na organizację i rozwój zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci,
- promować i wspomagać młodzież uzdolnioną,
- stwarzać dobre warunki do podnoszenia kwalifikacji nauczycieli.

Ochrona zdrowia

Rozmiar działalności służby zdrowia ściśle uzależniony jest od liczby mieszkańców gminy oraz ich stanu zdrowia. **Podstawową opiekę lekarską** na terenie gminy świadczy Ośrodek Zdrowia w Olszanicach, a **opiekę specjalistyczną** Przychodnia Specjalistyczna w Lesku. **Opiekę szpitalną** mieszkańcom gminy zapewnia Szpital Powiatowy w Lesku oraz inne ośrodki leczenia zamkniętego, z którymi Podkarpacki Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia w Rzeszowie zawarł kontrakty.

Pomoc doraźną w zakresie wyjazdów do zachorowań, wypadków i usług ambulatoryjnych udziela Pogotowie Ratunkowe w Lesku.

Podstawowym problemem dotyczącym ochrony zdrowia w przypadku dzieci i młodzieży jest wzrost zjawisk nerwicowych, zaburzeń osobowości, a także potrzeb stomatologicznych. W przypadku ludności w wieku produkcyjnym obserwuje się wzrost nadumieralności mężczyzn w wieku około 45 lat co wskazuje na konieczność zwiększenia działań w zakresie opieki kardiologicznej i onkologicznej. Niepokojącym również jest fakt narastania inwalidztwa, które w przyszłości może stanowić poważny problem społeczny i ekonomiczny. Dlatego też, obok zapewnienia tej grupie odpowiedniej opieki lekarskiej, ważnym obszarem działania powinno być wychowywanie i szerzenie kultury i oświaty zdrowotnej w celu zrozumienia przez ogół społeczeństwa realnych zagrożeń dla jego stanu zdrowia i życia.

Zamierzony cel zostanie uzyskany poprzez:

- propagowanie zdrowego beznałogowego stylu życia,
- prowadzenie w szkołach zajęć z zakresu oświaty zdrowotnej,
- prowadzenie gimnastyki korekcyjnej w szkołach,
- rozwijanie sieci ścieżek rowerowych i ścieżek zdrowia,
- wspieranie przedsięwzięć związanych z aktywnością ruchową,
- zwiększenie wydajności systemu opieki zdrowotnej i poprawę jakości usług poprzez doposażenie w sprzęt i aparaturę medyczną korzystając z możliwości dofinansowania ze środków unijnych,
- realizację priorytetowych programów zdrowotnych w zakresie zwalczania chorób krążenia i nowotworów,
- działania zmierzające do dostosowania organizacji pracy służb medycznych do potrzeb społeczeństwa, a nie do norm i wskaźników,
- zapewnienie całodobowej opieki lekarskiej w sezonach wzmożonego ruchu turystycznego.

Pomoc społeczna

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ciągle wzrasta, dodatkowo zmiana w przepisach od 1 maja 2004 roku w zakresie świadczeń socjalnych nakłada na samorządy gminne większy zakres obowiązków. Pomimo dużej skali udzielanych świadczeń pomocy społecznej zwłaszcza w zakresie zasiłków oraz pomocy w formie usług, poziom zaspokojenia potrzeb w tym zakresie znacznie odbiega od oczekiwań społecznych. Powodem takiego stanu rzeczy jest ubogi w gminie i w powiecie rynek pracy, duże bezrobocie, niskie dochody mieszkańców. 298 rodzin jest objętych pomocą społeczną, t.j. 1295 osób w tych rodzinach.

Z pomocy społecznej korzystają rodziny, które mają dzieci w szkołach ponadgimnazjalnych i opłacają internaty oraz dojazdy do szkół, renciści oraz osoby samotne, których zasoby pieniężne nie wystarczają nawet na zaspokojenie podstawowych bieżących potrzeb.

Przy ograniczonych możliwościach finansowych budżetu gminy, wobec ciągłego wzrostu potrzeb w zakresie pomocy społecznej, zadania gminy będą się koncentrować na usprawnieniu systemu kierowania, a mianowicie:

- usprawnienie metod docierania i kwalifikowania do objęcia pomocą społeczną osób i rodzin znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji materialnej,
- dopracowanie modelu ośrodka pomocy społecznej, w którym praca socjalna i współpraca z instytucjami i organizacjami byłaby funkcją pierwszoplanową.

Zasadniczymi celami powyższych działalności są :

- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego i zapobieganie patologii wśród najuboższej części społeczeństwa gminy,
- zwiększenie efektywności inwestowania w pomoc społeczną środków budżetowych,
- obejmowanie pomocą rodziny, które chwilowo, z różnych przyczyn znalazły się w trudnej sytuacji socjalnej.

Kultura

Instytucje kultury funkcjonujące dotychczas w oparciu o dochody z budżetu gminy lub prowadząc w większości darmową (lub za symboliczną opłatą) działalność o charakterze prezentacyjnym, zostały zmuszone do podjęcia prób znalezienia nowych sposobów i form zaistnienia na rynku kultury.

Jedną z najpowszechniejszych i podstawowych form uczestnictwa w kulturze jest działalność ośmiu wiejskich świetlic, w których skupia się życie kulturalne gminnej społeczności, gdzie lokalni wolontariusze starają się rozpowszechniać wartości kulturowe regionu. Centrum życia kulturalnego na terenie gminy pełni Referat Kultury Oświaty Sportu i Promocji, przy którym działają zespoły ludowe „ UHERCZANIE” , „KOROLIK”, „ OLSZA” kultywujące tradycje regionalne. Bardzo ważną rolę w upowszechnianiu kultury poprzez czytelnictwo pełni Gminna Biblioteka Publiczna w Olszanicach z działającą przy niej kawiarenką internetową oraz jej filie w Uhercach Mineralnych (także kawiarenka internetowa), Stefkowej, Wańkowej, Jednak największe znaczenie dla rozwoju kultury mają szkoły, w których następuje pierwsze zetknięcie się dzieci i młodzieży z różnymi formami działalności kulturalnej oraz sposobami jej przekazywania.

Inną formą upowszechniania kultury jest działalność sportowa prowadzona przez kluby sportowe LKS „Olszanka”- Olszanica „Ortis”- Rudenka „ Szarotka”- Uherce Mineralne Kluby prowadząc działalność gospodarczą opartą na lokalnych wolontariuszach i angażując do tego młodzież, pomaga wypełnić lukę jaką często jest brak konkretnego zajęcia dla tych młodych ludzi w czasie wolnym. Dlatego niezbędnym jest dalsza modernizacja stadionów poprzez wykonanie zadania trybun oraz oświetlenie obiektu.

Skromność środków finansowych jakimi dysponuje samorząd ogranicza działalność kulturalną na terenie gminy, jednak mimo wielu trudności planuje się upowszechniać działalność kulturalną poprzez:

- organizowanie zespołów artystycznych przy szkołach,
- wspieranie i promowanie działalności artystycznej i ludowej,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do potrzymania kultury ludowej a przede wszystkim: angażowanie osób wykwalifikowanych do prowadzenia działalności

kulturalnej i sportowej w szkołach, świetlicach wiejskich, które spełnią oczekiwania ludności gminy.

7.4. Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury technicznej

Dokonana analiza istniejących na terenie gminy szlaków komunikacyjnych wyraźnie wskazuje na wystarczającą ich ilość. Znacznie gorzej wygląda jakość tych dróg, dlatego też w planach rozwojowych gminy Olszanica największy nacisk będzie położony na przebudowę i modernizację najważniejszych ciągów komunikacyjnych gminy celem zaspokojenia potrzeb przewozowych mieszkańców, zapewnienia odpowiedniego poziomu usług komunikacyjnych oraz podniesienia atrakcyjności regionu.

Dla zdynamizowania rozwoju gminy niezbędne jest :

- przebudowa i modernizacja dróg powiatowych i gminnych,
- przebudowa dróg powiatowych na linii wschód – zachód,
- wykonanie chodników dla pieszych celem podniesienia bezpieczeństwa.

Przy odpowiednio rozbudowanej sieci dróg niezbędne będzie wykonanie miejsc parkingowych w ilości wystarczającej do potrzeb. Dotyczy to w szczególności obsługi ruchu turystycznego w okresie letnim oraz coraz częściej zimowym przy zwiększonym napływie turystów. Dotychczas na terenie gminy w odniesieniu do zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej zakładano parkowanie w garażach i na terenie posesji.

Natomiast na terenach wyznaczonych pod różnego rodzaju funkcje, już na etapie zagospodarowywania działki koniecznym będzie zapewnić, stosownie do jej przeznaczenia i sposobu zabudowy, odpowiednią ilość miejsc parkingowych wraz z drogami dojazdowymi w nawiązaniu do sieci dróg publicznych.

Rozbudowując i modernizując sieć komunikacyjną w gminie koniecznym będzie stosowanie różnorodnych przedsięwzięć, które ograniczą wpływ hałasu oraz zanieczyszczeń drogowych na środowisko lokalne.

Zaliczamy do nich:

- przebudowę dróg,
- poprawę stanu nawierzchni dróg,
- zwiększenie przepustowości dróg,
- wykonanie prawidłowego profilu dróg,
- ograniczenie prędkości,
- wprowadzenie ograniczeń dla pojazdów ciężkich,
- stosowanie ekranów akustycznych, wykorzystując drzewa oraz krzewy nadające się do tego rodzaju zabezpieczeń przed hałasem i spalinami samochodowymi,
- w przypadku szkół, obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych stosować specjalne izolacje redukujące hałas, stolarkę okienną o podwyższonej izolacji akustycznej.

Spełnienie wymienionych warunków niewątpliwie pozytywnie wpłynie na bezpieczeństwo komunikacyjne w gminie Olszanica, podniesie standard podróżowania oraz w znacznym stopniu wpłynie na atrakcyjność gminy oraz zdynamizuje jej rozwój.

Zaopatrzenie mieszkańców gminy w wodę.

Na terenie gminy funkcjonują 2 wodociągi komunalne w Olszanicy i Wańkowej. Ponadto, istnieje 1 wodociąg zakładowy przy Zakładzie Karnym w Uhercach, który zaopatruje 86 mieszkań na osiedlu mieszkaniowym przy zakładzie.

Zbiornice systemy zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Olszanica.

Miejscowość	Admini- strator ujęcia	Rodzaj ujęcia	Wydatność ujęcia	Długość sieci wodociągowej [km]	Ilość obsługi- wanych budynków	Cena 1 m ³ wody [zł]
Olszanica	gmina	studnie głębinowe	288 m ³ /d	6,0	114	1,80
Wańkowa	gmina	powierzchniowe	75 m ³ /d	2,5	5	3,60
Uherce	Zakład Karny	studnie głębinowe	288 m ³ /d	b.d.	zakład+86	b.d.

Planuje się podjąć następujące kierunki działań:

- modernizację istniejących ujęć wody,
- budowę nowych ujęć wody dla całości gminy.
- utworzenie stref ochronnych dla ujęć wody.

Biorąc pod uwagę rozległy teren gminy oraz szczupłość środków finansowych w budżecie planuje się, że program kompleksowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy zostanie zakończony do roku 2015.

Planowane działania w zakresie gospodarki ściekami

Planowane działania w zakresie gospodarki ściekami. Ograniczenie zanieczyszczenia ze źródeł przemysłowych i gospodarczych (ograniczenie zrzutu, niektórych substancji niebezpiecznych).

Zwiększenie ilości oczyszczonych ścieków komunalnych.

Działania w zakresie realizacji celów krótkookresowych:

Zarządzanie ochroną wód:

Ograniczenie zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami (sukcesywnie) poprzez modernizację technologii produkcji.

Planowane działania w zakresie gospodarki ściekowej obejmują:

Inwestycje:

- sukcesywnie porządkowanie gospodarki ściekowej w miejscowościach **gm. Olszanica** poprzez modernizację, rozbudowę i budowę kanalizacji zbiorczej,
 - ograniczanie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa – sukcesywnie do 2015 r.), ograniczenie ilości zanieczyszczeń powstających w rolnictwie – głównie gnojowicy. Głównym odpadem z produkcji zwierzęcej na skalę przemysłową jest gnojowica. Ma ona w niektórych przypadkach, zwłaszcza wtedy, gdy postępuje się z nią w sposób nieumiejętny, istotny wpływ na stan czystości wód powierzchniowych, ale również i podziemnych. Z jednej strony gnojowica stanowi wartościowy nawóz organiczny, mający zastosowanie do nawożenia upraw polowych, przede wszystkim łąk i pastwisk; z drugiej strony, przy jej powstawaniu w nadmiarze w stosunku do możliwości wykorzystania do nawożenia, stanowi poważny problem utylizacyjny. W porównaniu z obornikiem gnojowica odznacza się bardziej zróżnicowanym składem, a przez to jest trudniejsza do zastosowania w praktyce rolniczej. Wyjątkowo wysoka zawartość związków azotowych powoduje bardzo duże zapotrzebowanie na tlen (BZT_5) wynoszące dla gnojowicy bydłowej 10 000 - 20 000 mgO_2/dm^3 . Nadmierne nawożenie gnojowicą powoduje trwałe a częstokroć nieodwracalne zmiany w środowisku glebowym, przejawiające się niszczeniem drzewostanu i naturalnych zbiorowisk szaty roślinnej, przy równoczesnym pojawianiu się flory synantropijnej prowadzącej do zachwaszczenia gruntów rolnych i użytków zielonych. Nawożenie gleby wysokimi dawkami gnojowicy może prowadzić do trwałej anerobiozy, a w konsekwencji do zahamowania życia biologicznego i utraty zdolności jej samooczyszczania. W powietrzu glebowym następuje koncentracja dwutlenku węgla (CO_2), co prowadzi do procesów beztlenowych w glebie, przy których wydzielają się siarkowódór, metan, etylen i inne związki trujące dla roślin. Nawożenie gnojowicą gleb zwięzłych prowadzi do zatykania porów i całkowitego zahamowania na pewien okres wymiany gazów w glebie. Niewłaściwie składowana i nieuzdatniana gnojowica jest przyczyną silnego zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.
- Szczególną rolę w zanieczyszczeniu wód odgrywają związki azotu i fosforu; zwłaszcza niebezpieczne są azotany, odznaczające się silnym działaniem toksycznym. Zanieczyszczenie powietrza powodowane gnojowicą jest również uciążliwe dla środowiska. Wydzielanie się z gnojowicy metanu, tlenku węgla, amoniaku i siarkowodoru (mają one w większych stężeniach własności trujące) powoduje, że fermy hodowlane są uciążliwe dla otoczenia. Do odczuwalnego zanieczyszczenia powietrza w odległości 800 m od obory, przyczyniają się gospodarstwa o obsadzie powyżej 180 SD (sztuk dużych, o masie powyżej 500 kg).
- Degradacji środowiska sprzyjają również mikroorganizmy występujące w gnojowicy, zwłaszcza ich odmiany chorobotwórcze w stosunku do ludzi i zwierząt.
- Ograniczenie szkodliwego wpływu gnojowicy na stan środowiska można osiągnąć przez jej gospodarcze wykorzystanie :
- rolnicze zagospodarowanie gnojowicy surowej,
 - rolnicze zagospodarowanie gnojowicy wstępnie uzdatnionej,
 - biologiczne unieszkodliwianie gnojowicy za pomocą osadu czynnego,

beztlenową fermentację gnojowicy (produkcja biogazu),
wytwarzanie kompostu,
produkcję komponentów do pasz.

W gospodarstwach o obsadzie do 500 SD szczególnie przydatne są pierwsze cztery systemy (a, b, c, d), a zwłaszcza beztlenowa fermentacja z wytwarzaniem biogazu, stąd w niniejszym opracowaniu ograniczono się do skomentowania tylko tych czterech systemów.

⇒ rolnicze zagospodarowanie gnojowicy surowej

- gnojowicę w stanie surowym wykorzystywać tylko w wyjątkowych przypadkach
- do nawożenia stosować beczkowozy z rozdeszczowywaczami lub deszczownie
- przed użyciem w/w urządzeń pozbawiać gnojownicę części stałych
- stosować gnojowicę krótko przed okresem wegetacyjnym
- nie stosować nawożenia w czasie wegetacji (spalanie i zanieczyszczanie upraw)

⇒ rolnicze zagospodarowanie gnojowicy wstępnie uzdatnionej.

- wstępne uzdatnianie gnojowicy polega na oddzieleniu frakcji stałej oraz napowietrzaniu frakcji płynnej w środowisku osadu czynnego, mające na celu redukcję azotanów i pozbycie się drażniącego zapachu. Tak przygotowaną gnojowicę rozdeszczowuje się na polach, a jej uzdatnianie może być prowadzone:
- w rowach utleniających, zabudowanych w pomieszczeniach inwentarskich bezpośrednio podciągami gnojowymi,
- w zbiornikach z aeratorami stałymi, powodującymi wymieszanie i napowietrzanie gnojowicy,
- poprzez kompostowanie (według technologii szwedzkiej firmy Alfa-Laval), polegające na biotermicznym rozkładzie substancji organicznych w zamkniętych zbiornikach.

⇒ biologiczne unieszkodliwianie gnojowicy za pomocą osadu czynnego

- przerób osadów i części stałych przed rolniczym wykorzystaniem gnojowicy

⇒ beztlenową fermentację gnojowicy (produkcja biogazu)

- Fermentacja beztlenowa (metanowa) jest złożonym procesem biochemicznym, zachodzącym w warunkach beztlenowych. Wielkocząsteczkowe substancje organiczne rozkładane są przez bakterie i enzymy na związki proste. Zaletami tego procesu jest:
- fermentacja beztlenowa przetwarzająca gnojowicę i zawarte w niej części stałe w masę niezagniwającą,
- możliwość uzyskania produktu łatwego do odwodnienia,
- uzyskanie produktu chemicznie ustabilizowanego (głównie CH_4 i CO_2),
- pozbawienie produktu drażniących odorów,
- uzyskanie w wyniku fermentacji biogazu o wartościach energetycznych – średnio $0.6 \text{ m}^3/\text{m}^3$ komory fermentacyjnej,
- uzyskanie lepszych właściwości nawozowych i sorpcyjnych (związki azotowe w tej samej ilości jednak w postaci przyswajalnego azotu amonowego),
- zmniejszona o ok. 30 – 50 % ilość substancji organicznych (przy dodatkach popastwiskowych i poźniwnych) podwyższa efekt nawożenia,
- wzrost pH z 7 do 8,
- zmniejszona o ok. 60 – 80 % ilość wskaźnika zanieczyszczeń BZT_5 ,

-
- zmniejszona o ok. 50 – 60 % ilość wskaźnika CHZT.
 - Stan zagospodarowania odchodów zwierzęcych na obszarze gminy jest niezadowalający. Pewną poprawę należy wiązać z likwidacją wielu wielkotowarowych gospodarstw rolnych jak i ze spadkiem poziomu hodowli w gospodarstwach indywidualnych. Jednak tam, gdzie hodowla jest utrzymywana stwierdza się nieprawidłowości w postępowaniu z odchodami zwierzęcymi. Następstwami nieprawidłowego postępowania z gnojowicą jest wypłukiwanie przez wody deszczowe zanieczyszczeń z przyłobobornika czy kiszonki. Ścieki te są niezwykle groźne dla jakości wód powierzchniowych oraz dla życia biologicznego w ciekach. Zanieczyszczenia w tych wodach pojawiają się w bardzo dużych stężeniach, a migrując w głąb profilu stały się przyczyną skażenia wód podziemnych i ich pierwszego poziomu wodonośnego, z którego czerpie wodę większość studni gospodarskich. Zanieczyszczenia tego rodzaju mogą być nawet przyczyną zgonów niemowląt i osób starszych korzystających przez dłuższy okres z takiej wody.

W celu poprawy sytuacji należy podjąć próby spowodowania :

- poprawienia szczelności płyt gnojowych,
- zwiększenia pojemności zbiorników do sezonowania gnojówki,
- poprawienia szczelności zbiorników na gnojówkę,
- poprawienia wyposażenia w odpowiedni sprzęt do rozdeszczowania gnojowicy,
- poprawienia stanu wiedzy o zasadach postępowania z odchodami zwierzęcymi,
- poprawienia świadomości ekologicznej rolników,

Wody - kształtowanie stosunków wodnych, zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód w gminie

W ramach tego celu należy:

- ⇒ dążyć do zwiększenia naturalnej retencji wód oraz do utrzymania istniejących zdolności retencyjnych, zwłaszcza na obszarach intensywnie użytkowanych przez człowieka, poprawić infrastrukturę przeciwpowodziową, budować wały , poprawić regulację cieków wodnych.

Cele szczegółowe średniookresowe:

Zwiększenie ilości obiektów i urządzeń infrastruktury przeciwpowodziowej.

Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód w gminie.

Działania w zakresie realizacji celów średniookresowych

Podstawowe działania w zakresie właściwego kształtowania stosunków wodnych poprzez działania inwestycyjne (m.in. budowa, wałów przeciwpowodziowych) i pozainwestycyjne realizowane będą przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie przy współdziale samorządu gminny. Ochronę przed powodzią oraz suszą prowadzi się zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej oraz planami przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze państwa. Dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej sporządza studium określające w szczególności granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią, przy uwzględnieniu: częstotliwości występowania powodzi, ukształtowania dolin rzecznych i tarasów zalewowych, strefy przepływu wezbrań powodziowych, terenów zagrożonych osuwiskami (skarp lub zboczy), terenów depresyjnych oraz bezodpływowych.

Działania w zakresie realizacji celów średniookresowych:

- regulacja cieków wodnych, (usuwanie skutków powodzi, regulacja odcinków rzek i potoków oraz budowie regulacyjne),
- poprawa stanu systemów melioracyjnych (konserwacja urządzeń melioracyjnych na potokach), budowa nowych na niefunkcjonalnych terenach,
- budowa i poprawa stanu systemów odwadniania dróg,
- przeciwdziałanie wkraczaniu zabudowy na tereny zalewowe, poprzez stosowanie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- dostosowywanie użytkowania rolniczych terenów położonych w sąsiedztwie rzek i potoków do skali zagrożenia powodziowego (preferowanie użytkowania łąkowego oraz właściwe kształtowanie pasów roślinności wzdłuż cieków wodnych).

Plan gospodarki odpadami stałymi Gospodarka odpadami

Odpady stanowią źródło zanieczyszczeń wszystkich elementów środowiska dla tego gospodarka nimi powinna być traktowana priorytetowo.

Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze gmina nie jest predysponowana do lokalizowania składowisk odpadów i innych instalacji do ich unieszkodliwiania i odzysku. Potencjał gminy gospodarczy sprawia, że nie ma zbyt wiele odpadów pochodzących z sektora gospodarczego. Gmina obowiązana jest do budowy systemu selektywnej zbiórki odpadami komunalnymi.

W zakresie gospodarowania odpadami powstającymi w sektorze komunalnym wyróżniamy cele krótkookresowe i średniookresowe:

Cele krótkookresowe, to:

1. Wdrożenie planu gospodarki odpadami w gminie.

2. Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych 95% mieszkańców gminy
3. Organizacja selektywnej zbiórki odpadów, zapewnienie warunków do ich zagospodarowania usuwania oraz likwidacji dzikich wysypisk śmieci,
4. Edukacja ekologiczna mieszkańców i prowadzona w szkołach, w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami,
5. Sukcesywne usuwanie odpadów azbestowych z terenu gminy.

Szczegółowe określenie celów w zakresie gospodarowania odpadami zawiera „Plan gospodarki odpadami dla gminy Olszanica”

Cel średniookresowy,to:

1. Zapobieganie i minimalizacja powstawania odpadów do poziomu określonego w „Planie gospodarki dla gminy Olszanica”.
2. Zwiększenie stopnia kontroli obrotu osadami ściekowymi celem maksymalnego bezpieczeństwa zdrowotnego i ochrony środowiska.
3. Usuwanie odpadów azbestowych z terenu gminy.

Działania średniookresowe:

- wdrożenie systemu selektywnej zbiórki odpadów,
- organizacja punktu gromadzenia odpadów komunalnych,
- organizacja gminnego punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych,
- Stworzenie systemu zbierania odpadów wielkogabarytowych: okresowy odbiór tych odpadów bezpośrednio od ich właścicieli oraz stworzenie warunków do zamówienia takiej usługi indywidualnie, jako „usługa na telefon”;
- Wdrożenie systemu zbierania odpadów budowlanych;
- modyfikacja systemu odpłatności za wytwarzane odpady: poprzez podwyższenie stawek opłat za odpady nie-segregowane „u źródła”, zmieszane z surowcami wtórnymi lub odpadami niebezpiecznymi, bądź zastosowanie stawek bonifikacyjnych dla odpadów segregowanych;
- wdrożenie systemu kompostowania przydomowego i/lub wariant kompostowania w pryzmach;
- podnoszenie świadomości ekologicznej obywateli;

W zakresie gospodarowania odpadami powstającymi w sektorze gospodarczym planujemy następujące zadania:

- zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie stosowanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych,
- wdrożenie systemów pełnej i wiarygodnej ewidencji odpadów i metod ich zagospodarowania,
- unieszkodliwianie osadów ściekowych przez odwadnianie i wapniowanie,
- kompostowanie skratek z oczyszczalni ścieków z odpadami zielonymi,
- podnoszenie świadomości ekologicznej przedsiębiorców.

W zakresie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi zwracamy uwagę na:

- zapewnienie warunków bezpiecznego dla zdrowia ludzi usunięcia wyrobów zawierających azbest i zdeponowania ich na wyznaczonych składowiskach w sposób eliminujący ich negatywne oddziaływanie,
- inicjowanie związków gmin dla budowy składowiska odpadów azbestowych na terenie powiatu,
- inspirowanie właściwej działalności w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest, poszukiwanie inwestorów i podejmowanie inicjatyw lokalizacyjnych,
- zapewnienie odzysku i recyklingu olejów odpadowych,
- zapewnienie odzysku i recyklingu wycofanych z eksploatacji pojazdów.
- egzekwowanie stosowania przepisów krajowych i unijnych w zakresie ochrony przed hałasem.

Plan Rozwoju Lokalnego określa następujące kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami:

- przygotowanie wraz z gminami sąsiednimi kompleksowego systemu gospodarki odpadami zgodnie z zalecanymi kierunkami polityki komunalnej i ekologicznej państwa,
- całkowita likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
- wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów (przez zastosowanie pojemników na różne rodzaje odpadów) oraz recyklingu odpadów,
- wprowadzenie na terenach o zabudowie rozproszonej wiejskich punktów gromadzenia odpadów (WPGO – kontener obsługuje mieszkańców w promieniu 1- 1,5 km),
- wspomaganie racjonalnej gospodarki odpadami poprzez edukację ekologiczną, głównie wśród dzieci i młodzieży szkolnej.

W gospodarce odpadami komunalnymi powinno się dążyć do zrealizowania następujących celów:

1. objęcia 100 % mieszkańców zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych,
2. kierowanie w roku 2010 na składowiska do 75,0% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995), oraz w roku 2013 – 50,0% (również w stosunku do 1995 r),
3. wydzielenie 20,0 % odpadów wielkogabarytowych ze strumienia odpadów komunalnych poprzez selektywną zbiórkę w roku 2006 oraz analogicznie 50,0% w 2010r i 70,0% w roku 2014,
4. co najmniej 15,0 % poziom wydzielenia odpadów budowlanych ze strumienia odpadów komunalnych w roku 2006, 40,0% w roku 2010 i 60,0 % w roku 2014,
5. 15,0% wydzielenie odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych poprzez ich selektywną zbiórkę w roku 2005, 50,0% w 2010 r. i 80,0% w 2014 r,
6. zapewnienie odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych dla osiągnięcia w latach 2007 - 2010 poziomu odzysku – 50,0 % oraz poziomu recyklingu – 25,0 %.

Gmina posiada:

uchwalony Plan Gospodarki Odpadami na lata 2004-2015,
oraz Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2015!!!

Kierunki zaopatrzenia gminy w gaz ziemny

Na terenie Gminy Olszanica nie ma gazu ziemnego. Gaz średnio-prężny znajduje się na terenie sąsiedniej Gminy Lesko. Gazociąg ten posiada znaczne rezerwy w zakresie możliwości przesyłowych, co umożliwia gazyfikację miejscowości w naszej gminie. Zasadniczym problemem w przeprowadzeniu kompleksowej gazyfikacji gminy, przy uwzględnieniu niekorzystnej konfiguracji terenu oraz bardzo trudnych warunków geologicznych, jest brak środków finansowych w budżecie gminy. Również dotychczasowa praktyka wskazuje, że nie ma szerokiego zainteresowania mieszkańców możliwością korzystania z gazu ziemnego. Powodem takiego stanu rzeczy jest jego wysoka cena, co przy bardzo niskich dochodach lokalnej społeczności wyklucza jego wykorzystanie. Niemniej jednak należy liczyć się z tym, że po roku 2010 sytuacja materialna społeczeństwa gminy ulegnie znacznej poprawie (przy znaczącym rozwoju turystyki i usług z tym związanych), co stworzy warunki do kontynuacji gazyfikacji.

Elektroenergetyka

Gmina w zakresie dostaw energii elektrycznej obsługiwana jest przez Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A.- Rejon Energetyczny w Sanoku. Zasilanie odbywa się liniami elektroenergetycznymi średniego napięcia 15 kV poprzez stacje transformatorowe ŚN/nn o mocy pokrywającej ogólne zapotrzebowanie oraz zapewnia niezbędną rezerwę. Stan techniczny linii średnich i niskich napięć jest dobry i o wymaganym standardzie. W planach perspektywicznych gminy przestrzenny rozkład źródeł mocy (stacji trafo) wymagać będzie w miarę wzrostu zapotrzebowania istniejących odbiorców i pojawiania się nowych, rozbudowy i modernizacji. Wymienione zadania wymagają ścisłej współpracy gminy jako gospodarza terenu oraz Zakładu Energetycznego –właściciela linii przesyłowych.

Do zadań gminy w zakresie energetyki należy zaliczyć sprawę oświetlenia ulicznego w poszczególnych miejscowościach. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na oświetlenie ciągów komunikacji pieszej o największym natężeniu, przy skrzyżowaniach głównych dróg, w rejonie placówek oświatowych i kulturalnych. Zadania te będą realizowane sukcesywnie ze środków własnych posiadanych w budżecie gminy oraz środków, które gmina pozyska z różnych źródeł dofinansowujących inwestycje samorządowe.

Telekomunikacja oraz kierunki jej rozwoju.

Wskaźnik gęstości telefonicznej na terenie gminy Olszanica jest zadawalający. Obecnie jedynym operatorem telekomunikacyjnym na obszarze gminy jest Telekomunikacja Polska S.A., która ma pozycję monopolisty i nic nie wskazuje na to, żeby w najbliższym czasie sytuacja uległa zmianie.

Planem rozwoju tej dziedziny infrastruktury jest podniesienie wskaźnika gęstości telefonicznej do wartości zakładanych na terenie kraju (w skali kraju gęstość telefoniczna dla obszarów wiejskich wynosi 22 abonentów na 100 mieszkańców), Gmina zbliża się do tego wskaźnika, jednak biorąc pod uwagę brak zainteresowania ze strony TP S.A. rozwojem telekomunikacji na terenach małych miejscowości, trudno będzie te zamierzenia zrealizować. W tej sytuacji jedynym możliwym rozwiązaniem jest rozwój telefonii komórkowej poprzez wchodzenie na rynek różnych operatorów, co wymusi obniżenie kosztów połączeń. Biorąc pod uwagę rozwój tego rodzaju połączeń, należy dopuścić do lokalizacji na terenie całej gminy masztów anten telekomunikacyjnych w miejscach nie kolidujących z określonymi w Planach Rozwoju Lokalnego podstawowymi funkcjami.

8. Realizacja zadań i projektów na terenie gminy

Gmina Olszanica dla spełnienia podstawowych wymogów stawianych regionom, które chcą rozwijać sieć usług turystycznych musi w krótkim czasie rozpocząć i wykonać kilka podstawowych zadań inwestycyjnych bez których nie ma możliwości funkcjonować jako teren atrakcyjny turystycznie. Przygotowanie gminy pod względem właściwej infrastruktury technicznej oraz bazy noclegowo- gastronomicznej pozwoli na szerokie zainteresowanie tym regionem różnych biur podróży, organizatorów imprez zbiorowych oraz indywidualnych turystów zarówno z kraju jak i z zagranicy. Planowane zadania oraz projekty zostały opracowane w wyniku konsultacji przeprowadzonych na terenie gminy wśród mieszkańców, Rad Sołeckich, Rady Gminy, Wójta, Kierownictwa Urzędu Gminy, pracowników oraz z udziałem osób zajmujących się zawodowo działalnością w biznesie turystycznym, a także właścicieli gospodarstw rolnych prowadzących działalność agroturystyczną, którzy wnosili do Planu uwagi jakie zebrali od osób odwiedzających gminę a korzystających z ich małych gospodarstw agroturystycznych. Dodatkowo teren naszej gminy jest atrakcyjny dla małych i średnich firm, które mogą tu liczyć na wykwalifikowanych i wykształconych ludzi.

8.1. Planowane projekty i zadania inwestycyjne w latach 2005 – 2015
GMINA OLSZANICA

Lokalizacja	Forma własności	Nazwa programu lub zadania	Lata realizacji	Wartość zadania wg cen z 2004 (w tys.)	ZNAK
1	2	3	4	5	6
Teren całej gminy Olszanica	Własność gminy i innych właścicieli	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie gazyfikacji obszaru całej gminy.	2005 – 2015	3500	OP
		Budowa gminnej oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej.	2005 – 2010	22022	GW
Miejscowość Paszowa	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej i modernizacja dróg gminnych i dojazdowych rolniczych dróg do pól.	2005 – 2015	100	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej i modernizacja drogi powiatowej na odcinku Wańkowa – Rakowa (przez Paszową)	2005 – 2015	1522,3	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej i budowa wyciągu narciarskiego	2005 - 2015	150	TR
		Opracowanie dokumentacji technicznej i regulacja rzeki „Borsukowiec”	2005 – 2015	Wg cen RZGW	WROW
		Opracowanie dokumentacji oraz remonty obiektów dziedzictwa kulturowego cerkwi i cmentarza	2005 – 2015	200	WROW

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Miejscowość Orelec	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja budynku: świetlicy wiejskiej (toalety i instalacji wodno – kanalizacyjnej)	2005 – 2015	100	SI
		Przyłącz do wodociągu Solina – Ustrzyki Dolne	2005 – 2015	1000	GW
		Opracowanie dokumentacji technicznej i regulacja potoku płynącego przez Orelec	2005 – 2015	Wg cen RZGW	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja dróg gminnych (położenie asfaltu) od drogi wojewódzkiej nr 895 do zabudowań i wykonanie chodników wzdłuż drogi (5 odcinków dróg)	2005 – 2015	600	IK WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja oświetlenia ulicznego.	2005 – 2015	200	WROW
Miejscowość Zwierzyń	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz budowa oświetlenia ulicznego od Podkamionki aż do mostu na Sanie	2005 – 2015	200	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja drogi gminnej od mostu na Sanie do „Cudownego Źródła”	2005 – 2015	150	IK
		Opracowanie dokumentacji i przebudowa mostu na Sanie	2005 – 2015	303,5	IK
Miejscowość Stefkowa	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja dróg gminnych i dojazdowych rolniczych dróg do pól	2005 – 2015	200	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie chodników wzdłuż drogi krajowej nr 84.	2005 – 2015	400	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja Domu Strażaka	2005 – 2015	500	SI
		Opracowanie dokumentacji zagospodarowania terenów przeznaczonych pod zabudowę oraz ich uzbrojenie w infrastrukturę techniczną.	2005 – 2015	350	WROW

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Miejscowość Wańkowa	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie chodników wzdłuż drogi powiatowej.	2005 – 2015	350	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja istniejącego ujęcia wody pitnej.	2005 – 2015	300	GW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja budynku: szkoła podstawowa (adaptacja poddasza na sale lekcyjne)	2005 – 2015	150	ROiK
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja drogi gminnej od drogi powiatowej Serednica do sklepu P. Potuczko (koło mleczarni)	2005 – 2015	250	IK
Miejscowość Rudenka	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej i regulacja potoku płynącego przez wieś	2005 – 2015	Wg cen RZGW	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja budynku: szkoła podstawowa (zmiana dachu na dwuspadowy)	2005 – 2015	200	ROiK
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja budynku: świetlicy wiejskiej	2005 – 2015	300	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja stadionu sportowego wraz z zapleczem.	2005 – 2015	150	ROiK
		Modernizacja kotłowni w budynku szkoły i instalacji c.o. (na gaz)	2005 – 2015	100	OP

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Miejscowość Uherce Mineralne	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz rozbudowa o salę gimnastyczną wraz z zapleczem socjalnym budynku szkoły.	2005 – 2015	7544	ROiK
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja stadionu sportowego wraz z zapleczem.	2005 – 2015	150	ROiK
		Opracowanie dokumentacji technicznej na budowę kompleksu kulturalno – rekreacyjnego z amfiteatrem i jego budowa.	2005 – 2015	300	ROiK
		Opracowanie dokumentacji oraz remonty obiektów dziedzictwa kulturowego kościoła: parafialnego, jego otoczenia i cmentarza z czasów I wojny światowej.	2005 – 2015	100	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznych na ujęcia wody, sieć wodociagową oraz ich wykonanie	2005 – 2015	500	GW
		Montaż baterii kolektorów słonecznych do ogrzewania c.w.u budynków użyteczności publicznej	2005 – 2015	200	OP
		Doprowadzenie do zlokalizowania, zbadania i opisanie zasobów wód mineralnych	2005 – 2015	100	GW
		Zalesienie lasów gromadzkich	2005 – 2015	150	OP
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja dróg gminnych i dojazdowych rolniczych dróg do pól (17 odcinków dróg)	2005 – 2015	2 500	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie chodników wzdłuż drogi krajowej nr 84 w kierunku od stacji PKP do Olszanicy i przy drodze wojewódzkiej nr 895 w kierunku Soliny.	2005 – 2015	300	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz budowa oświetlenia ulicznego przy drodze wojewódzkiej nr 895 w kierunku Soliny.	2005 – 2015	350	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz dokończenie oświetlenia ulicznego przy drodze krajowej nr 84	2005 – 2015	250	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja oświetlenia ulicznego przy drogach gminnych.	2005 – 2015	200	WROW
		Opracowanie dokumentacji zagospodarowania przestrzennego terenów przeznaczonych pod			

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Miejscowość Olszanica	Własność gminy	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja dróg gminnych i dojazdowych rolniczych dróg do pól (10 odcinków dróg)	2005 – 2015	2 500	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja oświetlenia ulicznego przy drodze krajowej nr 84	2005 – 2015	200	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz budowa oświetlenia placu rekreacyjnego	2005 – 2015	100	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie chodników wzdłuż drogi krajowej nr 84 w kierunku od stacji PKP do POMu, od P Gawor do cmentarza oraz od Szkoły do przystanku PKS w kierunku Ustrzyk Dolnych i przy drodze powiatowej w kierunku od skrzyżowania na Wańkową do P. Szubelak	2005 – 2015	400	WROW
		Montaż baterii kolektorów słonecznych do ogrzewania c.w.u budynków użyteczności publicznej (szkoła)	2005 – 2015	200	OP
		Opracowanie dokumentacji technicznej i regulacja potoku Niwa Myczkowa	2005 – 2015	Wg cen RZGW	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej i regulacja rzeki Olszanka	2005 – 2015	Wg cen RZGW	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz dokończenie remontu (budowy) Domu Strażaka	2005 – 2015	1.000	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja budynku komunalnego nr 210 (zmiana dachu)	2005 – 2015	250	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja oświetlenia ulicznego przy stadionie sportowym	2005 – 2015	150	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz budowa placu targowego	2005 – 2015	50	WROW

**8.1.1 Planowane projekty i zadania inwestycyjne w latach 2005 – 2015
w porozumieniu z Starostwem Powiatowym w Lesku**

Lokalizacja	Forma własności	Nazwa programu lub zadania	Lata realizacji	Wartość zadania	ZNAK
-------------	--------------------	-------------------------------	--------------------	--------------------	------

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

				wg cen z 2004 (w tys.)	
1	2	3	4	5	6

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

Teren Gminy Olszanica	Własność gminy i innych właścicieli	Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie gazyfikacji obszaru całej gminy Olszanica.*	2007 – 2015	3500	OP
		Budowa gminnej oczyszczalni ścieków.*	2005 – 2006 2007 – 2015	1953 3905	GW
		Budowa gminnej kanalizacji sanitarnej.*	2005 – 2006 2007 – 2015	3082 13082	GW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz modernizacja istniejących ujęć wody pitnej w Olszanicy i Wańkowej wraz z wodociągiem w Olszanicy.*	2005 – 2015 Po 2015	400 200	GW
		Opracowanie dokumentacji technicznej i modernizacja drogi powiatowej na odcinku Wańkowa – Rakowa (do Paszowej).*	2005 – 2015	1200	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej i przebudowa mostu w drodze powiatowej Olszanica – Ropienka w miejscowości Wańkowa.*	2005 – 2015	200	IK
		Opracowanie dokumentacji i przebudowa mostu na Sanie w miejscowości Zwierzyń.*	2005	303,5	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej i przebudowa drogi gminnej nr 1 18302R w Paszowej.*	2005 – 2010	322,3	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej i przebudowa drogi gminnej nr 1 18318R w Uhercach Mineralnych.*	2005 – 2015	1200	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej i przebudowa drogi gminnej nr 1 18309R w Olszanicy „Osiedle Błonie” wraz z kanalizacją sanitarną i deszczową.*	2005 – 2015	850	IK WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej i przebudowa drogi gminnej nr 1 18329R w Orelcu.*	2005 – 2015	600	IK
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie chodnika wzdłuż drogi krajowej nr 84 w Uhercach Mineralnych.*	2005 – 2006	300	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz wykonanie chodnika wzdłuż drogi krajowej nr 84 w Olszanicy.*	2005 – 2008	200	WROW
		Opracowanie dokumentacji technicznej oraz budowa bloku dydaktycznego oraz sali			

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

* (inwestycje ujęte w planie rozwoju lokalnego Powiatu Leskiego w latach 2004 – 2013)

**8.1.2 Planowane projekty i zadania inwestycyjne w latach 2005 – 2015
inwestycji państwowych i prywatnych**

Lokalizacja	Forma własności	Nazwa programu lub zadania	Lata realizacji	Wartość zadania wg. cen z 2004 (w tys.)	ZNAK
1	2	3	4	5	6
Ośrodek Doskonalenia Kadr MSWiA w Olszanicy	Własność państwowa	Opracowanie dokumentacji technicznej i budowa krytego basenu (pokrycie basenu odkrytego)	2005 – 2007	Środki MSWiA	TR
Miejscowość Uherce Mineralne	Własność prywatna	Opracowanie dokumentacji technicznej i modernizacja dawnego dworu Herburtów	2005 – 2015	Środki prywatne i pozyskane od sponsorów i UE	TR

**8.1.3 ZESTAWIENIE SZACUNKOWYCH NAKŁADÓW NA REALIZACJĘ
PRZEDSIĘWZIĘĆ UJĘTYCH
W PLANIE ROZWOJU LOKALNEGO NA LATA 2005– 2015
(w tys. złotych wg cen z 2004 r.)**

<i>Priorytet</i>	<i>Znak</i>	<i>Szacunek kosztów*</i>	<i>Szacunek kosztów</i>
Gospodarka wodno-ściekowa	GW	22622	23922
Ochrona powietrza	OP	3500	4050
Infrastruktura komunikacyjna - drogi gminne	IK	4275,8	7725,8
Rozwój oświaty i kultury	ROiK	7544	8494
Wielofunkcyjny rozwój obszarów	WROW	900	5900

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

wiejskich			
Turystyka i rekreacja	TR	--	150
Promocja regionu i społeczeństwo informatyczne	SI	--	900
RAZEM		38841,8	51141,8

* (inwestycje ujęte w planie rozwoju lokalnego Powiatu Leskiego w latach 2004 – 2013)

Należy dodać że wartości podane są wielkościami szacunkowymi, w których będą uwzględnione środki własne, programy pomocowe, fundusze Unii Europejskiej oraz środki z programów ministerialnych, wojewódzkich i Urzędu Marszałkowskiego.

9. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy i powiatu

W swoich planach rozwojowych gmina Olszanica uwzględnia działania gmin ościennych i starostwa powiatu leskiego. Zakres kompetencji gminy Olszanica oraz Starostwa Powiatu Leskiego umożliwia podejmowanie wspólnych przedsięwzięć, czego dobrym przykładem może być np. planowana modernizacja drogi powiatowej relacji Wańkowa -Paszowa. Istnieje także możliwość podłączenia mieszkańców naszej gminy tj. Orelca, Uherzec Mineralnych, Zwierzynia, (Kostrynia) do planowanego wodociągu Solina –Lesko. Remont mostu w kierunku miejscowości Myczkowce, który uległ zniszczeniu podczas powodzi. W perspektywie planowana jest duża inwestycja dla kilku okolicznych gmin z zakresu gospodarki odpadami, tj. budowa zakładu sortowania odpadów stałych w sąsiedniej gminie Ustrzyki Dolne. Jednak z uwagi na skomplikowane procedury przy realizacji tego typu inwestycji oraz bardzo wysokie koszty budowy, trudno określić termin jej realizacji.

10. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego

Przystępując do opracowania **Planu Rozwoju Lokalnego** przyjęto założenie, że do końca roku 2010 zostanie zrealizowane kluczowe dla gminy zadanie inwestycyjne z zakresu ochrony środowiska, czyli wykonanie gminnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Olszanica, co umożliwi dalszą rozbudowę systemu kanalizacyjnego na terenie całej gminy. W konsekwencji do roku 2010 powinien powstać kompleksowy system kanalizacji sanitarnej

na terenie całej gminy wraz z oczyszczaniem ścieków. Równocześnie planuje się budowę nowych oraz modernizację istniejącego ujęcia wody, co pozwoli na likwidację deficytu wody ujawniającego się okresowo na terenie gminy a zwłaszcza podczas sezonu letniego przy coraz częściej występujących okresach suchych. Tego typu inwestycje wymagają stałego nadzoru w okresie eksploatacji, co sprzyja powstawaniu nowych miejsc pracy dla miejscowej ludności. Kolejnym ważnym osiągnięciem będzie poprawa jakości dróg na terenie całej gminy, zarówno powiatowych jak również gminnych, modernizowanych głównie ze środków własnych, otrzymywanych dotacji z budżetu państwa oraz środków pozyskanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Przewiduje się, że do roku 2013, czyli do końca okresu planowania, główne drogi gminne będą miały nawierzchnię twardą ulepszoną (asfalt). Stworzenie dobrej infrastruktury drogowej oraz korzystne w systemie połączeń lokalnych układy komunikacyjne, umożliwiające szybkie i bezpieczne przemieszczanie się na linii wschód – zachód (granica państwa – Olszanica - Zalew Soliński) jest kluczem do sukcesu.

Takie rozwiązanie będzie miało zasadnicze znaczenie dla podniesienia atrakcyjności terenów całej gminy Olszanica oraz w znaczącym stopniu wpłynie na wzrost zainteresowania inwestorów możliwością tworzenia nowych miejsc pracy, zarówno w dziedzinie drobnej wytwórczości, jak też w usługach hotelarsko – gastronomicznych. Bardzo ważną rolę mogą spełnić gospodarstwa agroturystyczne, których rozwój będzie alternatywą dla gospodarstw rolnych nie mających większych perspektyw rozwoju (poza hodowlą bydła oraz koni) z uwagi na niekorzystne warunki klimatyczne, glebowe i terenowe.

Jednak całkowitym zwieńczeniem rozwoju gminy Olszanica, jako gminy turystycznej,

będzie zagospodarowanie doliny Sanu z wykorzystaniem występujących złóż wód mineralnych w Zwierzyniu. Zadanie to przerasta możliwości organizacyjne i finansowe gminy, dlatego czynione są starania o zaangażowanie w to przedsięwzięcie inwestorów z zewnątrz oraz osób fizycznych i prawnych posiadających grunty na tych terenach. Zaletą tego terenu jest niewielka odległość do drogi wojewódzkiej relacji Lesko – Ustrzyki Dolne (3 km), bliskość Zalewu Solińskiego (10 km), Zalew Myczkowiecki (ok.6 km) oraz do granicy państwa w miejscowości Krościenko (ok. 25 km).

Specyficzny mikroklimat, korzystny układ terenu, licznie występujące drogi leśne idealnie nadające się na szlaki turystyki pieszej, rowerowej oraz konnej. Docelowo może tu powstać regionalne centrum uzdrowiskowo – wypoczynkowe, które spełni wszystkie warunki stawiane tego typu ośrodkom.

Zakładając, że realizacja założonego **Planu Rozwoju Lokalnego** przebiegać będzie bez większych problemów, przy akceptacji lokalnej społeczności oraz przy sprzyjających warunkach społeczno – gospodarczych w kraju, można przyjąć, że w ciągu najbliższych 10 lat

od czasu rozpoczęcia realizacji **Planu** na terenie gminy Olszanica poziom bezrobocia osiągnie pułap średniej krajowej. Osiągnięcie sukcesu w przyjętej strategii działań w znacznej mierze uzależnione jest od zaangażowania wszystkich osób, którym zależy na szybkim wzroście gospodarczym gminy oraz osiągnięciem dobrobytu przez jak najliczniejszą liczbę mieszkańców gminy Olszanica.

11. Plan finansowy na lata 2005-2015

11.1. Źródła finansowania Planu Rozwoju Lokalnego

Przystępując do opracowania Planu Rozwoju Lokalnego dokonano analizy możliwości finansowych gminy Olszanica w przedmiocie realizacji lokalnych inwestycji mających kluczowe znaczenie dla zdynamizowania rozwoju gminy. Materiały uzyskane w wyniku przeprowadzonej analizy wyraźnie wskazują, że gmina nie ma możliwości finansowych żeby samodzielnie przyspieszyć rozwój społeczno – gospodarczy regionu, gdyż dochody budżetu gminy są niewystarczające dla realizacji większych inwestycji. W dotychczasowej praktyce przy realizacji większego dla gminy zadania inwestycyjnego korzystano ze środków krajowych pochodzących z budżetu państwa, Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, natomiast w minimalnym zakresie korzystała z funduszy przedakcesyjnych Phare i SAPARD.

Wstąpienie Polski w struktury Unii Europejskiej dało możliwość skorzystania ze środków pomocowych, co może być przełomowym momentem dla gospodarki gminy Olszanica. Mimo to nie będzie możliwym zrealizowanie większości bardzo ważnych zadań inwestycyjnych (szlaki komunikacyjne wschód – zachód, gazyfikacja gminy, pełna infrastruktura rekreacyjno - wypoczynkowa) niezbędnych dla szybkiego rozwoju regionu w czasie krótszym niż 8-10 lat z uwagi na niskie dochody własne gminy. Nawet biorąc pod uwagę możliwość zaciągania kredytów na korzystnych warunkach, to i tak możliwości kredytowe gminy nie pozwolą na korzystanie z nich. Stąd wniosek, że jedynym możliwym rozwiązaniem w chwili obecnej jest stwarzanie jak najlepszych warunków dla potencjalnych inwestorów (m.in. ulgi podatkowe dla podmiotów tworzących nowe miejsca pracy), kompleksowe uzbrojenie terenów, które można przeznaczyć pod budownictwo mieszkaniowe, usługowe oraz rekreacyjne.

Równocześnie zostaną podjęte działania służące stworzeniu mocnego lobby na szczeblu regionu, województwa oraz wśród parlamentarzystów dla pozyskania zwolenników oraz środków finansowych.

Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego gminy Olszanica oparta zostanie na środkach własnych, środkach pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych, Europejskiego Funduszu Społecznego, kredytach i dotacjach z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz z programów, które zostaną uruchomione w przyszłości (np. LEADER ZPORR).

W zależności od zmian, jakie będą zachodzić w polityce społeczno – gospodarczej Unii Europejskiej w stosunku do obszarów wiejskich i słabo rozwiniętych, samorząd lokalny musi być przygotowany do tych zmian i podejmować właściwe kroki pozwalające społeczności lokalnej na realizację zamierzeń określonych w przyjętym **Planie Rozwoju Lokalnego**.

12. Systematyka wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego

Przygotowując Plan Rozwoju Lokalnego gminy Olszanica równocześnie analizowano możliwości i sposoby wdrażania go w życie, co nie jest zadaniem łatwym z uwagi na fakt, że na terenie gminy występuje bardzo dużo problemów o jednakowej wadze ważności. Głównie dotyczy to problematyki gospodarki wodno – ściekowej, ochrony powietrza, gospodarki odpadami, infrastruktury drogowej i bezrobocia. Rozwiązanie wymienionych problemów pozwoli na realizację kolejnych zadań, które zahamują proces marginalizacji obszarów wiejskich, co jest zgodne z celami określonymi w priorytetach programów operacyjnych Unii Europejskiej. Wdrażanie **Planu Rozwoju Lokalnego** następować będzie systematycznie, począwszy od gospodarki wodno – ściekowej, co pozwoli na kompleksowe rozwiązanie problemu zaopatrzenia gminy w wodę oraz zrzutu ścieków komunalnych (ścieki

przemysłowe na terenie gminy praktycznie nie występują). Przy realizacji tego priorytetu niezbędnym jest prowadzenie akcji informacyjnej wśród lokalnego społeczeństwa o planach inwestycyjnych na najbliższy okres i korzyściach z tego płynących dla uzyskania społecznej akceptacji. [Gmina posiada: uchwalony Plan Gospodarki Odpadami na lata 2004-2015, oraz Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2015.](#) Wykonanie wcześniej wymienionych priorytetów nie może podlegać żadnym ograniczeniom, gdyż opóźnianie ich w realizacji może skutkować w okresach późniejszych nakładaniem kar finansowych dla gminy przez organy ochrony środowiska.

Następnym etapem będzie modernizacja infrastruktury drogowej, głównie na linii wschód - zachód, co pozwoli na podniesienie atrakcyjności terenu gminy, zwiększy liczbę turystów zatrzymujących się w miejscowych gospodarstwach agroturystycznych a tym samym wpłynie na wzrost dochodów mieszkańców. Z uwagi na szeroki zakres rzeczowy i skalę wydatków finansowych niezbędne jest wsparcie dla gminy z zewnątrz.

Równolegle realizowane będą zadania o drugorzędnym znaczeniu dla rozwoju gminy, finansowane z własnych środków, które są uzupełnieniem dla realizowanych priorytetów.

Kolejnymi etapami przy wdrażaniu **PRL** będzie:

- zaspokojenie potrzeb w zakresie oświaty, czyli dokończenie budowy kompleksu szkolnego w Uhercach Mineralnych,
- opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego,
- kompleksowe zagospodarowywanie na obszarze całej gminy terenów przeznaczonych pod różnego rodzaju zabudowy z przeznaczeniem na różne formy działalności gospodarczej oraz zabudowę mieszkaniową,
- rozwijanie współpracy transgranicznej z zaprzyjaźnionymi jednostkami samorządowymi ze Słowacji i Ukrainy,
- rozbudowa infrastruktury dla potrzeb turystyki i sportu.

Opracowując systematykę wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego uwzględniono priorytety w takiej kolejności, które według lokalnej społeczności są warunkiem niezbędnym do osiągnięcia optymalnego rozwoju społeczno – gospodarczego gminy, przyczynią się do zahamowania procesu emigracji ludzi młodych i wykształconych z terenu gminy oraz pozwolą zachować dla przyszłych pokoleń walory przyrodniczo- krajobrazowe regionu.

13. Monitoring

Monitoring to obserwacja procesów zachodzących podczas realizacji planu rozwoju lokalnego, prowadzona w celu podejmowania odpowiednich działań będących reakcją na ewentualne niekorzystne zjawiska, których pojawienie się może być przeszkodą w osiągnięciu zamierzonych celów. Prowadzenie monitoringu wynika ze złożoności i wielości zadań określonych w planie przyjętym przez samorząd gminy oraz z nieuchronnego wystąpienia rozbieżności pomiędzy przyjętymi w planie celami działań a faktycznymi skutkami, jakie te działania spowodują. Dodatkowo w część realizowanych planów samorząd nie będzie bezpośrednio zaangażowany, gdyż wykonawcami będą inne podmioty prawne i osoby fizyczne. Dlatego też samorząd gminny powinien pełnić rolę nie tylko inspirującą, lecz także koordynującą dla wszystkich ważnych zadań realizowanych na terenie gminy.

Fundusze publiczne wydawane przy realizacji przyjętego planu na działania wspierające

rozwój społeczno- gospodarczy gminy powinny być wydatkowane efektywnie, racjonalnie i oszczędnie, w sposób nie budzący najmniejszych wątpliwości, co do celowości działań. Stworzenie systemu monitoringu nie jest zadaniem łatwym, gdyż nie ma opracowanego sposobu jego prowadzenia. Dlatego w fazie początkowej mogą wystąpić trudności natury organizacyjnej i technicznej, co może spowodować, że pierwsze informacje będą niezbyt precyzyjnie informować o realizacji zadań przyjętych w Planie Rozwoju Lokalnego.

Dla Gminy Olszanica system monitoringu musi objąć następujące działania:

- monitoring sytuacji społeczno – gospodarczej na terenie gminy, w tym:
 - liczba i struktura bezrobotnych,
 - zasoby siły roboczej oraz tendencje zatrudnienia,
 - trendy demograficzne,
 - poziom zaspokojenia standardów jakości życia (np. wzrost dochodu na 1 mieszkańca),
 - stopień zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych,
 - stopień wyrównywania dysproporcji w stosunku do innych regionów.
- monitoring sytuacji na rynku podmiotów gospodarczych, w tym:
 - liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy,
 - trendy rozwojowe w gospodarce w ujęciu sektorowym,
 - współczynniki ekonomiczne krajowe, wojewódzkie i lokalne,
 - struktura wydatków i inwestycji na tworzenie nowych miejsc pracy,
 - zainteresowanie inwestorów terenami pod inwestycje.
- monitoring realizacji konkretnych programów i projektów ujętych w planie rozwoju, który powinien spełniać określone wymagania:
 - musi być oparty na kryteriach pozwalających obiektywnie ocenić realizację planu oraz efektywność zastosowanych środków,
 - udzielać informacji pozwalających na podejmowanie decyzji zarówno w bieżących pracach jak też decyzji strategicznych w dłuższej perspektywie czasu.

Wprowadzenie do *Planu* monitoringu pozwoli na zaangażowanie przy jego realizacji szerokiego kręgu uczestników, co powinno zwiększyć skuteczność działań podjętych dla rozwoju gminy. Biorąc pod uwagę fakt, że na terenie gminy nie ma grup społecznych, między którymi występują konflikty interesów, realizacja planu rozwoju gminy powinna przebiegać bez większych trudności. Wdrażanie planu rozwoju gminy powinno odbywać się w sposób elastyczny, dostosowując plan rozwoju do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych zarówno w kraju, jak też w Unii Europejskiej. Z uwagi na rozwojowy charakter społeczeństwa samorząd gminy Olszanica powinien być przygotowany na okresowe aktualizowanie *Planu Rozwoju Lokalnego* dostosowując go do zmieniających się warunków.

14. Publiczność i Relacje Planu Rozwoju Lokalnego

Samorząd gminy Olszanica przyjmując do realizacji „*Plan Rozwoju Lokalnego*” gminy zamierza równocześnie podjąć szeroką akcję informacyjną mającą na celu

zaangażowanie lokalnej społeczności do udziału we wdrażaniu planu. Skuteczna realizacja założonych celów wymaga opracowania odpowiedniego programu promocyjnego obejmującego nie tylko teren gminy Olszanica, tereny gmin ościennych, ale także obszar całego kraju.

Promocja *Planu* na terenie gminy prowadzona będzie podczas prac Rady Gminy Olszanica, zebrań wiejskich i na różnego rodzaju imprezach publicznych (np. "Dni Gminy Olszanica", zawody sportowe, święta strażackie, imprezy okolicznościowe, festyny).

Natomiast dla promocji planów gminy na szeroką skalę niezbędne jest wykorzystanie innych nośników informacji niż przekaz słowny. Do tego celu zostanie głównie wykorzystana strona internetowa gminy Olszanica, na której będą umieszczane wszystkie informacje o kierunkach rozwoju gminy, realizacji najważniejszych zamierzeń ujętych w *Planie Rozwoju Lokalnego*, sposobie ich realizacji oraz osiągniętych wynikach dotychczasowych działań. Dla celów promocyjnych zostaną również wykorzystane okresowo wydawane przez gminę Olszanica foldery reklamowe, w których będą zawarte najważniejsze informacje o zamierzeniach gminy o kresie najbliższych 10 lat, a ujętych w planach rozwojowych. Istotnym elementem promocji będą informacje o sposobie i źródłach pozyskiwania środków do realizacji zadań określonych w *Planie Rozwoju Lokalnego*. Odpowiednio przygotowana i przeprowadzona promocja *Planu* będzie miała bardzo duże znaczenie dla uzyskania społecznego poparcia na szczeblu lokalnym oraz w szerszym wymiarze, co powinno mieć wpływ na wzrost zainteresowania potencjalnych inwestorów terenem gminy Olszanica, jako terenem gdzie są stworzone korzystne warunki do podjęcia działalności gospodarczej. Istotnym jest to, żeby promocja prowadzona była w sposób profesjonalny, co będzie gwarancją dotarcia do właściwej grupy nabywców i zapewni końcowy sukces programu promocyjnego. Celowi ma służyć działalność referatu Kultury Oświaty Sportu i Promocji, który docelowo powinno przejąć funkcję koordynatora dla wszystkich podmiotów na terenie gminy zainteresowanych promocją swoich wyrobów i usług.

15. Podsumowanie

Opracowanie wieloletniego planu rozwoju, jakim jest **Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica** stało się obowiązkiem po wstąpieniu Polski w strukturę Unii Europejskiej i uruchomieniu środków pomocowych w ramach Funduszy Strukturalnych. Samorządy lokalne zostały zobowiązane do opracowania takich programów, które swoim zakresem mają objąć wszystkie zamierzenia na terenie ich działania oraz zamierzenia innych podmiotów prawnych oraz osób fizycznych chcących skorzystać ze środków pomocowych.

Z uwagi na szeroki zakres tematu, niezbędnym było zaangażowanie w pracach nad opracowaniem Planu Rozwoju Lokalnego wszystkich osób mających wpływ na rozwój gminy oraz tych podmiotów, które zamierzają rozwijać swoją działalność na terenie gminy Olszanica.

Koncepcja *Planu* musiała uwzględniać specyfikę gminy, w której dotychczas rolę dominującą spełniało rolnictwo indywidualne oparte głównie na tradycyjnym sposobie

gospodarowania i użytkowania ziemi oraz małe PGR-y. Mała liczba podmiotów gospodarczych, w których zatrudnienie ma niewielka liczba mieszkańców gminy nie jest w stanie przyjąć nadwyżki siły roboczej, jaką dysponuje gmina. Stąd też dotychczas nie udało się zahamować wzrostu liczby osób pozostających bez pracy. Wysokie bezrobocie oraz brak perspektyw na przyszłość jest przyczyną postępującej w gminie emigracji ludzi młodych, wykształconych, którzy w przyszłości mogliby być siłą napędową rozwoju gminy Olszanica.

W wyniku przeprowadzonej analizy sytuacji społeczno- gospodarczej przygotowano plan długofalowych działań, których celem jest przekształcenie rolnictwa tradycyjnego w rolnictwo nowoczesne, dostosowanego do warunków terenowych, opartego na użytkach zielonych, preferującego hodowlę wysokowydajnego bydła mlecznego oraz rozwijającego ekologiczną produkcję zdrowej żywności. Z uwagi na walory turystyczno- krajobrazowe gminy, znaczna część gospodarstw rolnych ma szansę prowadzić działalność agroturystyczną, co będzie czynnikiem dodatkowym pobudzającym aktywność gospodarczą mieszkańców.

Duże rezerwy siły roboczej występujące w rolnictwie mogłyby w części zostać zatrudnione właśnie przy obsłudze ruchu turystycznego, w formie przewodników po gminnych trasach dla turystyki pieszej, rowerowej oraz konnej. Właśnie turystyka konna jest coraz modniejsza i co roku wzrasta zainteresowanie tą formą wypoczynku.

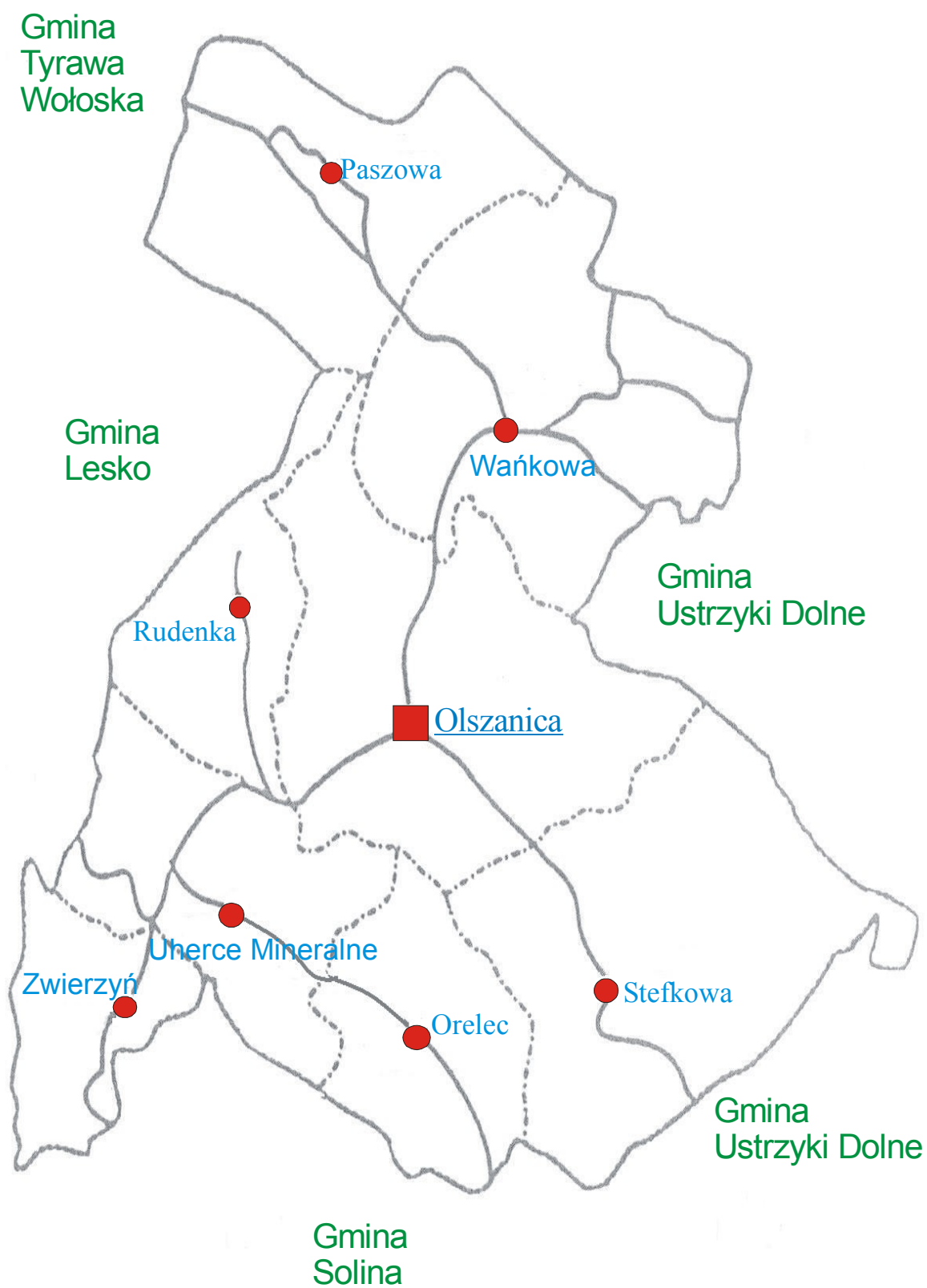
Korzystne położenie gminy przy Dużej Obwodnicy Bieszczadzkiej, bliskość Zalewu Solińskiego oraz granicy państwa ze Słowacją i Ukrainą stwarzają szansę na turystykę tranzytową i rozwój współpracy z gminami przygranicznymi Słowacji i Ukrainy. Dlatego też w *Planie* zostały ujęte zagadnienia dotyczące współpracy transgranicznej. Nawiązanie współpracy z ościennymi samorządami może umożliwić wzrost zatrudnienia (podejmowanie wspólnych zadań inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska) oraz powstrzymać proces marginalizacji obszarów wiejskich.

Podczas opracowywania *Planu* nie pominięto kwestii oświaty i kultury fizycznej, co dla przyszłości gminy ma pierwszorzędne znaczenie, dlatego uwzględniono całą infrastrukturę związaną z edukacją dzieci i młodzieży oraz sprawę zapewnienia szans rozwoju przez kulturę fizyczną.

Jednak kluczem do dynamicznego rozwoju gminy jest uporządkowanie gospodarki wodno- ściekowej, rozwiązanie problemu zagospodarowania odpadów stałych, modernizacja infrastruktury drogowej, opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Olszanica oraz rozbudowa bazy noclegowo- gastronomicznej.

Ważnym ogniwem *Planu* jest wykorzystanie przez lokalne zakłady produkcyjne i usługowe miejscowych surowców do produkcji oraz ich sprzedaż w postaci gotowych wyrobów, co znowu uzależnione jest od trendów i koniunktury na rynku konsumentów tych wyrobów. Zadaniem samorządu gminy będzie więc stwarzanie korzystnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty już funkcjonujące oraz dla tych, którzy będą zamierzali taką działalność rozpocząć.

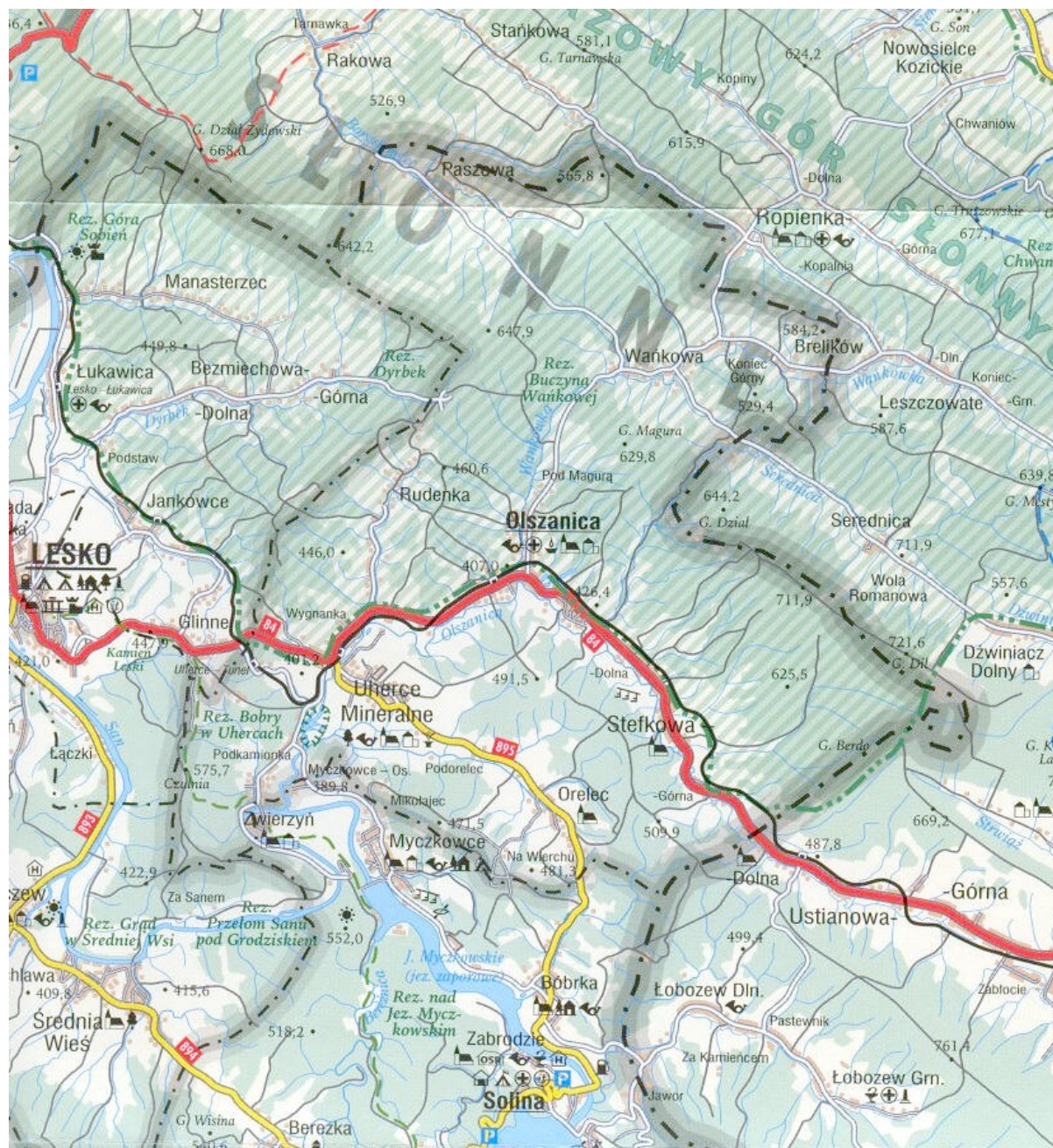
Skuteczna i efektywna realizacja opracowanego **Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Olszanica** uzależniona jest nie tylko od akceptacji i zaangażowania władz samorządowych gminy, ale także potrzebuje akceptacji społeczności lokalnej oraz sprzyjających warunków społeczno – gospodarczych w skali całego kraju. Spełnienie warunków określonych w *Planie* pozwoli na realizację długofalowych celów gminy warunkujących poprawę standardów życia jej mieszkańców.

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY
OLSZANICA

GMINA OLSZANICA

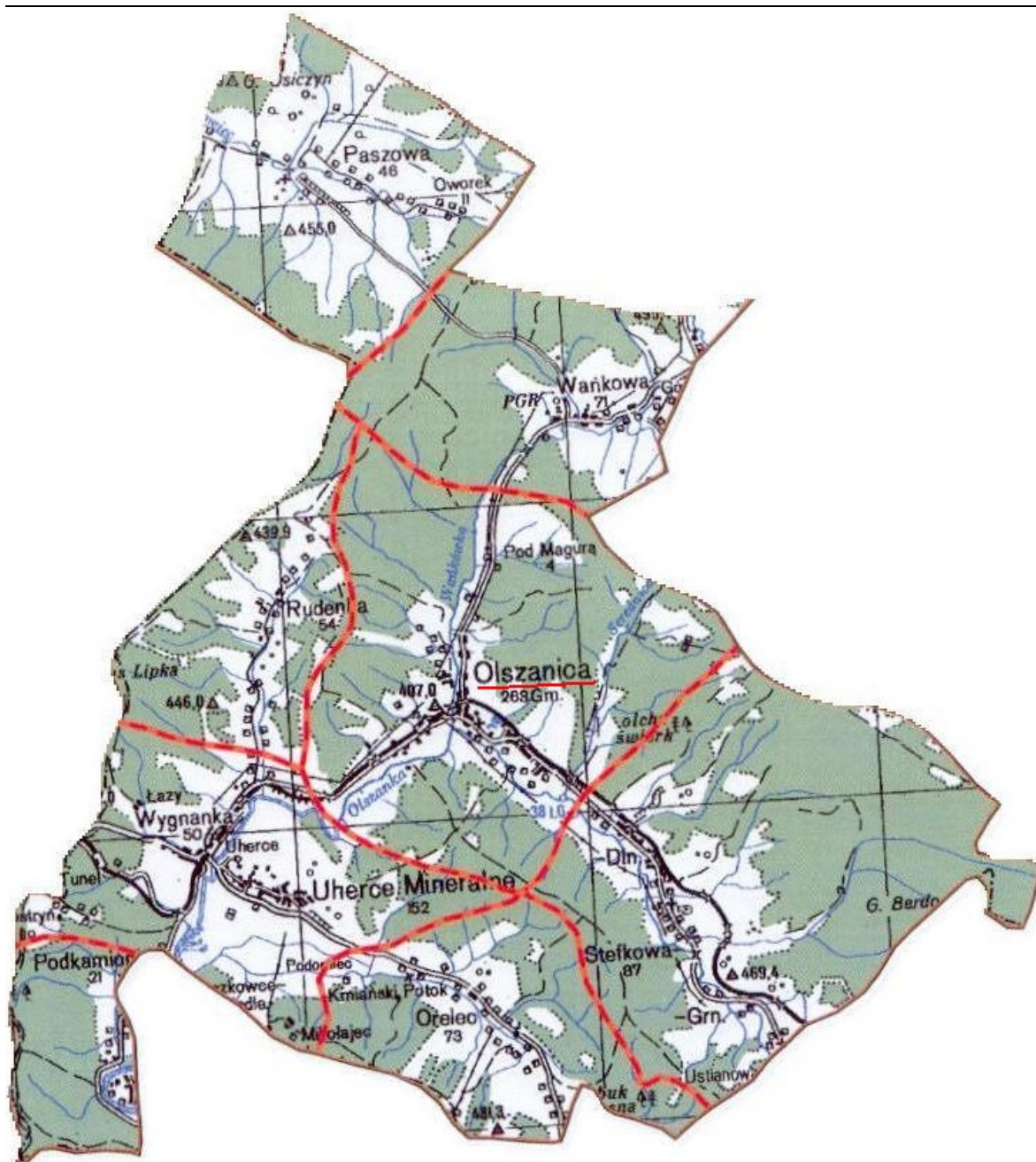
LEGENDA:

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

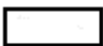

GMINA OLSZANICA

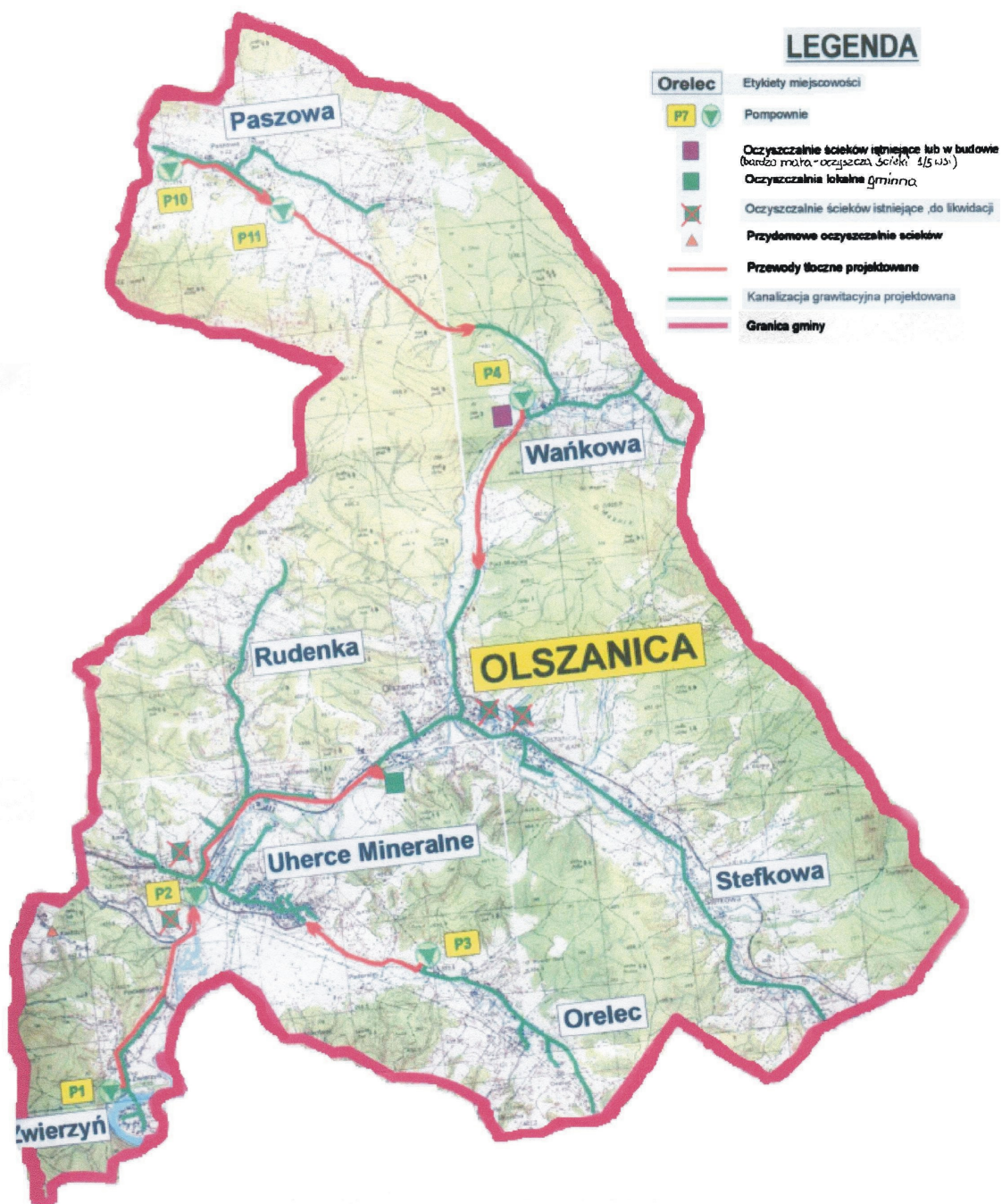
PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

LEGENDA:

— • — • —	granice gminy	Stefkowa	sołectwa
—	granice sołectw	<u>Olszanica</u>	siedziba gminy
	użytki rolne		tereny zabudowane
	lasy		wody, cieki
		drogi	

Kanalizacja sanitarna Gminy Olszanica Studium wykonalności

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY OLSZANICA

